

Συμμαχία για τα Παιδιά σε Κίνηση
Πρότυπες Διαδικασίες και Κατευθύνσεις για Επιτρόπους

AS P4G

ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ

ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΡΙΑ

ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Με τη συγχρηματοδότηση
του Προγράμματος της
Ευρωπαϊκής Ένωσης
«Δικαιώματα, Ισότητα και
Ιθαγένεια» (2014-2020)

**ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ
ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΡΙΑ
ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ**

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΥΓΕΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Το Έργο «Συμμαχία για τα παιδιά σε κίνηση: Πρότυπες διαδικασίες και κατευθύνσεις για επιτρόπους» [πρωτότυπος τίτλος: "Alliance for Children on the Move: Standard Operating Procedures for Guardians" – ASOP4G (REC-CHILD-AG-2016-02/764244-ASOP4G)] έχει συγχρηματοδοτηθεί από το Πρόγραμμα «Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια» της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2014-2020).

Ο παρών οδηγός έχει δημιουργηθεί από κοινού από τη διακρατική Ομάδα Έργου ASOP4G, η οποία αποτελείται από μέλη του Ινστιτούτου Υγείας του Παιδιού- Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας (GR), της Defence for Children International – Italy (IT), του Πανεπιστημίου Λευκωσίας – Πρόγραμμα Κοινωνικής Εργασίας (CY) και του Πανεπιστημίου Kazimieras Simonavičius – Τμήμα Νομικής (LT).

Συντάκτες: Δέσποινα Κοχλιού και Στέφανος Σπανέας (Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, CY), Αγγελική Γυφτοπούλου, Αναστασία Μάντση, Ελεάννα Ρίτσου και Γιώργος Νικολαΐδης (Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, GR).

Συντονιστής Έργου

Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, Ελλάδα

Εταίροι Έργου

Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, Κύπρος

Kazimieras Simonavičius University, Λιθουανία

Defence for Children International-Italia, Ιταλία

Εξωτερικός αξιολογητής Έργου

Dr. Kevin Browne

ISBN: 978-960-9766-32-6

Το έγγραφο αυτό χρηματοδοτήθηκε από το πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια» (2014-2020). Το περιεχόμενο αυτού του εγγράφου αντιπροσωπεύει τις απόψεις των συγγραφέων του και αποτελεί αποκλειστική ευθύνη τους. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν αποδέχεται καμία ευθύνη για τη χρήση των πληροφοριών που περιέχει.

© Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, Πανεπιστήμιο Kazimieras Simonavičius και Defence for Children International-Italy. Όλα τα δικαιώματα προστατεύονται. Η αναπαραγωγή ή παρουσίαση αυτής της δημοσίευσης επιτρέπεται, αν γίνουν σεβαστά τα πνευματικά δικαιώματα.

**Συμμαχία για τα Παιδιά σε Κίνηση:
Πρότυπες Διαδικασίες και Κατευθύνσεις για Επιτρόπους**

ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ

ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΡΙΑ

ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Με τη συγχρηματοδότηση
του Προγράμματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης
«Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια» (2014-2020)

Νοέμβριος 2019

Στο πλαίσιο του προγράμματος «Συμμαχία για τα Παιδιά σε κίνηση: Πρότυπες διαδικασίες και Κατευθύνσεις για Επιτρόπους» έχει δημιουργηθεί ένα ολοκληρωμένο σύνολο εργαλείων για επιτρόπους ασυνόδευτων παιδιών, το οποίο αποτελείται από τις ακόλουθες εκδόσεις:

- Εγχειρίδιο για τις πρότυπες διαδικασίες και κατευθύνσεις για επιτρόπους
 - Ευρετήριο διεθνούς, ευρωπαϊκής και εθνικής νομοθεσίας σχετικά με τα ασυνόδευτα παιδιά
 - Διακρατικό πρωτόκολλο συνεργασίας επιτρόπων
 - Πρακτικός Οδηγός για τον εκπαιδευτή και την εκπαιδεύτρια επιτρόπων ασυνόδευτων παιδιών
 - Διαδικασία πιστοποίησης επιτρόπων
 - Ενημερωτικό φυλλάδιο για την επιτροπεία προς επαγγελματίες που εργάζονται με ασυνόδευτα παιδιά
 - Ενημερωτικό φυλλάδιο για την επιτροπεία προς τα παιδιά
- Ιστοσελίδα προγράμματος ASOP4G: <https://asop4g.eu/>

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	007
Ταυτότητα Παραδοτέου	007
Στόχοι του Οδηγού για τους εκπαιδευτές επιτρόπων	
ασυνόδευτων παιδιών	007
Ποιος μπορεί να χρησιμοποιήσει τον οδηγό.....	008
Δομή και περιεχόμενο του οδηγού	009
Μεθοδολογική προσέγγιση.....	009
Εκπαιδευτικό και υποστηρικτικό υλικό	010
Έναρξη εκπαίδευσης:	011
Αναφερθείτε σύντομα σε πρακτικά ζητήματα	011
Συστηθείτε και πείτε λίγα λόγια για το έργο του φορέα σας	011
Οδηγίες για τον/την εκπαιδευτή/τρια	011
Οι συμμετέχοντες/-ουσες συστήνονται	012
Συμφωνήστε τους κανόνες της εκπαίδευσης.....	012
Ερωτηματολόγιο πριν την εκπαίδευση	013
Επισκόπηση του περιεχομένου της επιμόρφωσης	013
Πληροφορίες για την επιμόρφωση	014
Προτεινόμενη δραστηριότητα – ice-breaker:.....	016
 ΜΕΡΟΣ Α: Το Ασυνόδευτο Παιδί - Ημέρα 1η	 017
Περιγραφή Εκπαιδευτικού Περιεχομένου	017
1. Τα δικαιώματα των παιδιών ως ένα ολοκληρωμένο σύστημα	
αξιολόγησης και προώθησης του βέλτιστου	
συμφέροντός τους.....	018
Εκπαιδευτικοί στόχοι.....	019
2. Ασυνόδευτα παιδιά.....	031
3. Κατανόηση του μεταναστευτικού πλαισίου	036
4. Εθνικό νομοθετικό πλαίσιο σχετικά με τα παιδιά και τη	
μετανάστευση	050

ΜΕΡΟΣ Β: Ο/Η Επίτροπος - 2η Μέρα.....	053
Περιγραφή Εκπαιδευτικού Περιεχομένου.....	053
5. Ο ρόλος του/της επιτρόπου	054
6. Διαχείριση υπόθεσης	062
7. Σύστημα Παραπομπής	074

Μέρος Γ: Η σχέση μεταξύ παιδιού και επιτρόπου - Ημέρα 3η	081
Περιγραφή Εκπαιδευτικού Περιεχομένου.....	081
8. Αναπτυξιακά στάδια παιδιών και διαπολιτισμικότητα.....	082
9. Χτίσιμο σχέσης εμπιστοσύνης με το παιδί.....	101
10. Αρχικές συναντήσεις.....	107
11. Τα εργαλεία του/της επιτρόπου	112
Ολοκλήρωση Επιμόρφωσης.....	114

Παραρτήματα

Παράρτημα 1: Προτεινόμενο πρόγραμμα εκπαίδευσης	115
Παράρτημα 2: Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού.....	120
Παράρτημα 3: Εργαλείο Ανίχνευσης Ευαλωτότητας	123
Παράρτημα 4: Πρότυπες διαδικασίες λειτουργίας για επιτρόπους: λίστα ελέγχου	128
Παράρτημα 5: Αξιολόγηση Βέλτιστου Συμφέροντος	138
Παράρτημα 6: Ερωτηματολόγιο πριν την εκπαίδευση.....	149
Ερωτηματολόγιο μετά την εκπαίδευση	156
Έντυπο αξιολόγησης της εκπαίδευσης	161

Εισαγωγή

Ταυτότητα Παραδοτέου

Ο Πρακτικός Οδηγός για τον Εκπαιδευτή και την Εκπαιδεύτρια Επιτρόπων Ασυνόδευτων Παιδιών αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του συγχρηματοδοτούμενου Έργου από το Πρόγραμμα Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2014-2020), το οποίο φέρει τον τίτλο «Συμμαχία για τα παιδιά σε κίνηση: πρότυπες διαδικασίες και κατευθύνσεις για επιτρόπους» [πρωτότυπος τίτλος “Alliance for children on the move: Standard Operating Procedures for guardians”; REC-764244-ASOP4G]. Συγκεκριμένα, στο παρόν παραδοτέο (D2.5) παρέχονται οδηγίες για την υλοποίηση μίας τριήμερης βασικής εκπαίδευσης επιτρόπων, όπως αυτή σχεδιάστηκε από τη διακρατική ομάδα Έργου ASOP4G (D2.3 “Training module”) και υποστηρίζεται από το Εγχειρίδιο για τις Πρότυπες Διαδικασίες και Κατευθύνσεις για Επιτρόπους (D2.2) που όλα συνιστούν μέρη του δεύτερου πακέτου εργασίας του Έργου (WP2) «Ανάπτυξη της μεθοδολογίας για την κατάρτιση των επιτρόπων».

Στόχοι του Οδηγού για τους εκπαιδευτές επιτρόπων ασυνόδευτων παιδιών

Σκοπός του παρόντος Οδηγού είναι να παράσχει συστηματική καθοδήγηση στον/στην εκπαιδευτή/τρια των επιτρόπων ασυνόδευτων παιδιών, ώστε να μπορεί να υλοποιήσει το επιμορφωτικό πρόγραμμα που έχει σχεδιαστεί στο πλαίσιο του Έργου ASOP4G

για την ενίσχυση των γνώσεων και των δεξιοτήτων των επιτρόπων. Ο πρακτικός οδηγός έχει ως στόχο να εξοπλίσει τον/την εκπαιδευτή/τρια με όλες τις απαραίτητες γνώσεις σχετικά με το περιεχόμενο και τον τρόπο οργάνωσης της κατάρτισης στην πράξη. Σκοπός του είναι να προσφέρει μια όσο το δυνατόν περιεκτικότερη περιγραφή των βασικών θεωρητικών και πρακτικών πληροφοριών, δεξιοτήτων και διαδικασιών που περιλαμβάνονται στην τριήμερη βασική εκπαίδευση για επιτρόπους ακολουθώντας το επιμορφωτικό πρόγραμμα που προτείνει το Έργο ASOP4G.

Ποιος μπορεί να χρησιμοποιήσει τον οδηγό

Ο Πρακτικός Οδηγός για τον Εκπαιδευτή και την Εκπαιδευτρια Επιτρόπων συνιστά ένα χρήσιμο εργαλείο για τους φορείς που είναι αρμόδιοι για την εκπαίδευση και ενίσχυση των γνώσεων και των δεξιοτήτων των επιτρόπων ασυνόδευτων παιδιών. Επιπλέον, εκπαιδευμένοι επαγγελματίες/επίτροποι που έχουν συμμετάσχει στην τριήμερη επιμόρφωση στο πλαίσιο του έργου ASOP4G με αυτόν τον Οδηγό θα είναι σε θέση να πραγματοποιήσουν οι ίδιοι την κατάρτιση αυτή. Το επιμορφωτικό πρόγραμμα που παρουσιάζεται μέσα στον Οδηγό αποσκοπεί στην υποστήριξη των διορισμένων Επιτρόπων ασυνόδευτων παιδιών που έχουν αναλάβει την εκπροσώπηση παιδιών και τη διασφάλιση της προστασίας τους και των δικαιωμάτων τους. Την ίδια στιγμή, ο Οδηγός μπορεί να είναι χρήσιμος και για τα μέλη ενός συντονιστικού γραφείου επιτροπείας, για όλους τους επαγγελματίες από τους διάφορους τομείς που εμπλέκονται στη διαχείριση και προστασία των ασυνόδευτων παιδιών για ασυνόδευτα παιδιά, π.χ. τον τομέα της δικαιοσύνης, της εκπαίδευσης, της υγείας, της πρόνοιας κ.λπ., αλλά και τους/τις υπευθύνους/ες για τη χάραξη πολιτικής σε σχέση με τα ασυνόδευτα παιδιά.

Παρόλο που ο Οδηγός απευθύνεται στους επαγγελματίες εκείνους που είναι επιφορτισμένοι με την κατάρτιση άλλων, μπορεί επίσης να ωφελήσει άτομα που επιθυμούν να το χρησιμοποιήσουν για τη δική τους αυτοδιδασκαλία.

Δομή και περιεχόμενο του οδηγού

Ο Πρακτικός Οδηγός για τον/την Εκπαιδευτή/τρια περιλαμβάνει έντεκα ενότητες που ομαδοποιούνται σε τρία Μέρη, (α) το παιδί, (β) ο/η επίτροπος και (γ) η σχέση παιδιού-επιτρόπου. Κάθε ενότητα περιλαμβάνει περισσότερες επιμέρους θεματικές. Κάθε ενότητα αρχίζει με τους «εκπαιδευτικούς στόχους» και περιλαμβάνει θεωρητικές και πρακτικές πληροφορίες που ο/η εκπαιδευτής/τρια πρέπει να χρησιμοποιήσει για τη διδασκαλία των συγκεκριμένων θεμάτων, καθώς και προτάσεις για ασκήσεις και σχετική βιβλιογραφία. Κάθε ενότητα καλύπτει ένα συγκεκριμένο κομμάτι της συνολικής επιμόρφωσης και πρέπει να εκλαμβάνεται ως ένα μέρος του συνόλου, αφού η μία θεματική βασίζεται και χτίζεται πάνω στην άλλη. Ωστόσο, θα ωφελήσει επίσης επαγγελματίες που επιθυμούν να εμπλουτίσουν την κατανόσή τους για ένα συγκεκριμένο θέμα ανεξάρτητα από το συνολικό πλαίσιο της κατάρτισης.

Μεθοδολογική προσέγγιση

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα συνιστάται να γίνεται όσο το δυνατόν πιο διαδραστικό και συμμετοχικό. Για να ενισχύσουν την κατανόηση και την εκμάθηση των συμμετεχόντων/-ουσών, οι εκπαιδευτές/τριες θα πρέπει να χρησιμοποιούν ποικίλες τεχνικές για να ενθαρρύνουν την ενεργό συμμετοχή, όπως με το να ζητείται από τους/τις εκπαιδευόμενους/όμενες να μοιραστούν προσωπικές εμπειρίες και προβληματισμούς και να θέσουν πρόσθετες ερωτήσεις. Για τον ίδιο σκοπό, έχουν συμπεριληφθεί ασκήσεις, όπως μελέτη περιπτώσεων, παιχνίδι ρόλων και άλλες ομαδικές εργασίες. Φυσικά, είναι σημαντικό οι εκπαιδευτές να χρησιμοποιούν την κρίση τους και να λαμβάνουν υπόψη την «εκπαιδευτική κουλτούρα» κάθε ομάδας συμμετεχόντων/-ουσών, καθώς και το επίπεδο εμπιστοσύνης μεταξύ τους, προτού εφαρμόσουν διάφορες προσεγγίσεις· για παράδειγμα το παιχνίδι ρόλων δεν ευνοείται πάντα όταν στους/στις εκπαιδευόμενους/όμενες βρίσκονται άτομα από διαφορετικούς φορείς ή εργαζόμενοι/ες ενός φορέα που δεν είναι όλοι ιεραρχικά ισότιμοι.

Εκπαιδευτικό και υποστηρικτικό υλικό

Κάθε Μέρος περιέχει μια λεπτομερή περιγραφή της επιμόρφωσης, με τους στόχους, τις οδηγίες και τις θεωρητικές πληροφορίες που θα βοηθήσουν τους εκπαιδευτές να παρουσιάσουν κάθε ενότητα. Κάθε επιμέρους ενότητα περιλαμβάνει τους εκπαιδευτικούς στόχους, τα κύρια σημεία θεωρίας αλλά και το υλικό που θα υποστηρίξει την εκμάθηση κάθε θέματος. Πέρα από αυτά, η επιμόρφωση υποστηρίζεται και από παρουσιάσεις PowerPoint που περιλαμβάνονται σε ξεχωριστά ηλεκτρονικά αρχεία, διαθέσιμα στην ιστοσελίδα του Έργου ASOP4G (<https://asop4g.eu/>). Οι πληροφορίες και το υλικό που περιλαμβάνονται σε κάθε αριθμημένη ενότητα υποστηρίζουν τη διδασκαλία των συγκεκριμένων θεματικών, όμως μπορούν να χρησιμεύσουν και σε όσους/ες ενδιαφέρονται να κατανοήσουν την Επιτροπεία Ασυνόδευτων Παιδιών.

Οδηγίες για τον/την εκπαιδευτή/τρια

Έναρξη εκπαίδευσης

Καλωσορίστε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες και ευχαριστήστε τους για την προθυμία τους να συμμετάσχουν στην εκπαίδευση. Τονίστε τους τη σημασία της καθιέρωσης πρότυπων διαδικασιών λειτουργίας, αφού εργάζονται με ανήλικους. Ενημερώστε τους για πρακτικά ζητήματα και συστηθείτε. Έπειτα καλέστε τους να συστηθούν κι εκείνοι σύντομα.

Χρόνος: 20 λεπτά

Αναφερθείτε σύντομα σε πρακτικά ζητήματα

- Προγραμματίζονται τρεις μέρες κατάρτισης και η παρακολούθηση όλων είναι απαραίτητη.
- Εξηγήστε ότι θα υπάρχουν διαλείμματα καφέ το πρωί και το απόγευμα και συζητήστε τις επιλογές για μεσημεριανό γεύμα.
- Βεβαιωθείτε ότι όλοι ενημερώνονται για το πού είναι οι έξοδοι κινδύνου, οι τουαλέτες και ζητήστε την σίγαση κινητών για να μειώσετε τους περισπασμούς κατά τη διάρκεια της ημέρας.

Συστηθείτε και πείτε λίγα λόγια για το έργο του φορέα σας

Εκπρόσωπος του εθνικού οργανισμού που οργανώνει την κατάρτιση (π.χ. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης) ή/και ο/η εκπαιδευτής/τρια χαιρετίζουν τους/τις συμμετέχοντες/ουσες και παρουσιάζουν εν συντομία την εμπειρία του στην εργασία με

ασυνόδευτα παιδιά και το ρόλο που έχουν αναλάβει στην εν λόγω εκπαίδευση.

Είναι σημαντικό να επισημανθεί η εμπειρία του/της εκπαιδευτή/τριας στον τομέα της μετανάστευσης, του ασύλου και των ασυνόδευτων παιδιών, καθώς αυτό θα συμβάλει στην οικοδόμηση της εμπιστοσύνης των συμμετεχόντων/ουσών.

Δώστε έμφαση στην εκπαιδευτική εμπειρία σας στον συγκεκριμένο τομέα καθώς και σε οποιαδήποτε άλλη σχετική εμπειρία.

Οι συμμετέχοντες/-ουσες συστήνονται

Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να συστηθούν σύντομα στην ομάδα (όνομα και οργανισμός/φορέας), σημειώνοντας ότι θα υπάρχουν και άλλες ευκαιρίες μέσα στην ημέρα για να μάθετε περισσότερα για αυτούς.

Ζητήστε να αναφέρουν τα ακόλουθα σημεία μέσα σε συγκεκριμένο χρόνο, αναλόγως τον αριθμό των συμμετεχόντων/ουσών:

- ➔ Όνομα
- ➔ Εργασιακό περιβάλλον (αν υπάρχει)
- ➔ Προκλήσεις που σχετίζονται με την προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων και τα δικαιώματά τους ή/και την επιτροπεία
- ➔ Προσδοκίες των συμμετεχόντων/ουσών από την εκπαίδευση

Καθώς οι συμμετέχοντες/ουσες συστήνουν τους εαυτούς τους, επιδείξτε ενεργητική ακρόαση, ενδιαφέρον και ενσυναίσθηση. Εάν χρειαστεί, υπενθυμίζουμε ότι η εισαγωγική αυτή δραστηριότητα είναι σχεδιασμένη να είναι σύντομη.

Συμφωνήστε τους κανόνες της εκπαίδευσης

Ο/Η εκπαιδευτής/τρια ζητά από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να χωριστούν σε ομάδες των 4-5 ατόμων και να αποφασίσουν έναν κανόνα που θα τους βοηθήσει να επικοινωνήσουν και να εργαστούν αποτελεσματικά. Κάθε ομάδα καταγράφει τον κανό-

να σε ένα χαρτί (έγχρωμο A4, αν είναι δυνατόν) και το παρουσιάζει στις υπόλοιπες ομάδες. Εάν όλοι συμφωνούν με τον κανόνα, ο/η εκπαιδευτής/τρια τον κολλά στον πίνακα ή στον τοίχο. Στο τέλος της άσκησης, ο/η εκπαιδευτής/τρια ή οποιοσδήποτε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες, μπορεί να προσθέσει κανόνες που δεν αναφέρθηκαν αλλά θεωρούνται σημαντικοί.

Ερωτηματολόγιο πριν την εκπαίδευση

Χρόνος: 15 λεπτά

Υλικά: Ερωτηματολόγιο πριν την εκπαίδευση (1η μέρα)

Τα ερωτηματολόγια είναι ένα από τα πιο κοινά και δημοφιλή εργαλεία για τη συλλογή δεδομένων από μεγάλο αριθμό ατόμων. Μπορούν να δοθούν στους/στις συμμετέχοντες/ουσες πριν και μετά από μια εκπαίδευση, κατάρτιση ή παρέμβαση προκειμένου να συγκριθούν οι συμπεριφορές, οι πρακτικές και το επίπεδο γνώσης και ικανοποίησης από την κατάρτιση που έλαβαν.

Η εκπαίδευση ουσιαστικά ξεκινά παροτρύνοντας τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο πριν την έναρξη της εκπαίδευσης, με στόχο να καταγραφούν οι προσδοκίες και πεποιθήσεις τους, η ετοιμότητα και ευαισθητοποίησή τους, οι γνώσεις τους σχετικά με τα θέματα που θα παρουσιαστούν στην κατάρτιση.

Θα πρέπει να παρέχονται ελάχιστες πληροφορίες ώστε να μην επηρεάζεται η άποψη των συμμετεχόντων. Υποδείξτε τους να συμπληρώσουν ολόκληρο το ερωτηματολόγιο απαντώντας όσο πιο ειλικρινά μπορούν.

Επισκόπηση του περιεχομένου της επιμόρφωσης

Χρόνος: 15 λεπτά

Υλικά: Υπολογιστής/προβολέας διαφανειών / Παρουσίαση PowerPoint

Προτείνεται μια επισκόπηση του συνολικού κύκλου της κατάρτισης καθώς οι συμμετέχοντες/ουσες θα έχουν την ευκαιρία να

μάθουν συνοπτικά το συνολικό περιεχόμενο των εκπαιδευτικών ενοτήτων και να συνειδητοποιήσουν εάν οι προσδοκίες τους σχετίζονται με αυτό.

Ένα πλάνο μπορεί να βοηθά τον υπεύθυνο της εκπαίδευσης αλλά και τον/την εκπαιδευτή/τρια να οργανωθεί καλύτερα για τις τρεις μέρες:

Αρχικές πληροφορίες	Θέμα 1: Παρουσίαση Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και των βασικών αρχών της. Θέμα 2: Ανάγκες και Δικαιώματα παιδιών: ενδυναμώνοντας τα παιδιά να κατανοήσουν τις ανάγκες τους και η μετουσίωσή των αναγκών αυτών σε δικαιώματα. Θέμα 3: Η ΔΣΔΠ ως σημείο αναφοράς για τη διασφάλιση της ευημερίας και της προστασίας του παιδιού στο πλαίσιο της επιτροπείας κ.λπ. [...]
Εκπαιδευτικό πλαίσιο	Μεθοδολογία Πρόγραμμα εκπαιδευτικών ενοτήτων Κανόνες
Μέθοδοι διδασκαλίας	Παρουσιάσεις Ομαδικές εργασίες Ice-breaker δραστηριότητες
Υλικά για συμμετέχοντες	Πρόγραμμα της τριήμερης επιμόρφωσης Λευκό και χρωματιστό χαρτί Μαρκαδόροι σε διάφορα χρώματα Εγχειρίδιο για τις πρότυπες διαδικασίες και κατευθύνσεις για επιτρόπους

Πληροφορίες για την επιμόρφωση

Ο/Η εκπαιδευτής/τρια διανέμει το χρονοδιάγραμμα της κατάρτισης αναφερόμενος/η στις εκάστοτε εκπαιδευτικές ενότητες, εξηγώντας τον τρόπο που αναπτύχθηκαν (για παράδειγμα, στο πλαίσιο του έργου ASOP4G – τίτλος, στόχος, ομάδες/χώρες του Έργου– και μέσω περαιτέρω διαβουλεύσεων με εθνικές αρχές, επαγγελματίες παιδικής προστασίας, και εκτίμησης αναγκών επιτρόπων και παιδιών).

Ο/Η εκπαιδευτής/τρια θα πρέπει να παρουσιάσει τον **κύριο σκοπό** της κατάρτισης:

- ➔ να παρέχει στους/στις ενδιαφερόμενους/-ες ή μελλοντικούς επαγγελματίες επιτρόπους χρήσιμες πληροφορίες που σχετίζονται με την προστασία των παιδιών και των δικαιωμάτων τους, το ρόλο τους ως επιτρόποι και τα συγκεκριμένα καθήκοντά τους, τη συνεργασία με τα παιδιά και το χτίσιμο μιας υγιούς σχέσης εμπιστοσύνης, όπως και τη συνεργασία με άλλους επαγγελματίες και φορείς προκειμένου να είναι ικανοί σύμμαχοι του παιδιού και να λειτουργούν με βάση το βέλτιστο συμφέρον του.

Οι **επιμέρους στόχοι** της κατάρτισης είναι:

- ➔ Η προώθηση μιας προσέγγισης του έργου του/της επιτρόπου βασισμένη στα δικαιώματα των παιδιών, παρέχοντας ταυτόχρονα στους εκπαιδευόμενους τη δυνατότητα να εξοικειωθούν με το περιβάλλον των ασυνόδευτων παιδιών, την πολιτισμική διαμεσολάβηση και, στη συνέχεια, τις συγκεκριμένες ανάγκες τους όπως προκύπτουν από τη διαδικασία της μετανάστευσης.
- ➔ Η ενίσχυση της ικανότητας των αρμόδιων εθνικών αρχών να αναπτύξουν ή/και να εφαρμόσουν πολιτικές και πρακτικές επιτροπείας που είναι σύμφωνες με τα σχετικά διεθνή νομικά πρότυπα και την εθνική νομοθεσία.
- ➔ Ο εμπλουτισμός των γνώσεων και των δεξιοτήτων των υποψήφιων επαγγελματιών επιτρόπων προκειμένου να προασπιστεί αποτελεσματικότερα το βέλτιστο συμφέρον και η γενική ευημερία των παιδιών.

Ορισμός εκπαιδευτικού πλαισίου για το μάθημα μέσω της:

- ➔ Παροχής σύντομης επισκόπησης της κατάρτισης και της ημερήσιας διάταξης
- ➔ Καθιέρωσης βασικών κανόνων
- ➔ Συμφωνίας για κοινές προσδοκίες και σημεία ιδιαίτερου ενδιαφέροντος

- Εξοικείωσης των συμμετεχόντων με όρους, διαδικασίες και υπηρεσίες σχετικά με τα ασυνόδευτα παιδιά, προκειμένου να αναδειχθεί η πολυπλοκότητα του θέματος.

Μεθοδολογία: Δημιουργία κλίματος θετικής ανταλλαγής και συμμετοχής

Ο/Η εκπαιδευτής/τρια εξηγεί ότι το πρόγραμμα έχει σχεδιαστεί για να αφήνει χρόνο για ερωτήσεις, συζητήσεις και ευκαιρίες για να μάθουν ο ένας από τον άλλο.

Προτεινόμενη δραστηριότητα – ice-breaker:

Σημείωση: Οι εκπαιδευτές/τριες αναμένεται να χρησιμοποιήσουν την κρίση τους ως προς το ποια δραστηριότητα είναι κατάλληλη, λαμβάνοντας υπόψη το προφίλ των συμμετεχόντων/ουσών και τους χρονικούς περιορισμούς.

Ο/Η εκπαιδευτής/τρια ζητά από κάθε συμμετέχοντα/ουσα να καταγράψει σε Α4 χαρτί μια ενδιαφέρουσα και σχετική με την εκπαίδευση ερώτηση, η οποία θα μπορούσε να απαντηθεί από κάθε άτομο στην αίθουσα. Μετά την επιλογή της ερώτησης (για παράδειγμα, «Σε ποιον τομέα της μετανάστευσης δραστηριοποιείσαι;» ή «Εσείς έχετε μεταναστεύσει ποτέ;»), όλοι οι συμμετέχοντες/ουσες σηκώνονται και συνομιλούν ελεύθερα μεταξύ τους και με τους εκπαιδευτές, αναζητώντας απαντήσεις στις ερωτήσεις τους. Μετά από πέντε λεπτά, οι συμμετέχοντες/ουσες καλούνται να καθίσουν ξανά στις θέσεις τους. Ο/Η εκπαιδευτής/τρια επιλέγει κάποιες ερωτήσεις και τονίζει κοινές απαντήσεις, συνοψίζοντάς τις. Ο/Η εκπαιδευτής/τρια ενθαρρύνει τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να διατηρήσουν την προθυμία τους να μάθουν ο ένας από τον άλλον και να θέτουν ερωτήσεις, υπενθυμίζοντάς τους ότι στο τέλος κάθε ημέρας θα υπάρξει διαθέσιμος χρόνος για επίλυση αποριών και διευκρινίσεις.

Περιγραφή Εκπαιδευτικού Περιεχομένου

ΜΕΡΟΣ Α: Το Ασυνόδευτο Παιδί - Ημέρα 1η

Το Μέρος Α περιλαμβάνει τέσσερις ενότητες που επικεντρώνονται στα ασυνόδευτα παιδιά.

Στην πρώτη ενότητα, παρουσιάζονται τα δικαιώματα του παιδιού, όπως αυτά θεμελιώνονται στη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, καθώς και η αντιστοιχία μεταξύ των αναγκών των παιδιών και των δικαιωμάτων τους.

Στη δεύτερη, παρουσιάζονται δημογραφικά στοιχεία και άλλα δεδομένα για τα ασυνόδευτα παιδιά που βρίσκονται στην Ελλάδα, αποσαφηνίζεται η βασική ορολογία και τονίζεται η σημασία της επιτροπείας ως βασικού παράγοντα προστασίας των παιδιών και διασφάλισης του βέλτιστου συμφέροντός τους.

Στη συνέχεια, εξετάζονται ζητήματα σχετικά με τη μετανάστευση, όπως οι λόγοι εγκατάλειψης της χώρας καταγωγής, οι επιπτώσεις της μετανάστευσης και του αποχωρισμού από την οικογένεια στο παιδί και το πώς αντιμετωπίζεται το παιδί από την ώρα που φτάνει στη χώρα υποδοχής.

Τέλος, παρουσιάζεται περιληπτικά το εθνικό νομικό πλαίσιο, το οποίο καλύπτει διαδικασίες σχετικές με τη μετανάστευση (καταγραφή, υποδοχή, οικογενειακή επανένωση) και διαδικασίες διεθνούς προστασίας (αίτηση, συνέντευξη και εγγυήσεις, δικαιώματα).

Οδηγίες: Ο/Η εκπαιδευτής/τρια προβλέπει τον κατάλληλο αριθμό αντιγράφων για τις ομάδες εργασίας ή για όποιο υλικό διανέμει. Αν δίνονται οποιαδήποτε φυλλάδια σχετικά με την εκπαίδευση π.χ. η Σύμβαση για τα δικαιώματα του Παιδιού σε σύνοψη, κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης, θα πρέπει να δίνονται πέντε λεπτά στους/στις συμμετέχοντες/ουσες για να διαβάσουν τα φυλλάδια και μετά ο/η εκπαιδευτής/τρια ξεκινά μια συζήτηση, αν χρειάζονται διευκρινίσεις ή αν οι συμμετέχοντες/ουσες έχουν απορίες. Συνιστάται ο/η εκπαιδευτής/τρια να ελέγχει τις πληροφορίες που περιέχονται στα φυλλάδια ότι είναι έγκυρες και επίκαιρες σε περίπτωση που έχουν δημιουργηθεί παλαιότερα. Πολύτιμο υλικό σε αυτές τις εκπαιδεύσεις είναι το Εγχειρίδιο με τις πρότυπες διαδικασίες και κατευθύνσεις για επιτρόπους (ASOP4G 2019) όπως και το Ευρετήριο νομοθεσίας για τα ασυνόδευτα παιδιά (ASOP4G 2019).

Είναι βοηθητικό ο/η εκπαιδευτής/εκπαιδευτρια πριν ξεκινήσει να παρουσιάζει κάτι να ενθαρρύνει τους συμμετέχοντες να μιλήσουν εκείνοι για το τι ξέρουν για το συγκεκριμένο θέμα.

1. Τα δικαιώματα των παιδιών ως ένα ολοκληρωμένο σύστημα αξιολόγησης και προώθησης του βέλτιστου συμφέροντός τους

Ενότητα 1: Τα δικαιώματα των παιδιών ως ένα ολοκληρωμένο σύστημα αξιολόγησης και προώθησης του βέλτιστου συμφέροντός τους		Ενδεικτική διάρκεια: 1,5 ώρα
Θέμα 1	Παρουσίαση Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και των βασικών αρχών της	
Θέμα 2	Ανάγκες και Δικαιώματα παιδιών: ενδυναμώνοντας τα παιδιά να κατανοήσουν τις ανάγκες τους και η μετουσίωσή των αναγκών αυτών σε δικαιώματα	
Θέμα 3	Η ΔΣΔΠ ως σημείο αναφοράς για τη διασφάλιση της ευημερίας και της προστασίας του παιδιού στο πλαίσιο της επιτροπείας	

Εκπαιδευτικοί στόχοι

Οι συμμετέχοντες/ουσες ολοκληρώνοντας την 1^η ενότητα θα πρέπει να είναι σε θέση να:

- α) Αναγνωρίζουν τις βασικές διαφορές μεταξύ της προσέγγισης που βασίζεται στις ανάγκες και της προσέγγισης που βασίζεται στα δικαιώματα.
- β) Κατανοούν τις αρχές και τις διατάξεις της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού ως ένα συστηματικό και διεπιστημονικό «χάρτη» για την αξιολόγηση, το σχεδιασμό και την προώθηση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού.
- γ) Κατανοούν τον τρόπο με τον οποίο η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως σημείο αναφοράς για μία συντονισμένη ανταπόκριση όλων των επαγγελματιών προς το συμφέρον του παιδιού.

Λέξεις κλειδιά: δικαιώματα του παιδιού, Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, γενικές αρχές, βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, ανάγκες του παιδιού, προσέγγιση με βάση τις ανάγκες των παιδιών, προσέγγιση με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα.

1.1. Παρουσίαση Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και των βασικών αρχών της

Οδηγίες: Εισάγετε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες στο θεωρητικό μέρος των δικαιωμάτων των παιδιών, και εξηγήστε το σκεπτικό σύμφωνα με το οποίο επιλέξατε να τα συζητήσετε στην αρχή της κατάρτισης: γιατί είναι σημαντικό και τι αξία έχει για την εργασία τους, δηλαδή σημασία ΔΣΔΠ για όποιον/όποια εργάζεται και έρχεται σε επαφή με τα παιδιά, τα παιδιά είναι άνθρωποι και πολίτες σήμερα, δεν είναι απλά το μέλλον ή πολίτες του αύριο, η ΔΣΔΠ θεμελιώνει δικαιώματα για όλα τα παιδιά ανεξαιρέτως, ανεξαρτήτων νομικού καθεστώτος, πρόκειται για ένα νομικά δεσμευτικό κείμενο – αποτελεί νόμο του κράτους με υπερνομοθε-

τική ισχύ, δηλαδή ισχύει έναντι κάθε εθνικού νόμου με αντίθετο περιεχόμενο.

Κύρια σημεία:

Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού:

- ➔ Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΔΣΔΠ) εγκρίθηκε από τα Ηνωμένα Έθνη (ΟΗΕ) το 1989 και έγινε μέλος του διεθνούς δικαίου το 1990.
- ➔ Είναι νομικά. Οι χώρες που έχουν υπογράψει και επικυρώσει τη συνθήκη υποχρεούνται από το διεθνές δίκαιο να τις θέσουν σε ισχύ.
- ➔ Η ΔΣΔΠ είναι η πιο ευρέως επικυρωμένη διεθνής σύμβαση για τα ανθρώπινα δικαιώματα στον κόσμο. Η μόνη χώρα που δεν την έχει κυρώσει είναι οι ΗΠΑ!
- ➔ «Παίδι» ορίζεται κάθε άτομο κάτω των 18 ετών.
- ➔ Τα παιδιά αναγνωρίζονται ως ευάλωτα και ότι χρειάζονται υποστήριξη από τους ενήλικες και το κράτος για να απολαμβάνουν τα δικαιώματά τους. Η ΔΣΔΠ διασφαλίζει ότι λαμβάνουν την απαραίτητη υποστήριξη για την πρόσβαση στα δικαιώματά τους.
- ➔ Η ΔΣΔΠ μας υπενθυμίζει ότι τα παιδιά δεν είναι μόνο ευάλωτα και χρειάζονται τη βοήθεια των ενηλίκων: τα παιδιά είναι άνθρωποι «σήμερα» και μάλιστα «ενεργητικοί» φορείς δικαιωμάτων. Πρέπει να τους δίνεται «φωνή», αυτονομία και ο έλεγχος στη ζωή τους.
- ➔ Η ΔΣΔΠ μας υπενθυμίζει ότι όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι εξίσου σημαντικά: δεν υπάρχουν «δικαιώματα προτεραιότητας».
- ➔ Η ΔΣΔΠ παρέχει ένα κοινό νομικό και δεοντολογικό πλαίσιο για τα παιδιά σε ολόκληρο τον κόσμο. Αυτό το κοινό πλαίσιο χρησιμεύει ως σημείο αναφοράς για την παρακολούθηση της προόδου και τον έλεγχο των παραβιάσεων.

- Η ΔΣΔΠ δημιουργεί ένα σύστημα λογοδοσίας: οι κυβερνήσεις είναι ουσιαστικά υπεύθυνες για τη διασφάλιση του σεβασμού των δικαιωμάτων των παιδιών, αλλά άλλοι ενήλικες έχουν επίσης καθήκοντα στο πλαίσιο της ΔΣΔΠ, όπως γονείς, φροντιστές και επαγγελματίες.

1.2. Ανάγκες και Δικαιώματα παιδιών: ενδυναμώνοντας τα παιδιά να κατανοήσουν τις ανάγκες τους και η μετουσίωσή των αναγκών αυτών σε δικαιώματα

Κύρια σημεία:

Προσέγγιση με βάση τις ανάγκες των παιδιών έναντι προσέγγισης με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα.¹

Στο παρελθόν, οι φορείς και οι ιδιώτες που δεσμεύονταν για στην υποστήριξη και την προστασία των παιδιών ακολουθούσαν μία προσέγγιση «βασικών αναγκών», δηλαδή μια προσέγγιση βασισμένη στον εντοπισμό των βασικών προαπαιτούμενων για την ανάπτυξη ενός ατόμου και στην υποστήριξη των κοινωνιών για την ικανοποίηση αυτών. Αν και τα ανθρώπινα δικαιώματα συνιστούν εγγυήσεις που βασίζονται στις ανάγκες των ανθρώπων, η προσέγγιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο σχεδιασμό μιας παρέμβασης και δράσης διαφέρει από την προσέγγιση των βασικών αναγκών. Η ουσιαστικότερη διαφορά έγκειται στο ότι η προσέγγιση των βασικών αναγκών δεν συνελάγεται την ύπαρξη ενός φορέα που είναι αρμόδιος και υποχρεωμένος για την εκπλήρωση αυτών, όπως ένα κράτος. Έτσι, δεν υπάρχει ένα σαφές καθήκον «κάποιου» να καλύψει τις ανάγκες των ανθρώπων και κατ' επέκταση τα δικαιώματα είναι «ευάλωτα» σε συνεχείς παραβιάσεις. Εναπόκειται δηλαδή στη διακριτική ευχέρεια κάποιου φορέα ή ατόμου απροσδιόριστα να λάβει μέτρα για να καλύψει τις ανάγκες των ατόμων. Στην προσέγγιση «ανθρωπίνων

1. Jonsson, U. (2003) Human Rights approach to development programming. UNICEF ESARO, σ. 20. Διαθέσιμο στο: https://www.unicef.org/rightsresults/files/HRBDP_Urban_Jonsson_April_2003.pdf

δικαιωμάτων», τα άτομα είναι σε θέση να διεκδικούν τα δικαιώματά τους από φορείς που δεσμεύονται και υποχρεώνονται να τα διασφαλίσουν για κάθε άνθρωπο. Ακόμη, εάν αυτό δεν γίνεται εφικτό, δεν σημαίνει ότι αυτός/η χάνει το δικαίωμα του/της, αφού τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι καθολικά, απαραβίαστα και αναφαίρετα. Αν κανείς δεν διαμαρτύρεται για την άρνηση ενός δικαιώματος ή αν ένα άτομο δεν κάνει χρήση του δικαιώματός του, η εκπλήρωση αυτού του δικαιώματος θα διακυβευθεί, αλλά δεν θα χαθεί. Με αυτή την προσέγγιση μιλάμε για ενδυνάμωση, αλληλεγγύη και συμμετοχή σε διάλογο των υποκειμένων των δικαιωμάτων, ενώ ενέργειες που λαμβάνουν χώρα στη βάση της κάλυψης αναγκών χαρακτηρίζονται από φιλανθρωπία και αποσπασματικότητα που μπορεί να οδηγήσει σε εξάρτηση και περιθωριοποίηση.

Σχηματικά...

- ➔ **Η ανάγκη** καλύπτεται/ικανοποιείται → άμεση ανταπόκριση
- ➔ Οι συνθήκες για να επιβιώσει ένα παιδί
- ➔ προσέγγιση βασισμένη στις ανάγκες = φιλανθρωπία, δεν υπάρχει «κάποιος» που να υποχρεώνεται να εξασφαλίζει τις ανάγκες
- ➔ οδηγεί σε εξάρτηση και αποδυνάμωση των ατόμων
- ➔ **Το δικαίωμα** πραγματοποιείται → διαδικασία
- ➔ Αναγνώριση ότι το παιδί έχει δικαίωμα να του καλυφθεί η ανάγκη
- ➔ προσέγγιση βασισμένη στα ανθρώπινα δικαιώματα = υποχρεώσεις του κράτους να τα εκπληρώσει
- ➔ Οι φορείς των δικαιωμάτων μπορούν να απαιτήσουν από το κράτος να τα εκπληρώσει – νομική υποχρέωση
- ➔ Ενδυνάμωση και χειραφέτηση των φορέων των δικαιωμάτων

Ακολουθεί πίνακας που αποτυπώνει με αντιπαράβολή τις διαφορές των δύο προσεγγίσεων²

Προσέγγιση με βάση τις ανάγκες	Προσέγγιση με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα
Οι ανάγκες καλύπτονται ή ικανοποιούνται	Τα δικαιώματα πραγματώνονται (γίνονται σεβαστά, προστατεύονται, ενισχύονται, εκπληρώνονται)
Οι ανάγκες δεν δημιουργούν ευθύνη ή υποχρέωση σε κάποιον	Όταν υπάρχει δικαίωμα, υπάρχει πάντα και καθήκον/υποχρέωση να πραγματοποιηθεί αυτό το δικαίωμα
Οι ανάγκες δεν είναι απαραίτητως καθολικές	Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι καθολικά
Οι ανάγκες είναι δυνατόν να ιεραρχούνται	Τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν ιεραρχούνται κάποια έναντι άλλων. Είναι αλληλοεξαρτώμενα. Όλα πρέπει να πραγματοποιούνται.
Οι ανάγκες καλύπτονται μέσω φιλανθρωπίας/ ένδειξης καλοσύνης – δεν υπάρχει απαίτηση	Η φιλανθρωπία είναι προαιρετική. Εδώ υπάρχει υποχρέωση να πραγματοποιούν τα δικαιώματα.
Π.χ. καλύφθηκε η ανάγκη για το 80% των παιδιών για εμβολιασμό	Π.χ. για το 20% των παιδιών δεν έχει πραγματοποιηθεί το δικαίωμά τους για εμβολιασμό.

2. Βασισμένο σε Ό.π. σ. 21.

1.3. Η ΔΣΔΠ ως σημείο αναφοράς για τη διασφάλιση της ευημερίας και της προστασίας του παιδιού στο πλαίσιο της επιτροπείας

Κύρια σημεία:

Τα άρθρα της Σύμβασης μπορούν να ομαδοποιηθούν σε τέσσερις κατηγορίες δικαιωμάτων και ένα σύνολο κατευθυντήριων αρχών.

1) Κατευθυντήριες αρχές: Οι γενικές αρχές της Σύμβασης περιλαμβάνουν την απαγόρευση των διακρίσεων, το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού να συνιστά πρωταρχικό μέλημα, το δικαίωμα στη ζωή, την επιβίωση και την ανάπτυξη, και το δικαίωμα συμμετοχής. Αντιπροσωπεύουν τις βασικές εγγυήσεις για την πραγμάτωση όλων των δικαιωμάτων.

Κατευθυντήριες αρχές: γενικές εγγυήσεις για όλα τα δικαιώματα³

Απαγόρευση Διακρίσεων (Άρθρο 2): Η Σύμβαση ισχύει για όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα από τη φυλή, τη θρησκεία ή τις ικανότητές τους, ανεξάρτητα από ό,τι σκέφτονται ή λένε, ανεξάρτητα από το είδος της οικογένειας από το οποίο προέρχονται. Δεν έχει σημασία το πού ζουν τα παιδιά, ποια γλώσσα μιλάνε, τι κάνουν οι γονείς τους, είτε είναι αγόρια ή κορίτσια, ποια είναι η κουλτούρα τους, αν έχουν αναπηρία ή αν είναι ευκατάστατοι ή φτωχοί. Κανένα παιδί δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται άδικα σε οποιαδήποτε συνθήκη.

Το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού (Άρθρο 3): Το βέλτιστο συμφέρον των παιδιών πρέπει να είναι το πρωτεύον μέλημα κατά τη λήψη αποφάσεων οι οποίες μπορεί να τα επηρεάσουν. Όλοι οι ενήλικες πρέπει να κάνουν ό, τι είναι καλύτερο για τα παιδιά. Όταν οι ενήλικες λαμβάνουν αποφάσεις, πρέπει να σκεφτούν πώς οι αποφάσεις τους θα επηρεάσουν τα παιδιά. Αυτό ισχύει

3. Child Rights International Network. Διαθέσιμο στο: <https://archive.crin.org/en/home/rights/themes/general-principles.html>

ιδιαίτερα για τον προϋπολογισμό, την πολιτική και τους νομοθέτες.

Δικαίωμα στη ζωή, την επιβίωση και την ανάπτυξη (Άρθρο 6):

Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να ζουν. Οι κυβερνήσεις πρέπει να διασφαλίσουν ότι τα παιδιά επιβιώνουν και αναπτύσσονται φυσιολογικά.

Σεβασμός στις απόψεις του παιδιού (άρθρο 12): Όταν οι ενήλικες λαμβάνουν αποφάσεις που αφορούν και επηρεάζουν τα παιδιά, αυτά έχουν το δικαίωμα να λένε τι πιστεύουν ότι πρέπει να γίνει και να λάβουν υπόψη τις απόψεις τους. Η σύμβαση αυτή ενθαρρύνει τους ενήλικες να ακούν τις απόψεις των παιδιών και να τα εμπλέκουν στη λήψη αποφάσεων – όχι να δώσει στα παιδιά εξουσία πάνω από τους ενήλικες. Το άρθρο 12 δεν παρεμποδίζει το δικαίωμα και την ευθύνη των γονέων να εκφράζουν τις απόψεις τους σχετικά με θέματα που αφορούν στα παιδιά τους. Επιπλέον, η Σύμβαση αναγνωρίζει ότι το επίπεδο συμμετοχής του παιδιού στις αποφάσεις θα πρέπει να είναι κατάλληλο με το επίπεδο ωριμότητας του παιδιού. Η ικανότητα των παιδιών να διαμορφώνουν και να εκφράζουν τις απόψεις τους αναπτύσσεται με την ηλικία και οι περισσότεροι ενήλικες θα δώσουν φυσικά στις απόψεις των εφήβων μεγαλύτερο βάρος από εκείνες ενός νηπίου, είτε σχετικά με οικογενειακές, νομικές ή διοικητικές αποφάσεις. Όμως κάθε παιδί ανεξαρτήτως ηλικίας πρέπει να έχει την ευκαιρία να εκφράζει τις απόψεις του.

2) Δικαιώματα επιβίωσης και ανάπτυξης: Αυτά τα δικαιώματα σχετίζονται με τους πόρους, τις δεξιότητες και τις συνεισφορές που είναι απαραίτητες για την επιβίωση και την ολοκληρωμένη ανάπτυξη του παιδιού. Περιλαμβάνουν τα δικαιώματα στην επαρκή σίτιση, στέγαση, καθαρό νερό, τυπική εκπαίδευση, πρωτοβάθμιας περίθαλψης, ψυχαγωγικές δραστηριότητες, πολιτιστικές δραστηριότητες και ενημέρωση σχετικά με τα δικαιώματά τους. Αυτά τα δικαιώματα προϋποθέτουν όχι μόνο την ύπαρξη των μέσων για την εκπλήρωσή τους αλλά και την πρόσβαση σε αυτά. Εξειδικευμένα άρθρα αναφέρονται στις ανάγκες των παι-

διών που είναι πρόσφυγες, των παιδιών με αναπηρίες και των παιδιών μειονοτικών ή περιθωριοποιημένων ομάδων.

Άρθρο 4: Προστασία δικαιωμάτων

Άρθρο 5: Ρόλος γονέων και επιτρόπων - Γονεϊκή καθοδήγηση

Άρθρο 6: Επιβίωση και ανάπτυξη

Άρθρο 7: Όνομα και ιθαγένεια - Καταγραφή, όνομα, εθνικότητα, φροντίδα

Άρθρο 8: Διατήρηση ταυτότητας

Άρθρο 9: Ζωή και επικοινωνία με τους γονείς - Αποχωρισμός από τους γονείς

Άρθρο 10: Οικογενειακή επανένωση

Άρθρο 14: Ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας

Άρθρο 18: Ευθύνες γονέων, υποστήριξη Πολιτείας

Άρθρο 20: Εναλλακτική φροντίδα - Παιδιά που στερούνται οικογενειακού περιβάλλοντος

Άρθρο 22: Παιδιά πρόσφυγες

Άρθρο 23: Παιδιά με αναπηρίες

Άρθρο 24: Υγεία και ιατρικές υπηρεσίες

Άρθρο 25: Επανεξέταση μέτρου εναλλακτικής φροντίδας ή άλλης παρέμβασης

Άρθρο 26: Κοινωνική πρόνοια

Άρθρο 27: Ανάπτυξη και επίπεδο ζωής - επαρκές βιοτικό επίπεδο

Άρθρο 28: Δικαίωμα στην εκπαίδευση & Άρθρο 29: Σκοποί εκπαίδευσης

Άρθρο 30: Παιδιά μειονοτικών ομάδων

Άρθρο 31: Ελεύθερος χρόνος και ψυχαγωγία

Άρθρο 42: Γνώση δικαιωμάτων

3) Δικαιώματα προστασίας: Αυτά τα δικαιώματα περιλαμβάνουν την προστασία από όλες τις μορφές κακοποίησης παιδιών, παραμέλησης, εκμετάλλευσης και σκληρότητας, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος ειδικής προστασίας σε περιόδους πολέμου και προστασίας από δυσμενή μεταχείριση από το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης.

Άρθρο 4: Προστασία των δικαιωμάτων

Άρθρο 11: Απαγωγή

Άρθρο 19: Προστασία από όλες τις μορφές βίας

Άρθρο 20: Παιδιά που στερούνται οικογενειακού περιβάλλοντος

Άρθρο 21: Υιοθεσία

Άρθρο 22: Παιδιά πρόσφυγες

Άρθρο 32: Παιδική εργασία

Άρθρο 33: Χρήση ναρκωτικών

Άρθρο 34: Σεξουαλική εκμετάλλευση

Άρθρο 35: Απαγωγή και εμπορία ανθρώπων

Άρθρο 36: Άλλες μορφές εκμετάλλευσης

Άρθρο 37: Βασανιστήρια και στέρηση ελευθερίας

Άρθρο 38: Πόλεμος και ένοπλες συγκρούσεις

Άρθρο 39: Αποκατάσταση παιδιού-θύματος

Άρθρο 40: Δικαιοσύνη για ανηλίκους

Άρθρο 41: Σεβασμός σε εθνικές εγγυήσεις που διασφαλίζουν καλύτερα τα δικαιώματα των παιδιών

4) Δικαιώματα συμμετοχής: Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα της ελευθερίας έκφρασης των απόψεών τους και το δικαίωμα να έχουν λόγο σε θέματα που επηρεάζουν την κοινωνική, οικονομική, θρησκευτική, πολιτιστική και πολιτική ζωή τους. Τα δικαιώματα συμμετοχής περιλαμβάνουν το δικαίωμα έκφρασης γνώμης

και ακρόασης, το δικαίωμα στην πληροφόρηση και την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι. Καθώς ωριμάζουν τα παιδιά, αυτά τα δικαιώματα συμβάλλουν στην υλοποίηση όλων των δικαιωμάτων τους και την προετοιμασία των παιδιών να αποκτήσουν ενεργό ρόλο στην κοινωνία.

Άρθρο 4: Προστασία των δικαιωμάτων

Άρθρο 12: Σεβασμός των απόψεων του παιδιού

Άρθρο 13: Ελευθερία έκφρασης

Άρθρο 14: Ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας

Άρθρο 15: Ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι

Άρθρο 16: Δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή

Άρθρο 17: Πρόσβαση στην πληροφόρηση/μέσα μαζικής ενημέρωσης

Ομαδική εργασία

Ο/Η εκπαιδευτής/τρια μπορεί να αξιοποιήσει κάποιες ή όλες τις παρακάτω δραστηριότητες για να κινητοποιήσει τους συμμετέχοντες.

Προετοιμασία και υλικά:

- ➔ Χαρτί (flipchart) και μαρκαδόροι για ομαδική εργασία
- ➔ Έντυπα με τις περιπτώσεις που θα συζητηθούν - ένα για κάθε ομάδα 4-5 ατόμων.

Δραστηριότητα 1: Συστάσεις, προσδοκίες και ανησυχίες των συμμετεχόντων/ουσών (20 λεπτά) **(δραστηριότητα πριν την κατάρτιση)**

Οδηγίες: Χωρίστε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες σε ομάδες 4-5 ατόμων και δώστε σε κάθε ομάδα ένα κομμάτι χαρτιού flipchart. Εξηγήστε ότι ο κύριος σκοπός αυτής της δραστηριότητας είναι

να γνωριστούν και να μοιραστούν τις ιδέες τους σχετικά με τη συγκεκριμένη θεματική για τα δικαιώματα του παιδιού.

- ➔ Βεβαιωθείτε ότι οι άνθρωποι που γνωρίζονται μεταξύ τους δεν εργάζονται στην ίδια ομάδα.
- ➔ Εξηγήστε ότι κάθε ομάδα θα έχει 2 λεπτά για συζήτηση. Βεβαιωθείτε ότι ορίζουν έναν/μία αντιπρόσωπο για να αναφέρει τα κύρια σημεία τις συζήτησής τους και ενθαρρύνετε τους να κάνουν τα flipcharts τους αναγνώσιμα!

Ο/Η εκπαιδευτής/τρια μπορεί να ξεκινήσει λέγοντας: «Ξεκινήστε συστήνοντας τον εαυτό σας στην υπόλοιπη ομάδα. Αναφέρετε τυχόν προηγούμενη κατάρτιση ή εμπειρία στα δικαιώματα των παιδιών. Συζητήστε τις ακόλουθες δύο ερωτήσεις με την ομάδα σας. Σημειώστε τις απαντήσεις σας σε ένα κομμάτι χαρτιού flipchart.»

ΕΡΩΤΗΣΗ 1: Με βάση την παρουσίαση και τις προσδοκίες σας σχετικά με την εκπαίδευση της συγκεκριμένης θεματικής, τι θα την έκανε χρήσιμη και σχετική με την εργασία σας;

ΕΡΩΤΗΣΗ 2: Έχετε κάποιες ανησυχίες σχετικά με την πορεία ή σχετικά με την αξιοποίηση των δικαιωμάτων των παιδιών στη δουλειά σας; Θα χρειαστεί να επιλέξετε μόνο 2 βασικά σημεία από κάθε ερώτηση για να τα αναφέρετε σε ολόκληρη την ομάδα. Θα έχετε μόνο 2 λεπτά για να το κάνετε αυτό!

Δραστηριότητα 2: Χαρτογράφηση των δικαιωμάτων της ΔΣΔΠ-10λεπτά (δραστηριότητα μετά την κατάρτιση)

Ζητήστε τους να προσπαθήσουν να καταγράψουν στο χαρτί τους:

- ➔ Υπάρχουν δικαιώματα στη Σύμβαση τα οποία δεν κατανοούν (ή με τα οποία δεν συμφωνούν);
- ➔ Πώς εφαρμόζεται η ΔΣΔΠ στην εθνική νομοθεσία ή στην υπηρεσία τους;
- ➔ Πιστεύετε ότι τα δικαιώματα των παιδιών εφαρμόζονται με τον ίδιο τρόπο σε κάθε χώρα; Γιατί συμβαίνει αυτό σύμφωνα με τη γνώμη σας;

Δραστηριότητα 3: Μελέτη περιπτώσεων

Ποια δικαιώματα του παιδιού με βάση τη Διεθνή Σύμβαση πιστεύετε ότι έχουν παραβιαστεί;

1^η υπόθεση

Ανήλικος –που εμφανισιακά φαινόταν περίπου 16 ετών– συλλαμβάνεται έπειτα από έλεγχο της αστυνομίας στο κέντρο της πόλης, διότι δεν διέθετε έγγραφα ταυτοποίησης.

Τοποθετείται σε χώρο κράτησης στο Α.Τ. της περιοχής. Εκεί βρίσκεται και άλλους ανηλίκους με τους οποίους μοιράζεται ένα μικρό κελί. Οι αστυνομικοί βάζουν κάθε μέρα από κάποια χρήματα ο καθένας για να αγοράσουν φαγητό στους ανηλίκους, γιατί δεν υπάρχει πρόβλεψη για σίτιση στο χώρο αυτό.

Ο ανήλικος δεν γνωρίζει γιατί κρατείται, γιατί δεν μιλάει ελληνικά και δεν υπάρχει κάποιος να του εξηγήσει στη γλώσσα του. Οι μέρες περνούν και οι συνθήκες είναι ίδιες: έλλειψη καθαριότητας, μη επαρκής σίτιση, δεν υπήρχε πρόβλεψη να βγουν από το κελί, δεν υπήρχαν δραστηριότητες, ούτε διερμηνέας, δεν ήξεραν τι συμβαίνει. Αφού οι ίδιοι οι αστυνομικοί αισθάνονταν άσχημα για τις συνθήκες κάλεσαν μη-κυβερνητική οργάνωση για να βοηθήσουν εκείνοι τα παιδιά.

2^η υπόθεση

Παιδί διαμένει με την οικογένειά του. Οι γονείς έχουν επαφές με την κοινωνική υπηρεσία του δήμου που διαμένουν με αφορμή κάποια επιδόματα. Η γυναίκα εμφανίζει σημάδια πάνω στο σώμα της, πιθανώς από κακοποίηση.

Η κοινωνική λειτουργός επισκέπτεται το σπίτι με αφορμή τη μέχρι τότε επαφή τους και βλέπει δύο μικρά παιδιά σε κακή κατάσταση (βρώμικα, με μώλωπες και σε συναισθηματική δυσφορία). Με βάση την ηλικία τους το ένα παιδί θα έπρεπε να φοιτά στο νηπιαγωγείο, ενώ το άλλο σε δημοτικό σχολείο. Επίσης το ένα παιδί δεν μπορούσε να μιλήσει καλά και να περπατήσει καλά,

ενώ ηλικιακά θα ανέμενε κανείς να έχει καταφέρει αυτά τα αναπτυξιακά επιτεύγματα.

Η κοινωνική λειτουργός ζήτησε από τους γονείς να επισκεφτούν παιδιατρικό νοσοκομείο για τα ζητήματα που φαίνεται να αντιμετωπίζουν τα παιδιά τους και αν θέλουν βοήθεια κι οι ίδιοι να απευθυνθούν σε κέντρο ψυχικής υγείας. Η υπόθεση δεν παρακολουθήθηκε.

2. Ασυνόδευτα παιδιά

Ενότητα 2: Ασυνόδευτα Παιδιά		Ενδεικτική Διάρκεια: 1 ώρα
Θέμα 1	Ορισμός ασυνόδευτου παιδιού	
Θέμα 2	Η σημασία του να έχει επίτροπο κάθε παιδί	
Θέμα 3	Προφίλ παιδιών που βρίσκονται στη χώρα	

Εκπαιδευτικοί στόχοι

Οι συμμετέχοντες/ουσες ολοκληρώνοντας την 2^η ενότητα θα πρέπει να είναι σε θέση να:

- Κατανοούν τα κύρια χαρακτηριστικά των εμπειριών των ασυνόδευτων παιδιών.
- Αντιλαμβάνονται τη σημασία και τη δυναμική του ρόλου του επιτρόπου.

Λέξεις-κλειδιά: ασυνόδευτα και χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά, επίτροπος, αρμόδια για την επιτροπεία αρχή, διασφάλιση βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού.

2.1. Ορισμός ασυνόδευτου παιδιού (βάσει νομοθεσίας)

Κύρια σημεία:

Ο/Η εκπαιδευτής/τρια πρέπει να συζητήσει και να διευκρινίσει την ακόλουθη βασική ορολογία:

Παιδί: Σύμφωνα με τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού⁴, ο όρος παιδί αναφέρεται σε «οποιοδήποτε πρόσωπο κάτω των 18 ετών».

Προκειμένου να δικαιούται ειδικά μέτρα προστασίας και φροντίδας, πρέπει να είναι κάτω των 18 ετών, ανεξαρτήτως των ορίων ηλικίας, με βάση το νόμο ή τα έθιμα της χώρας καταγωγής του ανηλίκου. Η ηλικία αποδεικνύεται από έγγραφα ταυτοποίησης, κατά δήλωση ή έπειτα από τη διενέργεια εκτίμησης ανηλικότητας.

Αμφιβολίες μπορεί να προκύψουν σχετικά με την ηλικία ενός ατόμου που διασχίζει τα σύνορα της ΕΕ. Η εκτίμηση ανηλικότητας είναι απαραίτητη για τον καθορισμό της πραγματικής ηλικίας του ατόμου. Παρ' όλα αυτά, όταν οι αρμόδιες αρχές δεν είναι σε θέση να καταλήξουν σε ένα ασφαλές συμπέρασμα (ανήλικος ή νεαρός ενήλικας), το άτομο θα πρέπει να έχει το ευεργέτημα της αμφιβολίας⁵.

Υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής: Υπήκοος τρίτης χώρας είναι πρόσωπο που δεν κατέχει την ιθαγένεια κράτους μέλους της ΕΕ.⁶ Ανιθαγενής είναι το άτομο το οποίο, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, δεν έχει υπηκοότητα σε καμία χώρα (δεν υπάρχει νομικός δεσμός μεταξύ του προσώπου και του κράτους)^{7,8}.

4. Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Άρθρο 1

5. Βλ. Οδηγία για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, 2011/36/ΕΕ., Άρθρο 13 (2)

«Όταν η ηλικία του [θύματος] είναι αβέβαιη και υπάρχουν λόγοι να πιστεύεται ότι το θύμα είναι παιδί, το άτομο αυτό θα θεωρείται ότι είναι παιδί προκειμένου να έχει άμεση πρόσβαση σε βοήθεια, υποστήριξη και προστασία».

Επίσης, βλ. European Asylum Support Office (2018). The EASO practical guide on age assessment: Second edition, EASO practical guide series. Διαθέσιμο στο: <https://easo.europa.eu/practical-tools>

6. Άρ.3(1) της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ (Οδηγία Επιστροφών) και Άρ. 2(6) του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/399 (Κώδικας Συνόρων Σένγκεν)

7. Σύμβαση του 1954 για το Καθεστώς των Ανιθαγενών (κυρωτικός νόμος 139/1975), αρ. 1.

8. Υπηκοότητα μπορεί να αποκτήσει κανείς είτε κατά τη γέννησή του, είτε αργότερα στη ζωή του τηρώντας συγκεκριμένες προϋποθέσεις που θέτει το

Ασυνόδευτα παιδιά και παιδιά χωρισμένα από την οικογένειά τους: Ασυνόδευτο παιδί ορίζεται ως ο/η υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής κάτω των 18 ετών, που φθάνει στην ελληνική επικράτεια χωρίς να συνοδεύεται από ενήλικο άτομο υπεύθυνο για τη φροντίδα του κατά νόμο ή πρακτική. Επίσης ασυνόδευτο είναι και το παιδί που παύει να συνοδεύεται μετά την είσοδο στη χώρα⁹.

Επιπλέον, ένα παιδί χαρακτηρίζεται ως χωρισμένο από την οικογένειά του όταν «αποχωρίζεται από τους δύο γονείς ή από τον προηγούμενο κατά νόμο ή έθιμο βασικό φροντιστή τους, αλλά όχι απαραίτητα από άλλους συγγενείς. Κατά συνέπεια, μπορεί να πρόκειται για παιδιά που συνοδεύονται από άλλα ενήλικα μέλη της οικογένειά τους»¹⁰.

2.2. Η σημασία του να έχει επίτροπο κάθε παιδί (νομοθετικό πλαίσιο και διασφάλιση βέλτιστου συμφέροντος)

Κύρια σημεία:

➔ Η διασφάλιση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού πρέπει να καθοδηγεί το έργο και τις ενέργειες του/της επιτρόπου.

Το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού είναι μια δυναμική έννοια, με στόχο την ολιστική ανάπτυξη του παιδιού, προωθώντας την πλήρη και αποτελεσματική διασφάλιση όλων των αναγνωρισμένων δικαιωμάτων από τη Σύμβαση των Δικαιωμάτων του

κάθε Κράτος. Κατά τη γέννηση αποκτούν υπηκοότητα άτομα που βρίσκονται σε Κράτος το οποίο αναγνωρίζει ως υπήκοό του όποιο άτομο γεννηθεί στο έδαφός του (δίκαιο του εδάφους, *jus soli* π.χ. Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, Γαλλία) ή που οι γονείς του διαθέτουν υπηκοότητα Κράτους που εφαρμόζει το δίκαιο του αίματος (*jus sanguinis*) κι έτσι αναγνωρίζονται αυτόματα υπήκοοι του και τα παιδιά αυτών (π.χ. Ελλάδα, Λιθουανία).

9. Ν. 4636/2019, άρθρο 2 περ. ι.

10. Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού (2005). Γενικό Σχόλιο αριθ. 6 CRC/GC/2005/6 και Κατευθυντήριες γραμμές των Ηνωμένων Εθνών για την εναλλακτική φροντίδα των παιδιών (Κατευθυντήριες γραμμές του ΟΗΕ για την εναλλακτική φροντίδα) A/HRC/11/L.13), παρ. 8

Παιδιού (ΔΣΔΠ). Ο/Η επίτροπος καλείται να αξιολογεί τακτικά το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, κάθε φορά που λαμβάνονται αποφάσεις σχετικά με αυτό. Αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, αποφάσεις σχετικά με τη στέγαση του παιδιού, την ασφάλεια, την εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη, τις ψυχαγωγικές δραστηριότητες και τη νομική εκπροσώπηση. Ο/Η επίτροπος υποχρεούται να κρατά τις δημόσιες αρχές υπόλογες για τυχόν αποφάσεις που επηρεάζουν το παιδί και να διασφαλίζει τον σεβασμό της αρχής του βέλτιστου συμφέροντος ως πρωταρχική μέριμνα όπως απαιτείται από το Άρθρο 3 της ΔΣΔΠ καθ' όλη τη διάρκεια των διαδικασιών λήψης αποφάσεων. Πρέπει να παρέμβει εάν τίθεται σε κίνδυνο η ομαλή ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού και να αμφισβητήσει, εντός των ορίων της εξουσιοδότησής του, οποιαδήποτε απόφαση που θεωρείται αντίθετη ή/και δεν προάγει το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού.

➔ **Περιορισμένη δικαιοπρακτική ικανότητα:** Δεδομένου ότι είναι ανήλικος, πρέπει να εκπροσωπείται νομίμως σε όλες τις διοικητικές, δικαστικές ή άλλες υπηρεσίες. Η δικαιοπρακτική ικανότητα ανηλίκου αφορά τη δυνατότητα ή όχι του ανηλίκου να κάνει μία πράξη που επιτρέπεται από το δίκαιο και επιφέρει έννομα αποτελέσματα.

Βάσει του Αστικού Κώδικα:

- ➔ Κάτω των 10 ετών δεν είναι ικανός για δικαιοπραξία (ΑΚ 128, περ. 1)
- ➔ 10-14 ετών: δικαιοπραξία από την οποία αποκτά μόνο έννομο όφελος (δικαιώματα) και δεν βαρύνεται από καμία υποχρέωση (ΑΚ 134), π.χ. αποδοχή δωρεάς, γονική παροχή
- ➔ Από 14 και πάνω μπορεί να διαθέτει ελεύθερα δικά του πράγματα (ΑΚ 135)
- ➔ Από 15 και πάνω και εφόσον συναινούν οι γονείς του ή το δικαστήριο να συνάπτει σύμβαση (νόμιμης κι επιτρεπτής) εργασίας (ΑΚ 136)
- ➔ Ο ανήλικος δεν μπορεί να συνάψει γάμο - εκτός από εξαιρετικές περιπτώσεις που επιτρέπει το δικαστήριο - σε κάθε

περίπτωση ανήλικος κάτω των 10 ετών δεν μπορεί να συνάψει γάμο (ΑΚ 1350 και ΑΚ 128)

- ➔ Έλλειψη γονικής μέριμνας: τα δικαιώματά του και τα συμφέροντά του πρέπει να διασφαλίζονται σε όλες τις διαδικασίες και αποφάσεις.
- ➔ Υπήκοοι τρίτων χωρών / ανιθαγενείς: διαφορετική γλώσσα και διαδικασίες, απουσία νομικού καθεστώτος:
 - σύνδεση του παιδιού με τις υπηρεσίες, τις αρχές και τους επαγγελματίες προκειμένου να διασφαλίσει τα δικαιώματά του και να καλυφθούν στις ανάγκες του.
 - ενημέρωση του παιδιού με τον κατάλληλο τρόπο.

2.3. Προφίλ των παιδιών στην Ελλάδα (εθνικότητες, εθνοτικές ομάδες, γλώσσα, φύλο, ηλικία, αιτήματα ασύλου)

Οδηγίες: Ο/Η εκπαιδευτής/τρια πρέπει να εξασφαλίσει ότι διαθέτει επικαιροποιημένα στοιχεία και πληροφορίες σχετικά με το εθνικό πλαίσιο και το προφίλ των παιδιών στη χώρα υποδοχής. Μεταβλητές που είναι χρήσιμο να θιχτούν: Φύλο, ηλικία, εθνικότητες. Μπορεί να βρει κανείς επικαιροποιημένα στοιχεία στην ιστοσελίδα του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

- ➔ Μαζί με τους/τις συμμετέχοντες/ουσες, καταγράψτε τις χώρες καταγωγής των παιδιών που φθάνουν στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, ζητήστε τους να σας πουν αυτά που γνωρίζουν ή έχουν ακούσει και καταγράψτε τα σε έναν πίνακα (flipchart). Πρέπει να γνωρίζετε ήδη τις χώρες ή την καταγωγή των παιδιών προκειμένου να συμπληρώσετε τυχόν κενά στον πίνακα. Επιλέξτε τις επικρατέστερες τρεις ή τέσσερις χώρες καταγωγής της πλειοψηφίας των παιδιών στην Ελλάδα (βάσει έγκυρων στατιστικών στοιχείων) και παρουσιάστε τα περιγραφικά στοιχεία τους όπως περιοχές-περιφέρειες της χώρας, εθνοτικές ομάδες, ομιλούμενες γλώσσες, θρησκείες, οικογενειακή δομή κ.λπ.

Πληροφορίες για το Αφγανιστάν, το Πακιστάν, τη Συρία και το Ιράκ διατίθενται στις παρουσιάσεις που συμπληρώνουν αυτόν

οδηγό αλλά είναι βασικές και προϋποτίθεται ότι ο/η εκπαιδευτής/τρια γνωρίζει πολύ περισσότερα για να εμπλουτίσει τη συζήτηση. Επαρκείς πληροφορίες για τις χώρες καταγωγής των παιδιών μπορεί να εντοπίσει κάποιος/α στο διαδίκτυο στους εξής ιστοτόπους: <https://www.refworld.org/>, <https://www.ecoi.net/> και <https://www.easo.europa.eu/> ή σε εκθέσεις διεθνών οργανισμών για συγκεκριμένα ζητήματα που αφορούν μία χώρα καταγωγής (π.χ. το δικαίωμα των παιδιών στην εκπαίδευση).

3. Κατανόηση του μεταναστευτικού πλαισίου

Ενότητα 3: Κατανόηση του μεταναστευτικού πλαισίου		Ενδεικτική Διάρκεια: 2 ώρες
Θέμα 1	Λόγοι μετανάστευσης και αποχωρισμού από την οικογένεια (εξαναγκασμένη και μη μετανάστευση)	
Θέμα 2	Η πορεία του ασυνόδευτου παιδιού στην Ελλάδα από το σημείο άφιξής του κι έπειτα	
Θέμα 3	Επίδραση του αποχωρισμού και της μετανάστευσης στο παιδί: ευαλωτότητα και ανθεκτικότητα	
Θέμα 4	Αρχές της ΔΣΔΠ και παιδιά σε κίνηση	

Εκπαιδευτικοί στόχοι

Οι συμμετέχοντες/ουσες ολοκληρώνοντας την 3^η ενότητα θα πρέπει να είναι σε θέση να:

- Κατανοούν την πολυπλοκότητα της μετανάστευσης αναγνωρίζοντας τους λόγους εγκατάλειψης της χώρας καταγωγής αλλά και τους λόγους επιθυμίας παραμονής στην Ελλάδα ή την Ευρώπη
- Κατανοούν τα κύρια χαρακτηριστικά των σημερινών μεταναστευτικών πολιτικών και προσεγγίσεων σε σχέση με τα δικαιώματα των παιδιών.
- Αναγνωρίζουν παράγοντες που καθορίζουν την ευαλωτότητα των παιδιών, δηλαδή ενδεχόμενους κινδύνους (π.χ. τραύμα, κα-

κοποίηση παιδιών και παραμέληση, εμπορία ανθρώπων, χρήση ουσιών) και ανθεκτικότητα, στο μεταναστευτικό πλαίσιο.

Λέξεις-κλειδιά: παιδιά σε κίνηση, παιδική μετανάστευση, οικογενειακός αποχωρισμός, χώρα υποδοχής, στρατηγικές επιβίωσης, αξιολόγηση ευαλωτότητας, ανθεκτικότητα.

Οδηγίες: Εισαγάγετε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες στην Ενότητα 3 και τα θέματά της. Θα είναι βοηθητικό να υπάρχει ένας χάρτης της χώρας ώστε να μπορεί να δει κανείς και αποτυπωμένο το ταξίδι του παιδιού.

3.1. Λόγοι μετανάστευσης και αποχωρισμού από την οικογένεια (εξαναγκασμένη και μη μετανάστευση)

Οδηγίες: Διαθέσιμα διεθνή δεδομένα και η γενικότερη εμπειρία στο πεδίο σε εθνικό επίπεδο θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για να είναι αξιόπιστες οι πληροφορίες και να μπορούν να κεντρίσουν το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων.

Κύρια σημεία:

Κύριοι λόγοι για τους οποίους οι ανήλικοι αναγκάζονται ή ενθαρρύνονται να μεταναστεύουν ασυνόδευτοι¹¹.

Οι λόγοι για τους οποίους τα άτομα και ιδιαιτέρως τα παιδιά μεταναστεύουν συχνά είναι πολυεπίπεδοι και εξαρτώνται από τη χώρα καταγωγής, το κοινωνικό και πολιτισμικό υπόβαθρο και τις προσωπικές ή οικογενειακές προσδοκίες. Στις περισσότερες περιπτώσεις μετανάστευσης, οι άμεσες και ουσιαστικές αιτίες εγκατάλειψης της χώρας καταγωγής αλληλοσυνδέονται. Μέσα στο 2019 σημειώθηκε ο μεγαλύτερος αριθμός εκτοπισμένων ανθρώπων στην ιστορία, με 70,8 εκατομμύρια ανθρώπους να βρίσκονται εκτός του τόπου καταγωγής τους¹². 41,3 εκατομμύ-

11. Βλ και Human Rights Council, Global issue of unaccompanied migrant children and adolescents and human rights, Progress report of the Human Rights Council Advisory Committee, A/HRC/33/53, 16 Αυγούστου 2016

12. Τα δεδομένα βασίζονται στα στοιχεία που διαθέτει η Ύπατη Αρμοστεία

ρια έχουν εκτοπισθεί σε άλλο μέρος της χώρας τους, ενώ περίπου 30 εκατομμύρια είναι αναγνωρισμένοι πρόσφυγες ή αιτούντες άσυλο σε κάποια άλλη χώρα από τη δική τους. Περίπου 26 εκατομμύρια είναι ανήλικοι. Παγκοσμίως οι κύριες χώρες καταγωγής με τον μεγαλύτερο αριθμό αναγνωρισμένων προσφύγων είναι η Συρία, το Αφγανιστάν και το νότιο Σουδάν. Στην Ελλάδα οι κύριες εθνικότητες των παιδιών που φτάνουν στην Ελλάδα είναι από το Αφγανιστάν, το Πακιστάν και τη Συρία.

Εν συντομία, οι κύριοι λόγοι που ένα παιδί φεύγει είναι: η απώλεια στέγης, η απώλεια των αγαπημένων του προσώπων, η φυλάκιση των μελών της οικογένειας που ήταν οι φροντιστές του, οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η στοχοποίηση του παιδιού όταν αυτό ανήκει σε μια ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα¹³, η ενδοοικογενειακή βία, οι βεντέτες λόγω κτηματικών διαφορών ή ζητημάτων οικογενειακής τιμής, η φτώχεια και απουσία ιατρικής περίθαλψης. Ομοίως, η έλλειψη νομικού καθεστώτος, η εργασιακή εκμετάλλευση, η εμπορία ανθρώπων, οι καταναγκαστικοί γάμοι και η γενική παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων συνιστούν κι αυτά λόγους για τους οποίους τα παιδιά αποφασίζουν να εγκαταλείψουν τον τελευταίο τόπο διαμονής, είτε πρόκειται για τη χώρα καταγωγής τους ή μια χώρα διέλευσης κατά το δύσκολο ταξίδι τους.

Ένα παιδί μπορεί να χωριστεί από την οικογένειά του είτε λόγω ανωτέρας βίας είτε λόγω της επιθυμίας του ή της οικογένειάς του. Οι λόγοι εξαναγκασμένου αποχωρισμού από την οικογένεια μπορεί να είναι: η έλλειψη χρημάτων για το ταξίδι όλων των με-

του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και αφορούν μέχρι και το Νοέμβριο του 2019. Διαθέσιμο σε: <https://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>

13. Βλ. UNHCR Guidelines on international protection: "Membership of a particular social group" στο κείμενο του Αρ. 1Α(2) της Σύμβασης του 1951 ή/και το Πρωτόκολλο του 1967 σχετικά με το καθεστώς των Προσφύγων (2002). Διαθέσιμο στο: <https://www.unhcr.org/3d58de2da.pdf> Ειδικότερα για παιδιά βλ. : UNHCR Guidelines on international protection: Child Asylum Claims στα Αρ. 1Α(2) και 1(Γ) της Σύμβασης του 1951 ή/και το Πρωτόκολλο του 1967 σχετικά με το καθεστώς των Προσφύγων (2009). Διαθέσιμο στο: <https://www.unhcr.org/publications/legal/50ae46309/guidelines-international-protection-8-child-asylum-claims-under-articles.html>

λών οικογένειας ώστε να μπορέσουν και αυτά να διαφύγουν, ο βίαιος αποχωρισμός ή θάνατος τουλάχιστον ενός μέλους της οικογένειας κατά τη διάρκεια του ταξιδιού, η φυλάκιση, η στρατολόγηση του παιδιού ή άλλου μέλους της οικογένειας από παραστρατιωτικές ομάδες ή συμμορίες, η εμπορία ανθρώπων ή/και απαγωγή, ζητήματα τιμής της οικογένειας. Ταυτόχρονα, ακόμη και ο εκούσιος αποχωρισμός του παιδιού από την οικογένειά του προς αναζήτηση καλύτερου μέλλοντος μπορεί να έχει παρόμοιο αντίκτυπο στο παιδί. Ειδικότερα, γονείς που πληρώνουν για το ταξίδι του παιδιού στην Ευρώπη αναμένουν ένα καλύτερο μέλλον για αυτό ή απλώς καλύτερες συνθήκες διαβίωσης ή/και οικονομική συνεισφορά ή ότι θα ζει με άλλο μέλος της οικογένειας που είναι ήδη σε ευρωπαϊκή χώρα και το οποίο μπορεί να φροντίσει το παιδί. Όλα τα παραπάνω πρέπει να ληφθούν υπόψη από τον/την επίτροπο που μπορεί να έχει βιώσει μια εντελώς διαφορετική παιδική ηλικία».¹⁴

Την ίδια στιγμή πολλά παιδιά μπορεί να ταξιδεύουν για να βρεθούν ξανά με μέλη της οικογένειάς τους ή άλλα συγγενικά πρόσωπα. Είναι δύσκολο για τους αιτούντες άσυλο να πληρούν τα αυστηρά κριτήρια για την οικογενειακή επανένωση μέσω των συνηθισμένων καναλιών. Στην Ευρώπη, οι ενήλικες συχνά πρέπει να πληρούν τις ελάχιστες απαιτήσεις εισοδήματος, πριν μπορέσουν να υποστηρίξουν τη μετανάστευση των παιδιών τους στο πλαίσιο της οικογενειακής επανένωσης (αποκλείονται οι μετανάστες χαμηλού εισοδήματος). Παρά την ύπαρξη κοινής νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την οικογενειακή επανένωση, σε ορισμένα κράτη μέλη εξακολουθούν να υφίστανται οι περιορισμοί που βασίζονται στην ηλικία του παιδιού που κάνει αίτηση ή στα μέλη της οικογένειας που μπορεί το παιδί να προσκαλέσει. Επιπλέον, ορισμένοι μετανάστες εργαζόμενοι δεν μπορούν να υποβάλουν αίτηση για επίσημη οικογενειακή επανένωση, επειδή δεν διαμένουν νόμιμα στη χώρα. Αυτό οδηγεί πολλά παιδιά στο

14. ASOP4G Έργο (2019). Εγχειρίδιο για τις πρότυπες διαδικασίες και κατευθύνσεις για επιτρόπους, Μέρος III, Κεφ. 2..

να μεταναστεύουν ασυνόδευτα ή χωρισμένα από την οικογένειά τους προκειμένου να επανενωθούν με τους γονείς τους ή άλλα μέλη της οικογένειας σε χώρες προορισμού.¹⁵

3.2. Η πορεία του ασυνόδευτου παιδιού στη χώρα υποδοχής από το σημείο άφιξής του κι έπειτα

Κύρια σημεία:

Όταν ένα παιδί φθάνει στα σύνορα ή βρίσκεται μόνο του στο έδαφος ενός κράτους ή συνοδεύεται από κάποιον που δεν είναι φροντιστής του σύμφωνα με το νόμο ή την πρακτική που ακολουθούνταν στη χώρα καταγωγής, θα πρέπει να γίνει μια πολύ γρήγορη εκτίμηση των κινδύνων που ελλοχεύουν για το παιδί (εκτίμηση ευαλωτότητας). Υπάρχουν περιπτώσεις όπου παιδιά μπορεί να ταξιδεύουν μόνα τους στην Ευρώπη χωρίς να ανακύπτει προβληματισμός ως προς την προστασία τους, για παράδειγμα, έφηβοι με πιστοποιημένα έγγραφα ότι ταξιδεύουν ασυνόδευτοι για διακοπές ή για σπουδές.

Οι πληροφορίες που συλλέγονται σε αυτό το στάδιο θα πρέπει ιδανικά να περιοριστούν σε ό,τι είναι απαραίτητο για τον προσδιορισμό της ταυτότητας του παιδιού, της ημερομηνίας γέννησης ή ηλικίας και, κατά περίπτωση, της ιθαγένειας¹⁶. Οι μεγάλης διάρκειας συνεντεύξεις συνήθως δεν προτιμώνται όταν το παιδί έχει φτάσει πρόσφατα στη χώρα.

Για τα παιδιά που συνοδεύονται από κάποιο πρόσωπο διαφορετικό από τον/την φροντιστή/τρια τους σύμφωνα με νόμο ή άλλη εθιμική πρακτική, είναι σημαντικό να διερευνάται η ποιότητα της σχέσης του/της με το παιδί. Αυτό γίνεται για την αντιμετώπιση ενδεχόμενης εμπορίας ανθρώπων, αλλά και για να διαπιστωθεί εάν είναι προς το συμφέρον του παιδιού να παραμείνει με τον/

15. Πλατφόρμα International Cooperation on Undocumented Migrants.

16. Separated Children in Europe Programme (SCEP) (2010) Statement of Good Practice, 4th Revised Edition, σ. 20, παρ. D1, Διαθέσιμο στο: <http://www.refworld.org/docid/415450694.html>

την συνοδό του ή με άλλο ενήλικα μέσω των υπηρεσιών παιδικής προστασίας.

Το γενικό σχόλιο αρ. 6 της ΔΣΔΠ διευκρινίζει ότι οι υποχρεώσεις των κρατών στο πλαίσιο της ΔΣΔΠ εφαρμόζονται εντός των συνόρων του κράτους, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών που εμπίπτουν στη δικαιοδοσία του κράτους όταν επιχειρούν να εισέλθουν στο έδαφος της χώρας¹⁷. Πολλά παιδιά μπορεί να προβάλλουν αντιστάσεις κατά τη διαδικασία της καταγραφής, να φοβούνται να παρέχουν ακριβείς πληροφορίες ή να μην επιθυμούν να δώσουν ακριβή στοιχεία ταυτοποίησης λόγω φόβου ή άγνοιας των υπηρεσιών προστασίας και μετανάστευσης.

Οδηγίες: Εκτός από τα παραπάνω, η ενότητα αυτή χρησιμεύει και για την εξοικείωση των επίτροπων με τις συνήθεις διαδικασίες που ακολουθούνται όταν εντοπίζεται ένα ασυνόδευτο παιδί – ποιες υπηρεσίες εμπλέκονται συνήθως και με ποια σειρά. Σε αυτό το σημείο θα ήταν πολύ ενδιαφέρον να τοποθετήσει ο/η εκπαιδευτής/εκπαιδεύτρια ένα χάρτη της Ελλάδας και εκεί πάνω να σχεδιάζονται με μαρκαδόρο οι πιθανές διαδρομές του παιδιού από τα πιο συνηθισμένα σημεία εισόδου.

Σταθμοί και βήματα (γεωγραφικά και διαδικαστικά):

- Σημείο εισόδου
- ΚΥΤ
- Αστυνομία
- Νοσοκομείο
- Ξενοδοχείο/ Safe zone
- Ξενώνας
- ΠΓΑ ή ΑΚΑ

17. UN Committee on the Rights of the Child, CRC Γενικό σχόλιο No. 6 (2005): Treatment of Unaccompanied and Separated Children Outside their Country of Origin, 1 Σεπτεμβρίου 2005, CRC/GC/2005/6, παρ. 12, Διαθέσιμο στο: <http://www.refworld.org/docid/42dd174b4.html>

3.3. Επίδραση του αποχωρισμού και της μετανάστευσης στο παιδί: ευαλωτότητα και στρατηγικές αντιμετώπισης

Οδηγίες: Ο/η εκπαιδευτής/τρια μπορεί να ενθαρρύνει τους συμμετέχοντες να πουν στην αρχή της παρουσίας αυτής της θεματικής με ποια συναισθήματα συνδέεται συνήθως το σπίτι, η οικογένεια, ο τόπος που μεγαλώνει κανείς. Αφού τα καταγράψει όλα σε έναν πίνακα ή ένα χαρτί (flip chart) μπορεί να τους ζητήσει να σκεφτούν τι συναισθήματα προκαλεί η απώλεια όλων αυτών.

Κύρια σημεία:

Η εκτόπιση, η σύγχυση και το έντονο άγχος που λαμβάνουν χώρα σε καταστάσεις αποχωρισμού ενός παιδιού από την οικογένειά του μπορεί να βλάψει την προσωπική, πολιτισμική και κοινωνική ανάπτυξή του. Αυτοί οι παράγοντες μπορούν να επιβαρύνουν σοβαρά την ψυχική υγεία των παιδιών όταν, εκτός των άλλων, τα παιδιά υποφέρουν ή είναι μάρτυρες σκληρής συμπεριφοράς ή δολοφονίας άλλων μελών της οικογένειάς τους ή άλλων μορφών κακοποίησης ή βίας.

Όλοι οι επαγγελματίες και οι επίτροποι που εργάζονται ή λαμβάνουν αποφάσεις σχετικά με τα ασυνόδευτα παιδιά πρέπει να κατανοήσουν τον αντίκτυπο που μπορεί να έχει ένας τέτοιος αποχωρισμός στα παιδιά¹⁸. Ο βαθμός επίδραση που έχει η μετανάστευση και ο αποχωρισμός από την οικογένεια σε ένα παιδί εξαρτάται από διάφορους παράγοντες.

18. Οι επιπτώσεις του αποχωρισμού του παιδιού από την οικογένεια εξετάζονται από τις Κατευθυντήριες αρχές για την πολιτική και τη διαδικασία στα πλαίσια εξέτασης αιτημάτων ασύλου ασυνόδευτων παιδιών (1997) της Ύπατης Αρμοστείας. Διαθέσιμο στο: <https://www.unhcr.org/publications/legal/3d4f91cf4/guidelines-policies-procedures-dealing-unaccompanied-children-seeking-asylum.html>

Ενδείξεις επίδρασης αποχωρισμού δεν είναι εξ αρχής προφανείς

Τα μεγαλύτερα παιδιά ανταποκρίνονται στις προκλήσεις καλύτερα από τα μικρότερα παιδιά

Η επίδραση αυτή γίνεται περισσότερο κατανοητή μέσα από παράγοντες επικινδυνότητας και προστατευτικούς παράγοντες.

Πιθανοί παράγοντες που καθιστούν ευάλωτα τα ασυνόδευτα παιδιά:

- Εξουθένωση από το ταξίδι
- Σοκ από αλλαγή περιβάλλοντος
- Απουσία ενηλίκου φροντιστή
- Απουσία ασφάλειας ή αίσθησης ασφάλειας
- Περιορισμένη πρόσβαση σε φαγητό, ιατρικές υπηρεσίες, κοινωνική φροντίδα, υποστήριξη και εκπαίδευση
- Πιο επιρρεπή σε ασθένειες και τραυματισμούς
- Διαταραχές / εμπόδια στην τυπική ανάπτυξη
- Δυσκολίες στην επικοινωνία
- Επαφή με περίπλοκες γραφειοκρατικές διαδικασίες π.χ. διαδικασία ασύλου
- Παροχή πληροφοριών/εξιστόρηση γεγονότων σε άγνωστους προς αυτά ενήλικες
- Πολιτισμικές ιδιαιτερότητες / χαρακτηριστικά διαφορετικής κουλτούρας
- Εκμετάλλευση, κακοποίηση, άλλα τραυματικά βιώματα (είτε στο παρελθόν είτε κίνδυνος να συμβούν στο παρόν)
- Ρατσισμός
- Κράτηση - κέντρα υποδοχής / φυλακές / κρατητήρια
- Απουσία εγγράφων ταυτοποίησης, πιθανότητα συμμετοχής σε διαδικασία εκτίμησης ανηλικότητας

Προστατευτικοί παράγοντες:

- Άτομο εμπιστοσύνης στη ζωή του παιδιού που θα το βοηθήσει να διαχειριστεί άγχος του (συζήτηση, σκέψεις, εμπειρίες) διαμορφώνοντας δικό τους κώδικα επικοινωνίας
- Εκπαίδευση
- Πρόσβαση σε κοινότητα / κοινωνικό δίκτυο
- Ευχέρεια έκφρασης μέσω πολιτισμικών παραδόσεων, εθίμων κ.λπ.
- «Φυσιολογική» ζωή κατά το δυνατόν, με μία σταθερότητα και καλές συνθήκες διαβίωσης

Οι επιπτώσεις από τις εμπειρίες ζωής των ασυνόδευτων παιδιών στις σχέσεις τους με τους επιτρόπους τους ή άλλους επαγγελματίες που εργάζονται με ασυνόδευτα παιδιά:

Γενικά:

- Ξεσπάσματα έντονου κλάματος
- Διαταραχές πρόσληψης τροφής και πέψης
- Διαταραχές ύπνου
- Απροθυμία να αποδεχτεί φροντιστές/επαγγελματίες
- Παλινδρόμηση στη συμπεριφορά

Στην εφηβεία μπορεί να παρατηρηθεί:

- Απόσυρση
- Ψυχοσωματικές διαταραχές π.χ. πονοκέφαλοι
- Κατάθλιψη
- Επιθετικότητα
- Κυκλοθυμία

Τα ασυνόδευτα παιδιά μπορεί να:

- Νιώθουν ενοχή ή ντροπή που επιβίωσαν ενώ άλλα μέλη της οικογένειας δεν τα κατάφεραν.

- ➔ Διακατέχονται από φόβους για το ρόλο ενός ξένου επαγγελματία, λόγω των τραυματικών εμπειριών που μπορεί να είχαν με πρόσωπα εξουσίας στην πατρίδα τους ή στο μέχρι τώρα ταξίδι τους.
- ➔ Συσχετίζουν αρνητικά οποιονδήποτε τους ζητάει να «ξεαναζήσουν την ιστορία» τους, με τις εμπειρίες που οδήγησαν στον αποχωρισμό τους από την οικογένεια ή στη φυγή τους.
- ➔ Κρατούν μυστικά επειδή κάποιος τους το ζήτησε, ή επειδή φοβούνται ότι τα μέλη της οικογένειας θα παραμείνουν «πίσω» ή επειδή δεν μπορούν να μιλάνε για αυτά.
- ➔ Φοβούνται να κατακλυσθούν από τα συναισθήματά τους εξαιτίας της αποκάλυψης συγκεκριμένων πληροφοριών και αυτό συμβαίνει διότι προσπαθούν να αποκλείσουν τις οδυνηρές λεπτομέρειες των πρόσφατων γεγονότων της ζωής τους, δυσκολεύονται να κατανοήσουν νέες πληροφορίες – γεγονός που μπορεί να επιφέρει μεγαλύτερη σύγχυση και να επιτείνει την ανησυχία τους.

Για όλους αυτούς τους λόγους, τα ασυνόδευτα παιδιά πρέπει να έχουν το χρόνο και τις κατάλληλες ευκαιρίες να «πούνε τις ιστορίες τους». Ο φόβος των επιπτώσεων για την οικογένεια που έχει μείνει πίσω, ή οι ιστορίες που λένε άλλοι, μπορεί να αναγνωριστούν ως αναπόφευκτη καθυστέρηση αυτής της διαδικασίας. Η Φόρμα Αξιολόγησης Βέλτιστου Συμφέροντος, όπως έχει προσαρμοστεί στο πλαίσιο του έργου ASOP4G, βοηθά πολύ με την παράθεση ενδεικτικών ερωτήσεων, ώστε να νιώσει ένας/μία επίτροπος να ξεκινήσει μία τέτοια συζήτηση.

3.4. Αρχές της ΔΣΔΠ και παιδιά σε κίνηση

Κύρια σημεία:

Εννέα αρχές για τα παιδιά σε κίνηση¹⁹

1. Τα παιδιά σε κίνηση (και άλλα παιδιά που επηρεάζονται από τη μετανάστευση) θεωρούνται πρωτίστως παιδιά, και το βέλτιστο συμφέρον τους αποτελεί πρωταρχικό μέλημα σε όλες τις ενέργειες που τα αφορά. Τα παιδιά που πλήττονται από τη μετανάστευση θα πρέπει να έχουν τα ίδια δικαιώματα με τα υπόλοιπα παιδιά – συμπεριλαμβανομένων του πιστοποιητικού γέννησης, του δελτίου ταυτότητας, της ιθαγένειας και πρόσβασης στην εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη, τη στέγαση και την κοινωνική προστασία. Οι υπεύθυνοι δεν πρέπει να υποθέτουν ότι οι τυποποιημένες λύσεις είναι αποτελεσματικές για όλα τα παιδιά, αλλά υποχρεούνται να διεξάγουν ατομικές και οικογενειακές αξιολογήσεις πριν λάβουν μια βιώσιμη απόφαση για κάθε παιδί. Δεν θα πρέπει να απαγορεύεται η είσοδος στα παιδιά που βρίσκονται στα σύνορα χωρίς επαρκή και εξατομικευμένη ανάλυση του αιτήματός τους και των απαιτούμενων εγγυήσεων που συνάδουν με τον καθορισμό του βέλτιστου συμφέροντός τους.
2. Όλα τα παιδιά έχουν το δικαίωμα στη ζωή, την επιβίωση και την ανάπτυξη. Όλα τα παιδιά έχουν δικαίωμα σε ένα βιολογικό επίπεδο κατάλληλο για τη σωματική, ψυχική, πνευματική, ηθική, εκπαιδευτική και κοινωνική τους ανάπτυξη. Τα κράτη έχουν καθήκον να προβλέπουν και να προλαμβάνουν την αρνητική έκβαση αλλά και τις αιτίες που προκαλούν τη μετανάστευση των παιδιών, και να επενδύουν σε ισχυρές επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης με απώτερο σκοπό την αποφυγή των επιζήμιων μεταναστευτικών αποτελεσμάτων. Η μακρόχρονη επένδυση σε υλική και κοινωνική βοήθεια και

19. Bhabha, J. and Dottridge, M. (2016) Recommended Principles for Children on the Move and Other Children affected by Migration. Διαθέσιμο στο: <https://principlesforcom.jimdo.com>

στις δυνατότητες διαβίωσης αποτελούν βασική προϋπόθεση αφενός για την πρόληψη των απειλητικών για τη ζωή του παιδιού ταξιδιών και αφετέρου για τη διευκόλυνση του παιδιού κατά την ανάπτυξή του²⁰.

3. Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να κυκλοφορούν ελεύθερα εντός του κράτους τους, να εγκαταλείψουν το κράτος τους ή και οποιοδήποτε άλλο. Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να μεταναστεύσουν αναζητώντας οικογενειακή ζωή, ασφάλεια ή ευκαιρίες. Ειδικότερα, έχουν το δικαίωμα να φύγουν από βίαιες και επικίνδυνες συνθήκες.
4. Η κράτηση παιδιών λόγω δικού τους καθεστώτος μετανάστευσης ή των γονέων τους αποτελεί παραβίαση των δικαιωμάτων των παιδιών και πάντα παραβιάζει την αρχή του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού. Τα κράτη πρέπει να σταματήσουν εντελώς και το ταχύτερο δυνατό την κράτηση των παιδιών που μεταναστεύουν και να επιτραπεί η παραμονή με την οικογένεια ή τους φροντιστές τους σε περιβάλλον το οποίο δεν περιορίζει την ελευθερία τους και βασίζεται στην κοινότητα ενώ παράλληλα προχωρούν οι διαδικασίες για τον καθορισμό του μεταναστευτικού τους καθεστώτος.
5. Κατά τη διάρκεια όλων των φάσεων της μετανάστευσης, τα παιδιά δεν πρέπει να χωρίζονται από τους γονείς τους ή τους κύριους φροντιστές τους (εκτός αν αυτό είναι προς το βέλτιστο συμφέρον τους). Τα κράτη δεν πρέπει να χωρίζουν τα παιδιά από τις οικογένειές τους (π.χ. θεσμοθέτηση ελαχθών και μακρόχρονων διαδικασιών οικογενειακής επανένωσης, άρνηση πρόσβασης σε παροχές κοινωνικής ασφάλισης, κράτηση παράνομων μεταναστών συνοδευόμενων από παιδιά, εκτοπισμός γονέων ανήλικων πολιτών ή άρνηση στα παιδιά να συνοδεύσουν τους γονείς για δουλειά σε άλλη χώρα). Αντίστροφα, η εξαναγκαστική απέλαση ενός παιδιού δεν

20. Human Rights Council, Global issue of unaccompanied migrant children and adolescents and human rights, Progress report of the Human Rights Council Advisory Committee, A/HRC/33/53, 16 Αυγούστου 2016.

πρέπει ποτέ να εκλαμβάνεται ως αποδεκτό μέσο οικογενειακής επανένωσης ή αυτομάτως να θεωρείται ότι εξυπηρετεί το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. Κάθε είδους απέλαση του παιδιού πρέπει να γίνεται με ασφάλεια και να είναι προς το συμφέρον του παιδιού. Όταν η απέλαση αφορά ένα παιδί χωρισμένο από την οικογένεια, πρέπει να συνοδεύεται και να παρακολουθείται.

6. Κανένα παιδί δεν είναι παράνομο - τα παιδιά πρέπει να προστατεύονται από όλες τις μορφές διακρίσεων. Η ποινικοποίηση και ο στιγματισμός των παιδιών σε κίνηση και άλλων παιδιών τα οποία πλήττονται από τη μετανάστευση παραβιάζουν αυτή την αρχή. Τα κράτη και άλλοι φορείς πρέπει να χρησιμοποιούν ορολογία χωρίς διακρίσεις όταν αναφέρονται στους μετανάστες και τα παιδιά τους.
7. Τα συστήματα προστασίας των παιδιών προστατεύουν όλα τα παιδιά, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών σε κίνηση και των παιδιών τα οποία πλήττονται από τη μετανάστευση. Κατά το σχεδιασμό και την εφαρμογή τους, τα εθνικά συστήματα προστασίας των παιδιών λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες και απόψεις των παιδιών σε κίνηση και των άλλων παιδιών που πλήττονται από τη μετανάστευση. Τα κράτη προστατεύουν τα παιδιά από την εκμετάλλευση, τη βία, την κακοποίηση και άλλα εγκλήματα και από την προσφυγή σε εγκλήματα ή σεξουαλική εκμετάλλευση για την κάλυψη των βασικών αναγκών τους. Τα κράτη και οι περιφέρειες έχουν την ευθύνη να εξασφαλίζουν το συνεχές της φροντίδας ακόμη και ανάμεσα στους διαφόρους δήμους, περιφέρειες, κρατίδια ή και κράτη από τα οποία περνούν τα παιδιά (είτε ως στάση στο ταξίδι τους είτε ως προορισμός) και να προωθούν, όποτε είναι αναγκαίο, εναρμονισμένες πρακτικές προστασίας που αναπτύσσονται από τις τοπικές κοινότητες.
8. Τα μέτρα διαχείρισης της μετανάστευσης δεν πρέπει να επηρεάζουν αρνητικά τα δικαιώματα των παιδιών. Τα κράτη πρέπει να σέβονται τα δικαιώματα των παιδιών τα οποία κα-

τοχυρώνονται από τις διεθνείς συμβάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, το προσφυγικό και το ανθρωπιστικό δίκαιο, συμπεριλαμβανομένης της αρχής της μη επαναπροώθησης, καθώς και τα ειδικά μέτρα προστασίας των παιδιών. Τα κράτη έχουν καθήκον να διασφαλίζουν την ακριβή ταυτοποίηση των παιδιών, να αξιολογούν τον αντίκτυπο των νόμων και των πολιτικών στα παιδιά σε κίνηση (και στα παιδιά που πλήττονται από τη μετανάστευση) για να αποφεύγονται οι δυσμενείς συνέπειες. Οι σκόπιμες ενέργειες που καθιστούν το ταξίδι μη ασφαλές με στόχο να αποτρέψουν τους μετανάστες από αυτό, ποτέ δεν μπορεί να εξακριβωθεί. Τα παιδιά χρειάζονται ασφάλεια και σταθερότητα για να έχουν μια υγιή ανάπτυξη. Τα κράτη που λαμβάνουν υπόψη το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού μόνο μέχρι την ηλικία των 18 ετών (ή επιτρέπουν μόνο στα παιδιά να παραμείνουν στην επικράτειά τους μέχρι την ηλικία αυτή) έχουν αρνητικό αντίκτυπο ως προς τα δικαιώματα των παιδιών.

9. Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να εκφράζουν ελεύθερα τις απόψεις τους σε όλα τα θέματα που τα αφορούν και αυτές να λαμβάνονται υπόψη ανάλογα με την ηλικία, την ωριμότητα και την κατανόηση των διαθέσιμων επιλογών τους. Τα κράτη θα πρέπει να μεριμνούν ώστε τα παιδιά που πλήττονται από τη μετανάστευση, είτε βρίσκονται είτε όχι στη χώρα καταγωγής τους, να έχουν αποτελεσματική πρόσβαση, σε όλα τα στάδια της μετανάστευσης, σε ποιοτικές πληροφορίες και δωρεάν νομική εκπροσώπηση, διερμηνεία και, εάν είναι ασυνόδευτα ή χωρισμένα από την οικογένειά τους, σε επιτροπεία.

4. Εθνικό νομοθετικό πλαίσιο σχετικά με τα παιδιά και τη μετανάστευση

Ενότητα 4: Εθνικό νομοθετικό πλαίσιο σχετικά με τα παιδιά και τη μετανάστευση		Ενδεικτική διάρκεια: 1,5 ώρα
Θέμα 1	Νομοθετικές προβλέψεις - υποδοχή, καταγραφή, αναγνώριση ως ασυνόδευτο παιδί, εκτίμηση ανηλικότητας	
Θέμα 2	Νομικό καθεστώς διαμονής (διεθνής προστασία, ανθρωπιστική προστασία)	

Εκπαιδευτικοί στόχοι

Οι συμμετέχοντες/ουσες ολοκληρώνοντας την 4^η ενότητα θα πρέπει να είναι σε θέση να:

- Γνωρίζουν το βασικό νομικό πλαίσιο σχετικά με τα ασυνόδευτα παιδιά.
- Κατανοούν τους βασικούς παράγοντες που ορίζουν την κατάσταση, το καθεστώς και τις νομικές επιλογές για κάθε παιδί καθώς και την προοπτική που μπορεί να έχει το παιδί σε βάθος χρόνου.

Λέξεις κλειδιά: υποδοχή, αναγνώριση, εκτίμηση ανηλικότητας, νομικό καθεστώς, διεθνής προστασία, ανθρωπιστική προστασία.

4.1. Νομοθετικές προβλέψεις για - υποδοχή, καταγραφή, αναγνώριση ως ασυνόδευτο παιδί, εκτίμηση ανηλικότητας

Οδηγίες: Εδώ παρουσιάζεται με απλό και κατανοητό τρόπο το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο σχετικά με την είσοδο υπηκόων τρίτων χωρών ή ανιθαγενών στη χώρα, τις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων άσυλο και ιδίως τις ειδικές εγγυήσεις για τα ασυνόδευτα παιδιά και τον προσδιορισμό της ηλικίας σε περίπτωση αμφιβολίας. Επειδή η νομοθεσία μπορεί να τροποποιείται τακτικά, θα πρέπει ο/η εκπαιδευτής/τρια να ενημερώνεται επαρκώς για όλες τις νομοθετικές εξελίξεις. Για το ισχύον νομικό πλαίσιο

μέχρι και το Νοέμβριο του 2019 μπορείτε να ανατρέξετε στο «Ευρετήριο διεθνούς, ευρωπαϊκής και εθνικής νομοθεσίας σχετικά με τα ασυνόδευτα παιδιά».

4.2. Νομικό καθεστώς διαμονής (διεθνής προστασία, ανθρωπιστική προστασία)

Οδηγίες: Οι εκπαιδευτές/τριες πρέπει να εξοικειωθούν με το εθνικό νομοθετικό πλαίσιο σχετικά με τα ασυνόδευτα παιδιά, τις πολιτικές μετανάστευσης και ασύλου.

Οι παρουσιάσεις Powerpoint θα υποστηρίξουν την μετάδοση πληροφοριών σχετικά με το νομικό καθεστώς (διεθνής προστασία ή άλλο μεταναστευτικό καθεστώς: διαδικασία και εγγυήσεις), καθώς είναι πολύ δύσκολο διαφορετικά να παρακολουθήσει κάποιος μη-νομικός τόσες «τεχνοκρατικές» πληροφορίες. Χρήσιμο είναι να παρουσιαστούν δείγματα εγγράφων που παρέχονται στα παιδιά ώστε να υπάρξει μια πρώτη εξοικείωση των συμμετεχόντων με αυτά.

Σε κάθε περίπτωση, ένας/μία δικηγόρος που εργάζεται με ασυνόδευτα παιδιά και τα υποστηρίζει στα νομικά ζητήματά τους θα είναι καλύτερα να παρουσιάσει αυτή τη θεματική, προκειμένου να εστιάσει σε κάποια θεωρητικά αλλά και σε πρακτικά σημεία.

Ομαδική εργασία

- ➔ Δύο αδέρφια, ο Αλί και ο Σούνι, έφθασαν πρόσφατα στη χώρα μετά από ένα τραυματικό και μακρύ ταξίδι από το Χαλέπι (Συρία – αναγκαστική μετανάστευση).
- ➔ Η οικογένειά τους, οι γονείς και δύο ακόμη αδέρφια έχουν σκοτωθεί.

Με βάση αυτά τα στοιχεία και τις διατάξεις που παρουσιάστηκαν, παρακαλώ προσδιορίστε:

- ➔ Ποιες διαδικασίες τίθενται σε εφαρμογή από τη στιγμή που περνούν τα σύνορα;

- ➔ Ποιες νομικές επιλογές υπάρχουν για τα δύο αδέρφια που κατάφεραν να φτάσουν στην Ελλάδα σχετικά με το καθεστώς διαμονής τους;
- ➔ Τι άλλες ενέργειες μπορούν να γίνουν από το κράτος ή εγκεκριμένες ΜΚΟ ή βάσει προβλέψεων του νόμου ώστε να συμβάλλουν στην ασφάλεια και προστασία των παιδιών;

Περιγραφή Εκπαιδευτικού Περιεχομένου

ΜΕΡΟΣ Β: Ο/Η Επítőπος – 2^η Μέρα

Η δεύτερη ημέρα της κατάρτισης αποτελείται από τρεις ενότητες οι οποίες επικεντρώνονται σε θέματα σχετικά με τον/την επίτροπο.

Συγκεκριμένα, θα παρουσιαστούν ο ρόλος, τα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες του/της επιτρόπου, καθώς επίσης και τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις του/της απέναντι στα παιδιά, όπως αυτά προβλέπονται από τη σχετική νομοθεσία και τα δέκα βασικά πρότυπα λειτουργίας της επιτροπείας. Ακολούθως σε ένα πιο πρακτικό επίπεδο, οι επίτροποι θα έχουν την ευκαιρία να μάθουν για τα καθήκοντά τους στο πεδίο, πώς να ανταποκρίνονται σε περιπτώσεις επειγόντων περιστατικών και πώς να λαμβάνουν αποφάσεις για τη ζωή του παιδιού, μαζί με το παιδί αλλά και με άλλους εμπλεκόμενους παράγοντες του συστήματος (διαχείριση υπόθεσης).

Στη συνέχεια, θα παρουσιαστεί το σύστημα παραπομπής, δηλαδή το σύστημα υπηρεσιών, αρχών, φορέων και επαγγελματιών που περιβάλλουν το ασυνόδευτο παιδί με γνώμονα τις ανάγκες και τα δικαιώματά του (επιβίωση, ανάπτυξη, προστασία και συμμετοχή). Τέλος, οι επίτροποι θα κληθούν να συμμετάσχουν σε παιχνίδι ρόλων με στόχο να προασπίσουν όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικά το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού.

5. Ο ρόλος του/της επιτρόπου

Ενότητα 5: Ο ρόλος του/της επιτρόπου		Ενδεικτική διάρκεια: 2 ώρες
Θέμα 1	Ο ρόλος του/της επιτρόπου και τα βασικά καθήκοντά του/της	
Θέμα 2	Υποχρεώσεις και δικαιώματα του/της επιτρόπου βάσει νομοθεσίας	
Θέμα 3	Η επιτροπεία στην πράξη (επίτροπος που θα μοιραστεί τις εμπειρίες του/της με τους/τις συμμετέχοντες/ουσες)	

Εκπαιδευτικοί στόχοι

Οι συμμετέχοντες/-ουσες ολοκληρώνοντας την 5^η ενότητα θα πρέπει να είναι σε θέση να:

- Κατανοούν ποιος είναι ο ρόλος του/της επιτρόπου
- Αντιλαμβάνονται το ρόλο τους ως βασικό πρόσωπο αναφοράς για τη διασφάλιση του βέλτιστου συμφέροντος και των δικαιωμάτων του παιδιού
- Αναγνωρίζουν τις νομοθετικές και διαδικαστικές παραμέτρους οι οποίες μπορεί να επηρεάσουν την αξιολόγηση και τον καθορισμό του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού.

Λέξεις κλειδιά: επίτροπος, διορισμός επιτρόπου, ρόλος και καθήκοντα επιτρόπου, σύστημα επιτροπείας, 10 βασικά πρότυπα λειτουργίας.

5.1. Ο ρόλος του/της επιτρόπου και τα βασικά καθήκοντά του/της

Κύρια σημεία:

Επίτροπος: Ο/Η επίτροπος είναι ανεξάρτητο άτομο που προστατεύει τα συμφέροντα και τη γενική ευημερία του παιδιού και για το σκοπό αυτό συμπληρώνει την περιορισμένη δικαιοπρακτική ικανότητα του παιδιού. Ο/Η επίτροπος ενεργεί ως νόμιμος

εκπρόσωπος του παιδιού σε όλες τις διαδικασίες με τον ίδιο τρόπο που ένας γονέας εκπροσωπεί το παιδί του¹.

→ **Δεν είναι δικηγόρος:** Οι αντιπρόσωποι ή οι νομικοί εκπρόσωποι διαφέρουν από τον εξειδικευμένο δικηγόρο ή άλλο νομικό που παρέχει νομική βοήθεια, μιλά εκ μέρους του παιδιού και το εκπροσωπεί νομικά σε γραπτές δηλώσεις και αυτοπροσώπως ενώπιον διοικητικών και δικαστικών αρχών σε ποινικές διαδικασίες, διαδικασίες ασύλου ή άλλες νομικές διαδικασίες όπως προβλέπονται από την εθνική νομοθεσία².

→ **Δεν είναι θετός γονέας ή κοινωνικός λειτουργός/φροντιστής:** Ο/Η επίτροπος πρέπει επίσης να διακρίνεται από τους κοινωνικούς λειτουργούς και άλλους φροντιστές που είναι υπεύθυνοι για την κάλυψη των υλικών αναγκών του παιδιού. Οι κοινωνικοί λειτουργοί ή οι άλλοι φροντιστές και τα πρόσωπα που παρέχουν στο παιδί καθημερινή φροντίδα δεν είναι επίτροποι, εκτός εάν, έπειτα από νομική πρόβλεψη, έχουν την ευθύνη για τη διασφάλιση της ευημερίας του παιδιού και συμπληρώνουν την περιορισμένη δικαιοπρακτική ικανότητά του³.

Σύστημα επιτροπείας ως μέρος του συστήματος προστασίας των παιδιών

Ένα ολοκληρωμένο σύστημα προστασίας των παιδιών τοποθετεί το παιδί στο κέντρο. Εξασφαλίζει ότι όλοι οι βασικοί φορείς και τα συστήματα, όπως εκπαίδευση, υγεία, ευημερία, δικαιοσύνη, κοινωνία των πολιτών, κοινότητα, οικογένεια, εργάζονται από κοινού για την προστασία του παιδιού. Μια τέτοια ολοκληρωμέ-

1. UN Committee on the Rights of the Child General Comment No. 6 CRC/GC/2005/6 και UN Alternative care guidelines A/HRC/11/L.13

2. Βλ. Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2015). Επιτροπεία για παιδιά τα οποία στερούνται τη γονική φροντίδα: ένα εγχειρίδιο για την ενίσχυση των συστημάτων επιτροπείας με σκοπό την κάλυψη των ιδιαίτερων αναγκών των παιδιών που είναι θύματα εμπορίας, σ. 17.

3. Ο.π.

νη προσέγγιση μπορεί να ενεργοποιηθεί σε ποικίλες καταστάσεις που μπορεί να αντιμετωπίσει το κάθε παιδί ξεχωριστά. Πρέπει να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των παιδιών και το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού να συνιστά πρωταρχικό μέλημα, όπως απαιτείται από τη ΔΣΔΠ⁴.

Ένα εθνικό σύστημα επιτροπείας αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του συστήματος προστασίας των παιδιών. Βασική του επιδίωξη είναι η ανταπόκριση στις ανάγκες όλων των παιδιών τα οποία στερούνται γονικής μέριμνας, μόνιμα ή προσωρινά, και χρειάζονται προστασία⁵. Οι επίτροποι αποτελούν κομβικό σημείο αναφοράς ενός συστήματος προστασίας για παιδιά που στερούνται οικογενειακού περιβάλλοντος και τα συμφέροντά τους δεν μπορούν να εκπροσωπηθούν από τους γονείς τους.

Ο/Η επίτροπος πρέπει να είναι το πρόσωπο με την πιο ολοκληρωμένη εικόνα της κατάστασης του παιδιού και των ατομικών αναγκών του. Ένας/μία επίτροπος έχει την υποχρέωση και τη δυνατότητα να φέρει σε επαφή τις διάφορες αρχές με το παιδί και να λειτουργεί σαν συνδετικός κρίκος. Ο/Η επίτροπος μπορεί επίσης να συμβάλλει στη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης προστασίας του παιδιού και να ενθαρρύνει το παιδί να συμμετέχει αποτελεσματικά σε όλες τις αποφάσεις που το επηρεάζουν, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 12 της ΔΣΔΠ. Ο/Η επίτροπος βρίσκεται δίπλα στο παιδί και αυτό ενισχύει την προληπτική και προστατευτική διάσταση του ρόλου του/της επιτρόπου⁶.

4. Ό.π., σ. 21.

5. Ό.π.

6. Ό.π., σ.20

Τα Βασικά Πρότυπα Λειτουργίας στην Επιτροπεία (10 βασικά πρότυπα⁷⁾)

Ο ρόλος και οι αρμοδιότητες του/της επιτρόπου:

- 1) Ο/Η επίτροπος συνηγορεί** ώστε όλες τις αποφάσεις που λαμβάνονται να εξυπηρετούν το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, με στόχο την προστασία και την ανάπτυξή του. (Άρθρα 3, 12, 6, 12, 18, 20, 24, 27, 28, 29, 31 της ΔΣΔΠ)

Ο/Η επίτροπος είναι σε θέση να υποστηρίζει, να αξιολογήσει και να επανεξετάσει το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού σε τακτική βάση, να εμπλέκει όλους τους σχετικούς επαγγελματίες και να διασφαλίζει ότι η αξιολόγηση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού βασίζεται στις απόψεις του παιδιού και στις εξατομικευμένες συνθήκες που αυτό αντιμετωπίζει.

- 2) Ο/Η επίτροπος εξασφαλίζει τη συμμετοχή του παιδιού** σε κάθε απόφαση που το επηρεάζει. (Άρθρα 12, 13, 17 της ΔΣΔΠ)

Ο/Η επίτροπος παρέχει πληροφορίες με φιλικό προς το παιδί τρόπο και ελέγχει εάν το παιδί κατανοεί και θυμάται τις πληροφορίες, ακούει προσεκτικά το παιδί και διασφαλίζει ότι τα σχέδια τα οποία καταρτίζονται βασίζονται στις απόψεις του παιδιού και ανακοινώνονται στο παιδί, είναι δεκτικός στη λήψη ανατροφολογίας και διαχειρίζεται αναλόγως τις προσδοκίες που δημιουργούνται.

- 3) Ο/Η επίτροπος προάγει την προστασία του παιδιού.** (Άρθρα 2, 3, 6, 16, 19, 20, 22, 32-39 της ΔΣΔΠ)

Ο/Η επίτροπος δίνει την υψηλότερη δυνατή προτεραιότητα στην ασφάλεια του παιδιού, γνωρίζει τις ενδείξεις κακοποίησης παιδιών και εμπορίας ανθρώπων, ενεργεί και αναφέρει τυχόν σημάδια που υποδεικνύουν οποιαδήποτε βλάβη ή κίνδυνο, εξασφαλίζει ότι το παιδί γνωρίζει ότι μπορεί να μιλήσει για οτιδήποτε

7. "Closing a protection gap" project (2011). Core standards for guardians of separated children in Europe. Για περισσότερες πληροφορίες, βλ.: <http://www.corestandardsforguardians.eu/p/12/g16>

ποτε το απασχολεί σε σχέση με την ασφάλειά του, «σπάει» το απόρρητο μόνο στην περίπτωση που ένα παιδί κινδυνεύει, εξασφαλίζει ότι τα θύματα λαμβάνουν την κατάλληλη θεραπεία και είναι ανοικτός/η στο να επιβλέπεται η συμπεριφορά του/της.

4) Ο/Η επίτροπος ενεργεί ως συνήγορος των δικαιωμάτων του παιδιού. (Άρθρα 12, 3, 5, 18 (παρ. 1 και 2) της ΔΣΔΠ)

Ο/Η επίτροπος είναι δυναμικός και προσηλωμένος στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων του παιδιού, επιδεικνύει συναισθηματική δύναμη, αντιτίθεται σε αποφάσεις που δεν λαμβάνονται προς το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού και επιδιώκει δίκαιες διαδικασίες σχετικά με το παιδί.

5) Ο/Η επίτροπος αποτελεί ενδιάμεση γέφυρα και σημείο αναφοράς για το παιδί και άλλους εμπλεκόμενους φορείς. (Άρθρα 3, 5, 14 (2), 18, 27 (2) της ΔΣΔΠ)

Ο/Η επίτροπος διατηρεί επαφή με όλους τους σχετικούς επαγγελματίες, εξασφαλίζει την ενημέρωσή του για όλες τις αποφάσεις που έχουν αντίκτυπο στο παιδί και όπου είναι απαραίτητο παρευρίσκεται στις συναντήσεις, συμβάλλει στη δημιουργία δεσμών με την κοινότητα του παιδιού αλλά και στην ανάπτυξη σχέσεων που δίνουν στο παιδί την αίσθηση του «ανήκειν» σε μία οικογένεια ή ομάδα.

6) Ο/Η επίτροπος διασφαλίζει την έγκαιρο καθορισμό και εφαρμογή βιώσιμης λύσης. (Άρθρα 3, 6, 10, 16, 18, 19, 20, 22, 24, 27, 28, 34-38 της ΔΣΔΠ)

Ο/Η επίτροπος διασφαλίζει την εύρεση βιώσιμης και ασφαλούς λύσης και προτρέπει τους άλλους να αποδείξουν ότι οι προτεινόμενες λύσεις τους έχουν ως κύριο μέλημα το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, υποστηρίζει την οικογενειακή επανένωση του παιδιού και την ενσωμάτωσή του στη χώρα υποδοχής, όταν αυτό εξυπηρετεί το βέλτιστο συμφέρον του, υποστηρίζει εγγυήσεις ασφάλειας όταν ένα παιδί επαναπατρίζεται και προετοιμάζει το παιδί για όλες τις αλλαγές οι οποίες μπορούν να προβλεφθούν μόλις ενηλικιωθεί.

Ο/Η επίτροπος και το ασυνόδευτο παιδί:

7) Ο/Η επίτροπος αντιμετωπίζει το παιδί με σεβασμό και αξιοπρέπεια. (Άρθρα 8, 7, 12, 13, 14, 16, 30 της ΔΣΔΠ)

Ο/Η επίτροπος συμπεριφέρεται ευπρεπώς, αντιμετωπίζει το παιδί χωρίς προκαταλήψεις και στερεότυπα σε σχέση με την ταυτότητά του, την ιδιωτικότητά του και τις πολιτισμικές διαφορές, ενθαρρύνει το παιδί να αναπτύσσει σχέσεις με τους συνομηλίκους του και το προσεγγίζει με ευελιξία βάσει των ατομικών αναγκών του παιδιού.

8) Ο/Η επίτροπος δημιουργεί με το παιδί σχέση η οποία βασίζεται στην αμοιβαία εμπιστοσύνη, ειλικρίνεια και εχεμύθεια. (Άρθρα 3, 5, 12, 13, 14, 18 (1 και 2), 19, 20 της ΔΣΔΠ)

Ο/Η επίτροπος είναι πάντα ειλικρινής με το παιδί, τηρεί τις υποσχέσεις του και διατηρεί εμπιστευτικές όλες τις πληροφορίες, εκτός εάν είναι απαραίτητο να «σπάσει» το απόρρητο με σκοπό την ασφάλεια του παιδιού, δίνει προσοχή στη λεκτική και μη λεκτική επικοινωνία, επιδεικνύει ενσυναίσθηση προς το παιδί, του συμπαραστέκεται ηθικά και καθιστά σαφές στο παιδί ότι ένας ανήλικος που εξαφανίζεται είναι πάντα ευπρόσδεκτος να επιστρέψει.

9) Ο/Η επίτροπος είναι προσιτός/η και προσβάσιμος/η από το παιδί. (Άρθ. 5, 18 (2), 20 της ΔΣΔΠ)

Το παιδί μπορεί εύκολα να έρθει σε επαφή με τον/την επίτροπο. Ο/Η επίτροπος κατοικεί κοντά στο παιδί σε ακτίνα τέτοια ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί γρήγορα στις δυσκολίες που προκύπτουν, βλέπει το παιδί το συντομότερο δυνατό μετά τη συνάντησή τους και το επισκέπτεται συχνά το παιδί και επικοινωνεί με τέτοιο τρόπο που ταιριάζει με την ηλικία και την ανάπτυξη του παιδιού, χρησιμοποιώντας διερμηνείς, όταν χρειάζεται, και επικοινωνεί με το παιδί για να διατηρεί επαφή ακόμα και όταν δεν υπάρχει συγκεκριμένος λόγος για να το κάνει.

Το προσόντα του/της επιτρόπου:

10) Ο/Η επίτροπος κατέχει τις απαραίτητες επαγγελματικές γνώσεις και ικανότητες. (Άρθρο 3 (3), 18 (2), 19, 20 της ΔΣΔΠ)

Ο/Η επίτροπος είναι σε θέση να εντοπίζει αναπτυξιακές και μαθησιακές ανάγκες του παιδιού, να διαχειρίζεται τις υποθέσεις του και τους διαθέσιμους πόρους, είναι υπεύθυνος/η, εργάζεται μεθοδικά, έχει γνώση των προσωπικών και επαγγελματικών ορίων του/της, αναζητά υποστήριξη και συμβουλές, όποτε είναι απαραίτητο, και είναι ανοιχτός/η στην εποπτεία και τον έλεγχο.

5.2. Υποχρεώσεις και δικαιώματα του/της επιτρόπου βάσει νομοθεσίας

Κύρια σημεία:

Υποχρεώσεις και δικαιώματα του/της επιτρόπου βάσει νομοθεσίας. Σε γενικές γραμμές, ωστόσο, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα εξής:

- 1) Διασφαλίζει το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού (προστασία των δικαιωμάτων της μη-διάκρισης, του δικαιώματος στη ζωή, την επιβίωση και την ανάπτυξη και του δικαιώματος ακρόασης),
- 2) Υποστηρίζει και εγγυάται την ευημερία του παιδιού
- 3) Συμπληρώνει την περιορισμένη δικαιολογιακή ικανότητα του παιδιού (με τον ίδιο τρόπο που ένας γονέας εκπροσωπεί το παιδί του).

Ο επίτροπος μεριμνά για την:

- ➔ **Σωματική και ψυχική υγεία** (ΑΜΚΑ, επείγοντα, προγραμματισμένες εξετάσεις, επεμβάσεις, θεραπεία, νοσηλεία, αγωγή, αναπηρία)
- ➔ **Εκπαίδευση και άλλες δραστηριότητες** (σχολείο, επαγγελματική κατάρτιση, αθλητισμός, μαθήματα γλώσσας)

- **Νομική εκπροσώπηση και υποστήριξη** (εκπροσώπηση λόγω περιορισμένης δικαιοπρακτικής ικανότητας, δικηγόρος, εκτίμηση ανηλικότητας, δικαστήρια, υπηρεσία ασύλου, οικογενειακή επανένωση, δήλωση εξαφάνισης, ΑΔΕΤ και ταξιδιωτικά έγγραφα)
- **Διαχείριση της υπόθεσης** (μητρώο ασυνόδευτων ανηλίκων, αίτημα στέγασης, φάκελος με όλα τα έγγραφα, εμπιστευτικότητα και σωστός διαμοιρασμός πληροφορίας, συνεργασία με εμπλεκόμενους φορείς και ενημέρωση παιδιού, περιοδική αξιολόγηση βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού, τακτικές συναντήσεις, αναζήτηση οικογένειας)
- **Προστασία του παιδιού** (εκτίμηση ευαλωτότητας, αναφορά περίπτωσης κακοποίησης, εμπορίας ανθρώπων, θύμα βασανιστηρίων)

Βασικό νομοθετικό πλαίσιο: Ν. 4554/2018 και Υπουργική απόφαση Δ11/οικ.28303/1153/ΦΕΚ Β 2558/27.6.2019.

Είναι πολύ σημαντικό να αναφερθούν τα βασικά πρόσωπα της επαγγελματικής επιτροπείας, δηλαδή επίτροπος, εισαγγελέας και εποπτικό συμβούλιο, προκειμένου να αρχίσουν οι επίτροποι να εξοικειώνονται με τους όρους, ρόλους και λειτουργίες του καθενός. Χρήσιμο είναι να εξηγηθεί πολύ συνοπτικά σε αυτό το στάδιο και η λειτουργία του συντονιστικού γραφείου.

5.3. Η επιτροπεία στην πράξη (επίτροπος που θα μοιραστεί τις εμπειρίες του/της με τους/τις συμμετέχοντες/ουσες)

Οδηγίες: Στο σημείο αυτό είναι ευκαιρία να προσκαλέσετε έναν/μία επίτροπο να μιλήσει συνοπτικά για την εμπειρία της εργασίας του/της ως επίτροπος. Ενθαρρύνετε τον/την να μιλήσει για τις προκλήσεις που αντιμετώπισε, θετικές εμπειρίες και ενδεχόμενες διαφορές με προηγούμενη εμπειρία του/της (εμπειρία στην συνεργασία με τα παιδιά, δύσκολες υποθέσεις, εμπλοκή περισσότερων επαγγελματιών και συνεργασία ή απουσία αυτής).

6. Διαχείριση υπόθεσης

Ενότητα 6: Διαχείριση υπόθεσης		Ενδεικτική διάρκεια: 3 ώρες
Θέμα 1	Τι πρέπει να κάνει ο/η επίτροπος;	
Θέμα 2	Περιγραφή των πρότυπων διαδικασιών που πρέπει να ακολουθεί ο/η επίτροπος και διαφοροποιήσεις αναλόγως το πλαίσιο διαμονής/φροντίδας του ασυνόδευτου παιδιού	
Θέμα 3	Διαδικασία λήψης αποφάσεων - συμμετοχή του παιδιού και άλλων επαγγελματιών, επίλυση ηθικών διλημμάτων	
Θέμα 4	Διαχείριση επειγόντων περιστατικών	

Εκπαιδευτικοί στόχοι

Οι συμμετέχοντες/ουσες ολοκληρώνοντας την 6^η ενότητα θα πρέπει να είναι σε θέση να:

- Κατανοούν τι πρέπει να κάνει ο/η επίτροπος ώστε να ανταποκρίνεται επαρκώς στον ρόλο του/της.
- Μοιράζονται με το παιδί μια ρεαλιστική και κατανοητή αξιολόγηση των νομικών και διαδικαστικών διαστάσεων της υπόθεσής του.
- Συνεργάζονται με το παιδί και τους εμπλεκόμενους φορείς/επαγγελματίες με ουσιαστικό τρόπο αποσκοπώντας στο σχεδιασμό πλάνου διαχείρισης και στον εντοπισμό βιώσιμων λύσεων για το παιδί.
- Γνωρίζουν πώς να ανταποκρίνονται σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης π.χ. όταν ένα παιδί έχει εξαφανιστεί, παρουσιάζει επιθετική συμπεριφορά, αυτοτραυματίζεται, είναι άστεγο.

Λέξεις-κλειδιά: πρότυπες διαδικασίες και κατευθύνσεις, διαχείριση υπόθεσης, λήψη αποφάσεων, έκτακτα περιστατικά.

6.1. Τι πρέπει να κάνει ο/η επίτροπος; (Μελέτη περιπτώσεων)

Οδηγίες: Ο/Η εκπαιδευτής/εκπαιδευτρια χωρίζει τους εκπαιδευόμενους σε ομάδες και διανέμει ένα σενάριο ανά ομάδα προκειμένου να σκεφτούν και να συζητήσουν για 10 περίπου λεπτά τι θα έκανε ένας/μία επίτροπος που μόλις ανέλαβε αυτή την υπόθεση: ποια θα ήταν τα πρώτα βασικά βήματα και πώς θα συνέχιζαν. Στη συνέχεια, κάθε ομάδα, η μία μετά την άλλη, θα κληθεί να παρουσιάσει την υπόθεση και να εξηγήσει ποιες ενέργειες θα έκανε και εάν οι αποφάσεις ήταν εύκολες ή υπήρχαν διαφορετικές απόψεις για το πώς θα ενεργούσαν. Οι μελέτες περίπτωσης πρέπει να συζητηθούν ως προς το τι θα έκανε ο/η επίτροπος από αυτό το σημείο και μετά, ποια στοιχεία μπορεί να είναι ανησυχητικά ή «δεσμευτικά» για το πώς να προχωρήσουν, με ποιους οργανισμούς και επαγγελματίες θα προσπαθούσε ο/η επίτροπος να συνεργαστεί για την υπόθεση του παιδιού. Ακολουθούν κάποιες προτεινόμενες υποθέσεις:

Υπόθεση 1

Ανήλικο αγόρι φτάνει στην Ελλάδα το Φεβρουάριο διασχίζοντας το Αιγαίο με βάρκα από Τουρκία. Είχε ένα πολύ δύσκολο ταξίδι, αφού κάποια στιγμή η βάρκα παρουσίασε βλάβη, έπλεαν για 5 τουλάχιστον ώρες με πολύ άσχημο καιρό ακυβέρνητοι και επικρατούσε πανικός και φόβος μεταξύ των συνταξιδιωτών. Εντοπίστηκαν από το λιμενικό στα παράλια ενός νησιού και μεταφέρθηκαν στη στεριά. Εκεί τους παρασχέθηκαν πρώτες βοήθειες.

Μετά από λίγες ώρες ομάδα της FRONTEX ξεκίνησε να κάνει το πρώτο screening. Εκεί το ανήλικο αγόρι δήλωσε ότι είναι 15 χρόνων, παρόλο που εμφανισιακά δεν φαινόταν να ξεπερνά τα 10 έτη. Η FRONTEX καταγράφει την ηλικία που δήλωσε το αγόρι. Κατά τη διαμονή του στο Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης και αφού έχουν περάσει λίγες μέρες από την άφιξη του, το αγόρι δεν φαίνεται να θέλει να μιλήσει σε κανέναν. Οι εργαζόμενοι του ΚΥΤ επειδή υποψιάζονται ότι το παιδί είναι πολύ μικρής ηλικίας έχουν τονίσει την ανάγκη να βρεθεί άμεσα θέση σε ξενώνα. Διο-

ρίζεται επίτροπος για να αναλάβει τις υποθέσεις του. Τι ενέργειες θα κάνει;

Υπόθεση 2

Κορίτσι 15 χρονών εντοπίζεται από την αστυνομία στο αεροδρόμιο που προσπαθούσε να ταξιδεύσει για Γερμανία με γερμανικό ταξιδιωτικό έγγραφο για πρόσφυγα, το οποίο δεν αντιστοιχούσε στην ίδια αλλά σε συγγενή της. Μεταφέρεται σε παιδιατρικό νοσοκομείο μέχρι να βρεθεί θέση σε ξενώνα. Διορίζεται επίτροπος για να αναλάβει την υπόθεσή της. Τι ενέργειες θα κάνει;

Υπόθεση 3

Μαμά με 5 ανήλικα παιδιά προσπαθούν να μεταβούν παράτυπα σε άλλη χώρα της Ευρώπης. Είχε μαζί της το ένα παιδί και τα άλλα τέσσερα θα ταξίδευαν μαζί με ένα άλλο ζευγάρι. Η αστυνομία υποψιάζεται το ζευγάρι με τα τέσσερα παιδιά και τους συλλαμβάνει. Έτσι η μαμά με ένα παιδί πέρασε, ενώ τα άλλα τέσσερα έμειναν πίσω. Τα τέσσερα αδέρφια λόγω ηλικίας αρχικά χωρίστηκαν, τα πιο μικρά μπήκαν σε παιδιατρικό νοσοκομείο και τα άλλα δύο διέμειναν σε άλλο προσωρινό κατάλυμα με συγγενικό πρόσωπο που βρισκόταν ήδη στην Ελλάδα. Διορίζεται επίτροπος για τις υποθέσεις των δύο μικρών και μαθαίνει από το προσωπικό του νοσοκομείου ότι καθημερινά έρχονται και τα άλλα δύο αδέρφια για να κάνουν όλα μαζί παρέα. Τι ενέργειες θα κάνει η επίτροπος;

Υπόθεση 4

Ανήλικο αγόρι 16 χρονών σε 25 μέρες έχει προγραμματισμένη προσωπική συνέντευξη ενώπιον του αρμόδιου ΠΓΑ. Έχει πολύ αρνητική στάση απέναντι στην ιδέα της συνέντευξης, συνεχώς αποφεύγει να το συζητά και δεν εμφανίζεται σε προγραμματισμένες συναντήσεις με δικηγόρο. Μια μέρα φεύγει από τον ξενώνα που φιλοξενούνταν. Δηλώνεται εξαφάνιση και μετά από 5 μέρες τηλεφωνεί στον επίτροπο του ζητώντας να το βοηθή-

σει. Αποκαλύπτεται ότι τον είχαν προσεγγίσει άτομα που του υπόσχονταν μια καλή ζωή σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα και μάζευε χρήματα εδώ και μήνες για να φύγει παράτυπα από την Ελλάδα. Τελικά τον κορόιδεψαν και του αφαίρεσαν το ποσό. Όταν πήρε τον επίτροπο έμενε στο δρόμο νηστικός ήδη δυο μέρες, γιατί στο μεταξύ του είχαν κλέψει όλα τα υπάρχοντα στο παράπηγμα που διανυκτέρευε. Θέλει να μεταβεί πάλι στην πόλη που διέμενε και μένει και ο επίτροπος για να βοηθηθεί. Τι θα κάνει ο επίτροπος;

6.2. Περιγραφή των πρότυπων διαδικασιών που πρέπει να ακολουθεί ο/η επίτροπος και διαφοροποιήσεις αναλόγως το πλαίσιο διαμονής/φροντίδας του ασυνόδευτου παιδιού

Οδηγίες: Οι πρότυπες διαδικασίες και κατευθύνσεις θα συζητηθούν όπως παρουσιάζονται στο Εγχειρίδιο για τις Πρότυπες Διαδικασίες και Κατευθύνσεις για Επιτρόπους (Μέρος II: πρότυπες διαδικασίες και κατευθύνσεις, SOPs), με άλλα λόγια, από τη στιγμή του διορισμού, ποιες είναι οι συνήθειες ενέργειες στις οποίες πρέπει να προβεί ένας/μία επίτροπος σε θέματα εκπροσώπησης και προάσπισης των δικαιωμάτων του παιδιού και της συνολικής ευημερίας του.

Τα καθήκοντα κατηγοριοποιούνται βάσει τριών παραμέτρων:

- ➔ Χρόνος υλοποίησης μιας ενέργειας ή διαδικασίας: α) εντός 72 ωρών από το διορισμό, β) εντός της πρώτης εβδομάδας, γ) εντός της 2ης και της 5ης εβδομάδας και δ) σε τακτική βάση ή όταν χρειάζεται. Η λογική αυτής της παράθεσης των καθηκόντων είναι για να γνωρίζει ο επίτροπος από την ώρα που παραλαμβάνει το διορισμό του τι καθήκοντα έχει μέχρι και να ομαλοποιηθεί η κατάσταση με την πάροδο του χρόνου με την έννοια ότι θα έχουν ήδη γίνει αρκετά βήματα για την υπόθεση του παιδιού.
- ➔ Δικαιώματα και ανάγκες του παιδιού: (α) σωματική και ψυχική υγεία, β) εκπαίδευση/ δραστηριότητες, γ) νομική εκπροσώπη-

ση και υποστήριξη, δ) διαχείριση υπόθεσης, και ε) προστασία του παιδιού

- Πλαίσιο φροντίδας και διαμονής: (α) βραχυπρόθεσμη αναδοχή, β) μακροπρόθεσμη αναδοχή, γ) προστατευτική φύλαξη σε χώρο προσωρινής φιλοξενίας, και (δ) αστεγία

Κύρια σημεία:

Αξιολόγηση και καθορισμός του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού

Το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού πρέπει να αξιολογείται με τρόπο προσανατολισμένο για τα παιδιά, λαμβάνοντας υπόψη την ηλικία και την ωριμότητα του παιδιού, καθώς και τις απόψεις, τις ανάγκες και τις ανησυχίες του. Στο γενικό σχόλιο αριθ. 14 για το 2013, η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού απαριθμεί τα στοιχεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την αξιολόγηση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού:

- Οι απόψεις του παιδιού.
- Η ταυτότητα του παιδιού.
- Η διατήρηση του οικογενειακού περιβάλλοντος και των σχέσεων.
- Η φροντίδα, η προστασία και η ασφάλεια του παιδιού.
- Ο βαθμός ευαλωτότητας.
- Το δικαίωμα του παιδιού στην υγεία.
- Το δικαίωμα του παιδιού στην εκπαίδευση.

Τα στοιχεία αυτά πρέπει να συνεξετάζονται και να βρίσκεται μια ισορροπία ανάμεσα σε αυτά, αρκεί να εξυπηρετούν το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, π.χ. η διατήρηση του οικογενειακού περιβάλλοντος μπορεί να έρχεται σε σύγκρουση με την ανάγκη προστασίας του παιδιού από τον κίνδυνο βίας ή κακοποίησης.

Εκτός από τις τακτικές εκτιμήσεις των συμφερόντων του παιδιού, το εθνικό δίκαιο απαιτεί κατά περίπτωση και επίσημο καθορισμό βέλτιστου συμφέροντος για σοβαρές αποφάσεις που επηρεάζουν τη ζωή ενός παιδιού, όπως ο καθορισμός βιώσιμης

λύσης, αναδοχή, επαναπατρισμός, διακοπή κύησης, υποστήριξη σε παιδί θύμα εμπορίας ανθρώπων. Αυτός ο καθορισμός πρέπει να γίνει από μια διεπιστημονική ομάδα ακολουθώντας αυστηρές διαδικαστικές εγγυήσεις.

Το δίκαιο της ΕΕ παρέχει επίσης καθοδήγηση στα κράτη μέλη κατά την αξιολόγηση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού. Το άρθρο 23 παράγραφος 2 της Οδηγίας για τις Συνθήκες Υποδοχής (2013/33/ΕΕ), προβλέπει ότι «κατά την εκτίμηση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού, τα κράτη μέλη λαμβάνουν δεόντως υπόψη τους ακόλουθους παράγοντες:

- ➔ Δυνατότητες οικογενειακής επανένωσης⁸.
- ➔ Ευημερία και κοινωνική ανάπτυξη του ανηλίκου, λαμβάνοντας ιδιαίτερα υπόψη το υπόβαθρο του ανηλίκου.
- ➔ Ζητήματα ασφάλειας και προστασίας, ιδίως όταν υπάρχει ο κίνδυνος να πέσει ο ανήλικος θύμα εμπορίας ανθρώπων.
- ➔ Οι απόψεις του ανηλίκου ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητά του.»

Ο/Η επίτροπος πρέπει να συμμετέχει σε τέτοιου είδους επίσημες αποφάσεις προκειμένου να διασφαλίζει ότι το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού αποτελεί πρωταρχικό μέλημα σε όλες τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και ότι το δικαίωμα ακρόασης του παιδιού γίνεται σεβαστό, όπως απαιτείται από το άρθρο 12 της ΔΣΔΠ.

Συνεργασία επιτρόπου με άλλους επαγγελματίες και φορείς:

Παρόλο που ενδέχεται να υπάρχει ο/η επίτροπος που έχει τη συνολική ευθύνη απέναντι στο ασυνόδευτο παιδί, είναι σημαντικό να συνεργάζονται όλοι οι επαγγελματίες που πλαισιώνουν το παιδί. Με αυτόν τον τρόπο, ο καθένας ξεχωριστά μπορεί να συνεισφέρει στα διάφορα στάδια διαχείρισης της υπόθεσης και

8. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη διαδικασία εντοπισμού μελών της οικογένειας του παιδιού και τις εγγυήσεις προκειμένου να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, βλ. European Asylum Support Office (2016). Practical guide on family tracing, EASO Practical Guides Series. Διαθέσιμο στο: <https://easo.europa.eu/practical-tools>

να παρέχει τις εξειδικευμένες γνώσεις και υπηρεσίες που μπορεί να χρειαστεί ένα παιδί. Η συνεργασία αυτή αναγνωρίζεται ως **πολύ-τομεακή προσέγγιση** στη διαχείριση των υποθέσεων.

Αυτό σημαίνει ότι το πρόσωπο που είναι υπεύθυνο για τη διαχείριση της υπόθεσης δεν πρέπει να κάνει τα πάντα μόνο του, αλλά θα πρέπει να υποστηρίζεται στη διαδικασία αξιολόγησης από συναδέλφους από διαφορετικά επαγγέλματα.

Εντούτοις, η συνεργασία μπορεί να απαιτεί την ανταλλαγή απόρρητων πληροφοριών, ειδικά εάν δεν θέλουμε να τίθενται στα παιδιά τα ίδια ερωτήματα ξανά και ξανά.

Συνιστάται η διαχείριση των υποθέσεων να γίνεται από άρτια εκπαιδευμένους επαγγελματίες. Αυτό είναι σημαντικό διότι η έλλειψη των απαραίτητων δεξιοτήτων για να αξιολογηθεί επαρκώς το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού και να ληφθούν οι σωστές αποφάσεις με γνώμονα αυτό, μπορεί να έχει αρνητικές συνέπειες για την άμεση και μελλοντική ευημερία του.

Είναι, επίσης, σημαντικό τα ίδια τα παιδιά να συμμετέχουν πλήρως στη διαδικασία διαχείρισης των υποθέσεών τους.

6.3. Διαδικασία λήψης αποφάσεων - συμμετοχή του παιδιού και άλλων επαγγελματιών

Κύρια σημεία:

Τα προτεινόμενα βήματα για τη λήψη αποφάσεων είναι τα ακόλουθα ⁹:

- 1. Συζήτηση με τον/την ανήλικο/η:** ο/η επίτροπος πριν λάβει οποιαδήποτε απόφαση εξετάζει το αίτημα και τις απόψεις του παιδιού. Αυτά δεν μπορούν να είναι δεσμευτικά για τον/την επίτροπο, αλλά είναι απαραίτητο βήμα για τον/την ανήλικο/η να αισθανθεί ότι η άποψή του ακούγεται. Με αυτόν τον

9. ASOP4G Έργο (2019). Εγχειρίδιο για τις πρότυπες διαδικασίες και κατευθύνσεις για επιτρόπους.

τρόπο θα νιώσει ότι είναι το επίκεντρο της διαδικασίας και ότι ο/η επίτροπος είναι εκεί για εκείνον/η. Συνεπώς, μπορεί να είναι πιο συνεργάσιμος/η σε όλη την αλληλεπίδρασή του/της με τον/την επίτροπο και να έχει μια θετική στάση απέναντι στο σύστημα, τη χώρα και τον εαυτό του/της.

2. Συνεργασία και ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των φροντιστών/εμπειρογνομόνων που γνωρίζουν τον/την ανήλικο/η:

Είναι εξαιρετικά σημαντικό για τον/την επίτροπο να έχει στη διάθεσή του/της σημαντικό αριθμό πληροφοριών και συνολική εικόνα των αναγκών και της κατάστασης του παιδιού. Αυτό θα του/της επιτρέψει να εκτιμήσει κατά πόσον οι προσδοκίες του ανηλίκου είναι ρεαλιστικές και μπορούν να ληφθούν με τη δέουσα βαρύτητα όταν αποφασίζουν για το μέλλον του. Συζητώντας με τους φροντιστές ή/και ειδικούς που γνωρίζουν το παιδί, ενδεχομένως καλύτερα από τον/την επίτροπο ή έχοντας την εξειδίκευση για τον προσδιορισμό των ειδικών αναγκών του παιδιού, ο/η επίτροπος πρέπει να είναι σε θέση να διασφαλίσει ότι οποιαδήποτε απόφαση που λαμβάνεται θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες και στην κατάσταση του παιδιού και ότι παρέχει την απαραίτητη προστασία στο παιδί.

3. Αξιολόγηση του βέλτιστου συμφέροντος - καθορισμός στόχων:

Σε αυτό το στάδιο, ο/η επίτροπος θα πρέπει να είναι σε θέση να αξιολογήσει τεκμηριωμένα το βέλτιστο συμφέρον του ανηλίκου. Βάσει αυτής της εκτίμησης ορίζει τους στόχους στους οποίους πρέπει να βασίζεται μια απόφαση και προβαίνει στη λήψη αποφάσεων.

4. Ενημέρωση του σχεδίου δράσης:

Με βάση την απόφαση που ελήφθη, ο/η επίτροπος πρέπει να καθορίσει με ακρίβεια τις ενέργειες που πρέπει να αναλάβει ή/και μαζί με τον ανήλικο για την εφαρμογή τους. Σε αυτό το στάδιο, είναι πολύ χρήσιμο για τον/την επίτροπο να προσδιορίσει τα άτομα με τα οποία θα συνεργαστεί για την υπόθεση του παιδιού και να συγκεντρώσει τα σχετικά στοιχεία επικοινωνίας. Επίσης,

απαραίτητο είναι το πιθανό χρονοδιάγραμμα των παραπάνω ενεργειών και η τελική εφαρμογή της απόφασης ώστε ο/η επίτροπος να κανονίσει το ημερήσιο πρόγραμμα αντιστοίχως.

- 5. Ενημέρωση του/της ανηλίκου/ης:** Ακόμη και αν η εφαρμογή της απόφασης δεν απαιτεί την παρουσία ή άμεση συνεργασία με τον/την ανήλικο/η, ο/η επίτροπος υποχρεούται να τον/την ενημερώσει, πρώτον, εφόσον είναι δικαίωμα του παιδιού και δεύτερον, για την εδραίωση μιας θετικής και αμοιβαίας σχέσης εμπιστοσύνης, όπως περιγράφεται στο πρώτο βήμα. Σε αυτό το στάδιο, ειδικά εάν η απόφαση που έχει λάβει δεν είναι σύμφωνη με τις εκπεφρασμένες επιθυμίες του/της ανηλίκου/ης, ο/η επίτροπος μπορεί να χρειαστεί να εξηγήσει, όχι μόνο γιατί πήρε την απόφαση αυτή αλλά και γιατί δεν μπορούσε να ικανοποιήσει τις συγκεκριμένες επιθυμίες του παιδιού. Ο έλεγχος της πραγματικότητας είναι απαραίτητη ακόμη και όταν αυτή δεν είναι ευχάριστη. Ο/Η ανήλικος/η πρέπει να έχει τη δυνατότητα να εκφράσει τη δυσαρέσκεία του/της. Εάν ο/η επίτροπος αισθάνεται σίγουρος για την απόφασή του/της, πρέπει να είναι ικανός/ή να παραμείνει σταθερός/ή και θετικός/ή προς το παιδί, να υπομείνει την απογοήτευσή του και να το βοηθήσει να το ξεπεράσει.

Η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (2013) παρέχει ένα εργαλείο για την αξιολόγηση και τον καθορισμό του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού στο Γενικό Σχόλιο αριθ. 14 (εφεξής: ΓΣ 14). Η Επιτροπή παρουσιάζει έναν εκτενή κατάλογο με τομείς ενδιαφέροντος οι οποίοι πρέπει να αποτελούν **μέρος της αξιολόγησης του βέλτιστου συμφέροντος:**

- 1. Οι απόψεις του παιδιού,** Τα παιδιά πρέπει να επηρεάζουν τον καθορισμό του βέλτιστου συμφέροντος, εκφράζοντας τις απόψεις τους για την απόφαση που τα επηρεάζει (ΓΣ 14, παρ. 53-54).
- 2. Η ταυτότητα του παιδιού,** που περιλαμβάνει χαρακτηριστικά όπως η πολιτιστική ταυτότητα, η θρησκεία, οι πεποιθήσεις, ο

σεξουαλικός προσανατολισμός και η προσωπικότητα (ΓΣ 14, παράγραφοι 55-57).

- 3. Διατήρηση του οικογενειακού περιβάλλοντος και διατήρηση σχέσεων**, η οποία περιλαμβάνει τόσο την πρόληψη του χωρισμού από τους γονείς, εκτός αν αυτό εξυπηρετεί το συμφέρον του παιδιού, όσο και τη διατήρηση των δεσμών του παιδιού πέραν της οικογένειας, π.χ. με το σχολείο και τους φίλους (ΓΣ 14, παράγραφοι 58-70).
- 4. Η φροντίδα, η προστασία και η ασφάλεια του παιδιού**, απαραίτητα για την εξασφάλιση της ευημερίας του παιδιού, συμπεριλαμβανομένης της συναισθηματικής φροντίδας και του συνυπολογισμού των μελλοντικών κινδύνων και βλαβών ως συνέπεια μιας απόφασης (ΓΣ 14, παράγραφοι 71-74).
- 5. Ο βαθμός ευαλωτότητας** όπως η αναπηρία, να ανήκει σε μειονότητα, να είναι πρόσφυγας ή θύμα κακοποίησης, πρέπει να εκτιμάται με γνώμονα την ιστορία του παιδιού από τη γέννησή του (ΓΣ 14, παράγραφοι 75-76).
- 6. Το δικαίωμα του παιδιού στην υγεία** (ΓΣ 14, παράγραφοι 77-78).
- 7. Το δικαίωμα του παιδιού στην εκπαίδευση** (ΓΣ 14, παράγραφος 79).

Σύμφωνα με τις ανωτέρω κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής, η λήψη αποφάσεων σε μια μεταναστευτική διαδικασία υποχρεώνει τους φορείς να συλλέξουν πολλές πληροφορίες σχετικά με ένα άρτι αφιχθέν παιδί και απαιτεί από τους υπεύθυνους να μπορούν να ερμηνεύουν αυτές τις πληροφορίες κατά τρόπο που ανταποκρίνεται στην αρχή του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή συνιστά να συμμετάσχουν επαγγελματίες εκπαιδευμένοι, μεταξύ άλλων, στη ψυχολογία και στην ανάπτυξη των παιδιών και σε άλλους συναφείς τομείς ανθρώπινης και κοινωνικής ανάπτυξης, έμπειροι στην εργασία με παιδιά και οι οποίοι θα μπορούν να εξετάσουν αντικειμενικά τις πληροφορίες που συγκεντρώνουν (ΓΣ 14, παράγραφος 94). Η

λήψη αποφάσεων πρέπει να βασίζεται στην επιστημονική γνώση (ΓΣ 14, παρ. 95).

Μόλις εντοπιστεί ένα ασυνόδευτο ή χωρισμένο από την οικογένειά του παιδί, μπορεί ο/η επίτροπος να χρησιμοποιήσει τη διαδικασία διαχείρισης υποθέσεων για να τον/την βοηθήσει να πάρει αποφάσεις για το παιδί, αλλά και με το παιδί. Η διαχείριση των υποθέσεων πρέπει επίσης να χρησιμοποιείται για τα παιδιά που ταξιδεύουν με γονείς, φροντιστή ή άλλα μέλη της οικογένειας που ενδέχεται να κινδυνεύουν να υποστούν κακοποίηση.

Ποια είναι τα βήματα της διαχείρισης υπόθεσης;

Μετά από μια αρχική διαδικασία ταυτοποίησης ή/και καταγραφής που συζητήσαμε σε προηγούμενες ενότητες, τα βήματα της διαχείρισης υποθέσεων περιλαμβάνουν:

- 1. Αξιολόγηση** - συγκέντρωση όλων των απαραίτητων πληροφοριών σχετικά με την κατάσταση, τις ανάγκες και τις επιθυμίες ενός παιδιού. Μπορεί να χρειαστεί να διεξαχθούν δύο χωριστά στάδια αξιολόγησης - μια **πρώτη σύντομη αξιολόγηση** και μια δεύτερη, πιο εμπεριστατωμένη και **αναλυτική αξιολόγηση**
- 2. Σχεδιασμός ενεργειών** - η ανάπτυξη **σχεδίου δράσης** που ανταποκρίνεται στις αναγνωρισμένες ανάγκες και παρέχει όλες τις λεπτομέρειες των υπηρεσιών φροντίδας, προστασίας και άλλων υπηρεσιών υποστήριξης, νομικού καθεστώτος, εκπαίδευσης κ.λπ. που παραπέμπεται ένα παιδί. Πρέπει να επιβεβαιώνει ο/η επίτροπος ότι τόσο οι δικές του ενέργειες όσο και άλλων φορέων/επαγγελματιών έχουν εντοπίσει και έχουν λάβει υπόψη το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. Στο σχεδιασμό των δράσεων και στη λήψη αποφάσεων υποστηρίζουμε τη συμμετοχή των παιδιών.
- 3. Εφαρμογή σχεδίου δράσης** - παράδοση του πλάνου φροντίδας και προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της άμεσης υποστήριξης και παραπομπής σε άλλες υπηρεσίες
- 4. Παρακολούθηση και επανεξέταση** - τακτική παρακολού-

θηση και επανεξέταση των συνθηκών ζωής του παιδιού και εφαρμογής του σχεδίου φροντίδας και προστασίας και πραγματοποίηση των απαραίτητων αλλαγών/προσαρμογών με βάση τις νέες συνθήκες μέχρι την περάτωση μιας υπόθεσης.

5. Περάτωση υπόθεσης

6.4. Διαχείριση επειγόντων (μελέτη περιπτώσεων)

Οδηγίες: Ο/Η εκπαιδευτής/τρια ενθαρρύνει τους συμμετέχοντες να εκφράσουν τη γνώμη τους σε σχέση με κάποια πιθανά σενάρια. Σκοπός είναι μέσα από αυτά τα σενάρια να καταλαβαίνει ο/η επίτροπος ποιος είναι ο ρόλος του, πώς κινητοποιείται ανάλογα με τις υπάρχουσες συνθήκες και πώς συνεργάζεται με άλλους για να ανταποκριθεί σε επείγοντα περιστατικά. Ο/Η εκπαιδευτής/τρια καλεί τους συμμετέχοντες να σκεφτούν αν θα άλλαζε κάτι στην απάντησή τους, αν κάτι στην υπόθεση ήταν διαφορετικό και φέρτε παραδείγματα ή παροτρύνετε να σας πουν εκείνοι.

Υπόθεση 1

Είναι Τρίτη μεσημέρι. Ο επίτροπος είναι καθοδόν για να συναντήσει ένα παιδί που έχει καταγραφεί την Παρασκευή της ίδιας εβδομάδας. Θέλει να του εξηγήσει τη διαδικασία, γιατί μόλις ανέλαβε την υπόθεσή του και δεν του έχει μιλήσει πέρα από τη μέρα που γνωρίστηκαν. Ο επίτροπος έλαβε ενημέρωση την προηγούμενη βδομάδα από το Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου ότι κατάφεραν να βρουν διερμηνέα μπαμπάρά-γαλλικά και θα έχουν και γαλλικά-ελληνικά διερμηνεία, οπότε έκλεισαν ραντεβού για την καταγραφή του αιτήματος ασύλου. Ο επίτροπος με πολύ κόπο κατάφερε να κλείσει τηλεφωνική διερμηνεία μπαμπάρά-αγγλικά με διερμηνέα που ζει στο εξωτερικό προκειμένου να μιλήσουν με το παιδί για μία ώρα. Τον καλεί στο τηλέφωνο μέλος του προσωπικού του ξενώνα που φιλοξενεί άλλο παιδί που εκπροσωπεί. Τον ενημερώνει ότι αυτή τη στιγμή ο Χαμίντ έχει βγει εκτός εαυτού και φωνάζει κρατώντας ένα μαχαίρι κουζίνας στραμμένο προς ένα συγκάτοικό του, με τον οποίο κατά καιρούς μαλώνουν. Το μέλος του προσωπικού ζητά από τον επίτροπο να μεταβεί άμεσα στον ξενώνα.

Υπόθεση 2

Η επίτροπος έχει πάει να γνωρίσει ένα παιδί που ανέλαβε τις υποθέσεις του. Το παιδί διαμένει σε κέντρο ανοιχτής φιλοξενίας και έχει παραπεμφθεί ως ευάλωτο προκειμένου να βρεθεί κατάλληλο κατάλυμα και να διοριστεί επίτροπος. Είναι 17 χρονών και παρουσιάζει κρίσεις που ακόμη δεν έχουν διερευνηθεί αν έχει επιληψία ή πρόκειται για κάτι άλλο. Μετά τη συνάντηση αυτή, η επίτροπος πρέπει να πάει στο δημοτικό σχολείο της Ζάχρα προκειμένου να παραλάβει τον έλεγχο της και να συζητήσει με το δάσκαλο για την πρόοδο της, όπως έχει προγραμματιστεί. Η Ζάχρα ζήτησε μάλιστα να γυρίσει στον ξενώνα μαζί με την επίτροπο. Πριν ακόμη φτάσει στο σχολείο, τηλεφωνούν στην επίτροπο από το κέντρο ανοιχτής φιλοξενίας ότι το παιδί που μόλις είχε συναντήσει παρουσίασε κρίση και έχει κληθεί ασθενοφόρο προκειμένου να μεταφερθεί το παιδί στο νοσοκομείο. Δεν είναι ακόμη γνωστό σε ποιο νοσοκομείο θα πάνε το παιδί.

7. Σύστημα Παραπομπής

Ενότητα 7: Σύστημα Παραπομπής		Ενδεικτική διάρκεια: 2 ώρες
Θέμα 1	Σύστημα υπηρεσιών και επαγγελματιών που περιβάλλουν τα ασυνόδευτα παιδιά σε συνάρτηση με τις ανάγκες και τα δικαιώματα του παιδιού: Αρμοδιότητες και καθήκοντα των φορέων/τομέων/επαγγελματιών	
Θέμα 2	Ενίσχυση και καθιέρωση συνεργασίας μεταξύ οργανισμών – Προώθηση της διεπιστημονικής συνεργασίας (παιχνίδι ρόλων)	

Εκπαιδευτικοί στόχοι

Οι συμμετέχοντες/ουσες ολοκληρώνοντας την 7^η ενότητα θα πρέπει να είναι σε θέση να:

α) Γνωρίζουν τις αρμόδιες υπηρεσίες, οργανισμούς και άλλους

σχετικούς φορείς, και να υιοθετούν μια ολοκληρωμένη, συντονισμένη και προγραμματισμένη προσέγγιση.

- β) Αναταποκρίνονται αποτελεσματικά στο υπάρχον σύστημα παραπομπής διακρίνοντας τα πιθανά κενά αλλά και θετικές προοπτικές.
- γ) Αναγνωρίζουν τρόπους αντιμετώπισης των δυσλειτουργιών του συστήματος και καταστάσεων αντικρουόμενων συμφερόντων, εστιάζοντας στο βέλτιστο συμφέρον του παιδιού.

Λέξεις κλειδιά: σύστημα παραπομπής, αρχή επιτροπείας/κηδεμονίας, σύστημα παιδικής προστασίας, συντονισμένη προσέγγιση, διακρατική συνεργασία.

7.1. Σύστημα υπηρεσιών και επαγγελματιών που περιβάλλουν τα ασυνόδευτα παιδιά σε συνάρτηση με τις ανάγκες και τα δικαιώματα του παιδιού: Αρμοδιότητες και καθήκοντα των φορέων/τομέων/επαγγελματιών

Οδηγίες: Σε αυτό σημείο είναι χρήσιμο να δοθεί στους/στις συμμετέχοντες/ουσες ένας κατάλογος υπηρεσιών και φορέων ανά κατηγορίες όπως στέγαση, υγειονομική περίθαλψη, εκπαίδευση, ψυχολογική υποστήριξη, άσυλο και μετανάστευση, προστασία των παιδιών, διερμηνεία, σίτιση και προσωπική υγιεινή.

Κύρια σημεία:

Υπηρεσίες και αρχές που πλαισιώνουν ένα παιδί:

- Εισαγγελικές αρχές
- Αστυνομικές αρχές
- ΚΥΤ
- Ανοιχτά κέντρα φιλοξενίας προσφύγων
- Ασφαλείς ζώνες
- Ξενώνες ασυνόδευτων παιδιών

- Ξενοδοχεία
- Κέντρα κράτησης
- Νοσοκομεία
- Κέντρα ψυχικής υγείας
- Κέντρα ημέρας
- Συντονιστές εκπαίδευσης
- Σχολείο
- Μαθήματα ελληνικής γλώσσας και άλλα
- Αθλητικοί σύλλογοι
- Διερμηνεία
- Νομική υποστήριξη
- Υπηρεσία Ασύλου
- Αποκεντρωμένη διοίκηση –Διεύθυνση αλλοδαπών και μετα-
νάστευσης
- Επιμελητές ανηλίκων
- Δικαστικές αρχές
- Κοινωνικές ή διοικητικές υπηρεσίες Δήμου ή Περιφέρειας

7.2. Ενίσχυση και καθιέρωση συνεργασίας μεταξύ οργανισμών – Προώθηση της διεπιστημονικής συνεργασίας

Κύρια σημεία:

Ο/Η επίτροπος θα πρέπει να μεριμνά για την ευημερία του παιδιού και τη συνέχεια της φροντίδας που χρειάζεται. Ωστόσο, οι επίτροποι δεν θα πρέπει να προσφέρουν υπηρεσίες που κανονικά άλλοι επαγγελματίες, υπηρεσίες ή φορείς θα έπρεπε να προσφέρουν. Στόχος και ρόλος του/της επιτρόπου είναι ο συντονισμός –αλλά όχι η αντικατάσταση– του έργου των κοινωνικών

λειτουργών ως προς την προστασία των παιδιών, τις υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας ή το προσωπικό που φροντίζει το παιδί. Ο/Η επίτροπος θα πρέπει να λειτουργεί ως πρόσωπο αναφοράς του παιδιού και να ενεργεί ως συνδεδετικός κρίκος μεταξύ του παιδιού και εξειδικευμένων οργανισμών, επαγγελματιών και φορέων υπηρεσιών.

Ο/Η επίτροπος πρέπει να συντονίζει τους διάφορους φορείς παροχής υπηρεσιών και να διασφαλίζει ότι το δίκτυο των υπηρεσιών που υποστηρίζουν το παιδί λειτουργεί επαρκώς. Η χώρα μας θα πρέπει να δημιουργήσει αποτελεσματικούς μηχανισμούς συντονισμού και να ενθαρρύνουν τη συνεργασία μεταξύ του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης ως αρμόδια αρχή για την επιτροπεία και των λοιπών υπηρεσιών ή φορέων που καλούνται με το δικό τους ρόλο να συνδράμουν στις υποθέσεις των παιδιών, π.χ. φορείς στέγασης, υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, νοσοκομεία, υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων εμπορίας ανθρώπων ή άλλης μορφής βίας, υπηρεσίες ή φορείς που προσφέρουν νομική συνδρομή.

Τα επίσημα πρωτόκολλα και τα σύμφωνα μεταξύ της αρχής επιτροπείας και άλλων ενδιαφερόμενων φορέων μπορούν να ενισχύσουν τη συνεργασία αυτή. Με τέτοιες ενέργειες μάλιστα διευκρινίζεται ποιος είναι υπεύθυνος για το εκάστοτε καθήκον και διευκολύνεται η εποπτεία, προωθώντας έτσι την υπευθυνότητα των επαγγελματιών.

Οι πιο σημαντικές λεπτομέρειες που πρέπει να συμπεριληφθούν σε αυτά τα σύμφωνα συνεργασίας είναι οι εξής:

- ➔ Ξεκάθαρες διατάξεις σχετικά με τους ρόλους και την ευθύνη όλων των σχετικών φορέων που εμπλέκονται στην προστασία του παιδιού.
- ➔ Καθορισμένες οδηγίες σχετικά με το πότε θα πρέπει να έρχεται σε επαφή ή/και να ενημερώνεται ο/η επίτροπος, επισυνάπτοντας τα στοιχεία επικοινωνίας της αρχής επιτροπείας και άλλων φορέων που συνήθως έρχονται σε επαφή με τα παιδιά.

- Οδηγίες για τον τρόπο ενημέρωσης του παιδιού.
- Οδηγίες σχετικά με ποιες πληροφορίες, σχετικές με το παιδί, μπορούν ή δεν μπορούν να κοινοποιηθούν πέραν από τον φορέα που τις γνωρίζει ήδη.
- Μηχανισμοί συντονισμού που δημιουργούνται για την διαχείριση συγκεκριμένων θεμάτων στην υπόθεση ενός παιδιού και την ανταλλαγή απόψεων σε τακτική βάση.

Ο/Η επίτροπος ως σύνδεσμος για το παιδί και τους φορείς/υπηρεσίες/αρχές/επαγγελματίες:

Τομείς συνεργασίας:

- Υποδοχή
- Στέγαση και εναλλακτική φροντίδα
- Σωματική υγεία
- Υποστήριξη παιδιών με ιδιαίτερες ψυχοκοινωνικές ανάγκες ή ζητήματα ψυχικής υγείας
- Υποστήριξη θυμάτων
- Εκπαίδευση
- Άλλες δραστηριότητες
- Προστατευτική φύλαξη
- Δικαιοσύνη
- Άσυλο και μετανάστευση
- Νομική υποστήριξη
- Διερμηνεία

Ομαδική Εργασία

Οδηγίες: Χωρίστε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες σε μικρότερες ομάδες 2-3 ατόμων για να συζητήσουν και να σημειώσουν πιθανές αιτίες μη συνεργασίας μεταξύ των οργανισμών, τα οφέλη

και την αξιοποίηση της συνεργασίας από οργανώσεις και τους χρήστες των υπηρεσιών τους, όπως είναι τα ασυνόδευτα παιδιά.

Υλικά: Η χρήση μαρκαδόρων και χαρτιού flipchart συνιστάται για τη λήψη και παροχή ανατροφοδότησης από ολόκληρη την ομάδα.

Έπειτα μπορείτε να επιλέξετε τρία θέματα από κάποιες δύσκολες συνθήκες συνεργασίας που μπορεί να περιγραφούν από τους συμμετέχοντες και να γίνει ένα παιχνίδι ρόλων πάνω σε αυτές. Είναι χρήσιμο να δουλευτούν καταστάσεις που είναι και το παιδί παρών/ουσα για να σκεφτούν και περιεργαστούν πώς μπορούν να χειριστούν τέτοια περιστατικά με έναν τρόπο που δεν θα προκαλέσει αμηχανία στο παιδί, αλλά θα το έχουν υπερασπιστεί. Βέβαια κάτι τέτοιο θα πρέπει να το επιτρέπει η σύνθεση και το κλίμα στην ομάδα.

Περιγραφή Εκπαιδευτικού Περιεχομένου

Μέρος Γ: Η σχέση μεταξύ παιδιού και επιτρόπου - Ημέρα 3η

Αυτή η ενότητα αποτελείται από τέσσερα θέματα που σχετίζονται με τον/την επίτροπο και το παιδί και ειδικότερα με τη μεταξύ τους σχέση. Αρχικά, θα παρουσιαστούν τα στάδια ανάπτυξης των παιδιών ανά ηλικιακή ομάδα με έμφαση στους εφήβους και στις ψυχοκοινωνικές ανάγκες τους.

Επιπλέον, θα συζητηθούν διαπολιτισμικά ζητήματα που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την αλληλεπίδραση με παιδιά συγκεκριμένων ηλικιακών ομάδων και φύλου. Επίσης, θα διερευνηθούν οι βασικές αρχές για την οικοδόμηση σχέσης εμπιστοσύνης με το παιδί. Έπειτα, θα ληφθούν υπόψη τα σημαντικότερα ποιοτικά χαρακτηριστικά και ο αντίκτυπος των προσωπικών απόψεων των επιτρόπων. Ακολούθως, γίνεται μία προσπάθεια τυποποίησης των πρώτων συναντήσεων με τα παιδιά προκειμένου να διευκολυνθεί η επικοινωνία και η σχέση του επιτρόπου με το παιδί, με ενδεδειγμένο και ουσιαστικό τρόπο.

Τέλος, οι επίτροποι θα εξασκηθούν σε εργαλεία αξιολόγησης που μπορούν να χρησιμοποιήσουν (λίστα ελέγχου των καθηκόντων του/της επιτρόπου, αξιολόγηση της ευαλωτότητας και εκτίμηση του βέλτιστου συμφέροντος).

8. Αναπτυξιακά στάδια παιδιών και διαπολιτισμικότητα

Ενότητα 8: Αναπτυξιακά στάδια παιδιών και διαπολιτισμικότητα		Ενδεικτική Διάρκεια: 1,5 ώρα
Θέμα 1	Ανάπτυξη παιδιών: τι πρέπει να γνωρίζει ο/η επίτροπος, έμφαση στους εφήβους	
Θέμα 2	Εκτίμηση ψυχοκοινωνικών αναγκών ασυνόδευτων παιδιών	
Θέμα 3	Διαπολιτισμικά ζητήματα ανά ηλικιακή ομάδα & φύλο	
Θέμα 4	Συνεργασία με διερμηνέα/πολιτισμικό διαμεσολαβητή	

Εκπαιδευτικοί στόχοι

Οι συμμετέχοντες/ουσες ολοκληρώνοντας την 8^η ενότητα θα πρέπει να είναι σε θέση να:

- Αναγνωρίζουν τα αλληλένδετα στοιχεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη για και με το παιδί, ώστε να διασφαλιστεί η προστασία και η φυσιολογική ψυχοκοινωνική ανάπτυξή του.
- Αξιολογούν τις διάφορες πτυχές που είναι αναγκαίες για την ανάπτυξη κατάλληλης πολιτισμικής διαμεσολάβησης λαμβάνοντας υπόψη το παρόν πλαίσιο του παιδιού, το πολιτισμικό του υπόβαθρο και το ιστορικό του παιδιού.

Λέξεις-κλειδιά: αναπτυξιακά στάδια, ψυχοκοινωνικές ανάγκες, διαπολιτισμική επικοινωνία, πολιτιστικός διαμεσολαβητής, διερμηνέας, προβληματισμοί «πολιτισμικού περιεχομένου», οικογενειακή τιμή, ρόλοι φύλων, θρησκεία, υγεία.

8.1. Ανάπτυξη παιδιών: τι πρέπει να γνωρίζει ο/η επίτροπος, έμφαση στους εφήβους

Κύρια σημεία:

Η παρακολούθηση της ανάπτυξης ενός παιδιού έχει ζωτική σημασία για την πρόληψη ή/και την έγκαιρη διάγνωση τυχόν προβλημάτων υγείας που μπορεί να προκύψουν από την ημέρα που γεννιέται μέχρι την ύστερη εφηβεία του, την ηλικία κατά την οποία οι ανάγκες του παιδιού, τόσο οι βιολογικές όσο και οι συναισθηματικές, ψυχολογικές και κοινωνικές, ποικίλλουν σημαντικά, έτσι ώστε συχνά προκαλούν σύγχυση ακόμα και στους επαγγελματίες υγείας, πέραν των φροντιστών.

Στόχος της ενότητας είναι η παροχή βασικών γνώσεων που θα βοηθήσουν τον/την επίτροπο να κατανοήσει τη διαδικασία και την πορεία της ανάπτυξης με ολιστικό τρόπο, σε βιολογικό, συναισθηματικό, ψυχολογικό και κοινωνικό επίπεδο, παρουσιάζοντας την τυπική, αναμενόμενη ή «φυσιολογική» πορεία ανά ηλικία. Οποιαδήποτε σημαντική απόκλιση από αυτή την πορεία, μπορεί να θεωρηθεί πως χρίζει εντατικής παρακολούθησης ή/και παραπομπής. Ο/Η επίτροπος αναμένεται να παρακολουθήσει και να εντοπίσει τυχόν προειδοποιητικά σημάδια και να είναι έτοιμος να παραπέμψει το παιδί σε εξειδικευμένους επαγγελματίες για περαιτέρω αξιολόγηση και θεραπεία, εάν είναι απαραίτητο. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι η πλειοψηφία των ασυνόδευτων ανηλίκων που έχουν ανατεθεί στην φροντίδα φροντιστών είναι παιδιά στην εφηβεία, έχει δοθεί ιδιαίτερη έμφαση σε αυτό το αναπτυξιακό στάδιο.

Εφηβική ηλικία (11-19 ετών)

Με την ολοκλήρωση της εφηβείας αναμένεται να έχουν κατακτηθεί όλες οι δεξιότητες οι οποίες θεωρούνται απαραίτητες για την ουσιαστική ενηλικίωση και ανεξαρτητοποίηση του ατόμου. Ωστόσο, αυτό δεν συμβαίνει χωρίς μια ενδιάμεση περίοδο αντιφάσεων και συγκρούσεων. Οι ραγδαίες αλλαγές της εφηβείας μπορούν να

συγκριθούν μόνο με εκείνες της βρεφικής ηλικίας. Οι έφηβοι/ες καλούνται να προσαρμοστούν στις αλλαγές τις οποίες βιώνουν και να προετοιμαστούν για την ενήλικη ζωή. Πρόκειται για τη μεταβατική περίοδο ανάμεσα στην παιδική ηλικία και την ενήλικη ζωή και αυτό αντικατοπτρίζεται στο συναίσθημα, στη σκέψη και στη συμπεριφορά των εφήβων, όπου συνυπάρχουν ή εναλλάσσονται τα χαρακτηριστικά του παιδιού με εκείνα του ενηλίκου.

→ **Η αφηρημένη σκέψη:** Ο/Η έφηβος/η κατακτά την ικανότητα να διατυπώνει υποθέσεις, ακόμη και εναλλακτικές υποθέσεις, για την αντιμετώπιση ενός προβλήματος, και να ελέγχει τα δεδομένα με βάση αυτές τις υποθέσεις, προκειμένου να λάβει μια απόφαση. Παρόλο όμως που οι έφηβοι/ες είναι πλέον εξίσου «έξυπνοι/ες» με τους ενήλικες, οι αποφάσεις που λαμβάνουν στην πραγματικότητα συχνά είναι τελείως αντίθετες με την κοινή λογική. Το φαινόμενο αυτό οφείλεται αφενός στον φτωχό έλεγχο της παρόρμησης που χαρακτηρίζει τους/τις εφήβους/ες και αφετέρου στη σημαντικότητα που έχει για τους/τις εφήβους/ες η ομάδα των συνομηλίκων τους.

→ **Η κοινωνική ανάπτυξη και η κατάκτηση ατομικής ταυτότητας:** Ο/Η έφηβος/η αρχίζει να συνειδητοποιεί τις διαφορές από τους ενήλικες και αισθάνεται την ανάγκη να διαφοροποιήσει τον εαυτό του/της όσο γίνεται περισσότερο προκειμένου να καταφέρει να αυτοπροσδιοριστεί. Πρόκειται για την γνωστή «κρίση ταυτότητας» (Erikson) της εφηβείας, μια διαδικασία συχνά επώδυνη τόσο για τον ίδιο τον/την έφηβο/η αλλά και για την οικογένειά του/της. Ο/Η έφηβος/η στρέφεται προς την ομάδα των συνομηλίκων, συχνά απορρίπτοντας τα οικογενειακά πρότυπα και αξίες. Ειδικά στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες όπου παρατηρείται μία σχετική ασάφεια τόσο γύρω από το χρόνο ενηλικίωσης, όσο και γύρω από το δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των εφήβων, οι έφηβοι/ες έρχονται συχνά σε σύγκρουση ή ακόμη και σε ρήξη με την οικογένειά τους. Σε κλειστές παραδοσιακές κοινωνίες, οι έφηβοι/ες τείνουν να υιοθετούν με μεγαλύτερη ευκολία τα πρότυπα του οικογενειακού τους περιβάλλοντος.

→ **Η ανάπτυξη της σεξουαλικότητας:** Οι έφηβοι/ες αναμένεται να εκδηλώνουν έντονο ενδιαφέρον για τη σεξουαλικότητα, ως αποτέλεσμα των φυσιολογικών ορμονικών μεταβολών που συμβαίνουν στο σώμα τους. Αυνανίζονται, πειραματίζονται και συζητούν έντονα με τους συνομηλίκους τους για το σώμα τους και το σεξ. Η σεξουαλική ταυτότητα αναμένεται να έχει αποκρυσταλλωθεί στο τέλος της εφηβείας, οπότε ο/η νέος/α είναι έτοιμος να αναζητήσει ερωτικό σύντροφο και να συνάψει μια ολοκληρωμένη και ισότιμη ερωτική σχέση.

Προκειμένου να περιγραφεί η γενικότερη κατάσταση εσωτερικής και εξωτερικής αναταραχής την οποία βιώνει ο/η έφηβος/η χρησιμοποιείται ο όρος «**κρίση της εφηβείας**». Παρότι ένα μεγάλο ποσοστό των εφήβων περνούν μια ομαλή και προοδευτική αλλαγή, οι περισσότεροι/ες βιώνουν αυτή την κρίση, είτε ως λανθάνουσα, σιωπηρή ψυχική αναστάτωση, είτε ως εμφανή και έκδηλη κρίση, η οποία τους/τις φέρνει και σε σύγκρουση με το περιβάλλον τους. Επιπλέον, η κρίση της εφηβείας δεν εκδηλώνεται με τον ίδιο τρόπο καθ' όλη τη διάρκειά της.

Κατά την **πρώιμη εφηβεία** (11-14 ετών), η κρίση αυτή μπορεί να οδηγήσει σε:

→ **Κυκλοθυμία, δυσθυμία, απόσυρση:** Το παιδί μπορεί να παραπονιέται για μοναξιά ενώ ταυτόχρονα επιδιώκει την απομόνωση, να αλλάζει συνεχώς γνώμη, να κατηγορεί τους άλλους για τις δυσκολίες του, να φάσκει και να αντιφάσκει. Εάν δεν φτάνει στα όρια της κοινωνικής απομόνωσης, η τάση αυτή θεωρείται γενικά αποδεκτή, ως η ηπιότερη ίσως εκδήλωση της κρίσης της εφηβείας.

→ **Διαταραχές στην εικόνα του σώματος:** Το παιδί μπορεί να αισθάνεται δυσαρεστημένο με το σώμα του, να ντρέπεται γι' αυτό ή και να έχει τελείως διαστρεβλωμένη εικόνα για το σώμα του ή συγκεκριμένα μέλη του σώματός του. Μπορεί να αποφεύγει την έκθεση αρνούμενος να συμμετέχει σε αθλητικές δραστηριότητες ή φορώντας φαρδιά ή ακατάλληλα για την εποχή ρούχα.

- **Διαταραχές στη σίτιση και τη διατροφή:** Συχνά ως αποτέλεσμα της διαταραγμένης εικόνας σώματος, αλλά και ανεξάρτητα από αυτήν, τα παιδιά μπορεί να καταφύγουν στην υπερφαγία, τη μονοφαγία ή τη στερητική δίαιτα. Πρόκειται για τη συνηθέστερη ηλικία επέλευσης της νευρογενούς ανορεξίας και βουλιμίας.
- **Διαταραχές στον ύπνο:** Το παιδί μπορεί να δυσκολεύεται να κοιμηθεί, να δυσκολεύεται να ξυπνήσει και να τηρήσει τα ωράριά του. Αισθάνεται συνεχώς κουρασμένο και ευερέθιστο, ενώ δυσκολεύεται να ελέγξει τις επιδόσεις του.
- **Φοβίες:** Ως φοβία ορίζεται ο παράλογος και υπερβολικός φόβος απέναντι σε ένα αντικείμενο ή μία κατάσταση. Οι έφηβοι/ες συχνά εμφανίζουν κοινωνικές φοβίες, απέναντι σε διάφορες κοινωνικές καταστάσεις και συναναστροφές, και ειδικές φοβίες, που παίρνουν τη μορφή του φόβου θανάτου.

Κατά τη διάρκεια της **μέσης εφηβείας** (14-17 ετών), οι ίδιες εσωτερικές συγκρούσεις εξωτερικεύονται με διαφορετικούς τρόπους. Σε αυτό το στάδιο οι έφηβοι/ες:

- **Γίνονται εριστικοί/ές και απότομοι/ες:** Συνήθως απέναντι στους φροντιστές, τους καθηγητές, το άλλο φύλο. Μέσα από τη φαινομενικά ανεξήγητη εχθρικότητα και αντιδραστικότητα του παιδιού προδίδεται το πόσο ανέτοιμο είναι ακόμη να αντιμετωπίσει τους άλλους σε μια σχέση βασισμένη στην ισότητα και όχι στην εξουσία και την εξάρτηση.
- **Απορρίπτουν τις κοινωνικές αξίες και υιοθετούν τα πρότυπα και τις αξίες της εφηβικής κουλτούρας:** Εκτός από την οικογένεια και τις οικογενειακές αξίες, ο/η έφηβος/η τείνει προς το μηδενισμό και την απόρριψη του συνόλου των κοινωνικών αξιών. Φτάνει συχνά να συμμαρτίζεται ακραίες ιδεολογίες και υιοθετεί όχι μόνο τα πρότυπα και τις αξίες αλλά και το ντύσιμο, τη γλώσσα και τις συνήθειες της λεγόμενης εφηβικής κουλτούρας.
- **Υιοθετούν επικίνδυνες ή/και παραβατικές συμπεριφορές:** Ο/Η έφηβος/η μπορεί, υπό την πίεση των εσωτερικών του/

της συγκρούσεων και της ομάδας των συνομηλίκων, και στο πλαίσιο της εναντίωσης και της αντιδραστικότητας προς τις κοινωνικές αξίες και νόρμες, μπορεί να εμπλακεί σε μια σειρά από συμπεριφορές που θέτουν σε κίνδυνο την υγεία και την ασφάλειά του/της, όπως η χρήση παράνομων ουσιών και αλκοόλ, το κάπνισμα, η επικίνδυνη οδήγηση, η μη ασφαλής σεξουαλική δραστηριότητα, η κατάχρηση του διαδικτύου, η λεκτική και σωματική επιθετικότητα.

Στην **όψιμη εφηβεία** (17-19 έτη) έχουμε πλέον να κάνουμε με ένα/μια νεαρό/η ενήλικα, ο/η οποίος/α αναμένεται πλέον να έχει αναπτύξει ικανοποιητικά όλες τις δεξιότητες οι οποίες θα του/της επιτρέψουν να κάνει μια καλή αρχή στην επόμενη φάση της ζωής του/της. Συχνά ωστόσο, ειδικά σε περιπτώσεις όπου προϋπάρχουν αφρόντιστα ψυχροσυναισθηματικά και κοινωνικά ελλείμματα από τα προηγούμενα αναπτυξιακά στάδια, η αυξημένη αυτονομία και ανεξαρτησία του/της νέου/ας τον/την εκθέτει σε κινδύνους για τους οποίους είναι απροετοίμαστος/η.

Καθ' όλη τη διάρκεια της εφηβείας είναι εξαιρετικής σημασίας η επαγρύπνηση του περιβάλλοντος του παιδιού προκειμένου για την έγκαιρη αναγνώριση της εμφάνισης κάποιας ή κάποιων από τις παραπάνω συμπεριφορές. Όσο νωρίτερα εντοπιστεί η τάση του να εκδηλώνει τις εσωτερικές του συγκρούσεις με κάποιο συγκεκριμένο τρόπο ο οποίος ενδέχεται να εκθέσει σε κίνδυνο την ψυχική ή τη σωματική του υγεία, την ασφάλεια ή την επιτυχία του προσαρμογή, τόσο ευκολότερο θα είναι να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα. Παρατηρείται συχνά το φαινόμενο τα διαφορετικά πλαίσια ή ενήλικες οι οποίοι μοιράζονται την ευθύνη του εφήβου να εντοπίζουν το ζήτημα εγκαίρως αλλά να αναλώνονται στην προσπάθεια απόδοσης και μετάθεσης της ευθύνης στην «άλλη πλευρά». Ταυτόχρονα, μπορεί να δαιμονοποιούν το παιδί ή να το απαλλάσσουν εξ' ολοκλήρου από τις ευθύνες του. Καμία από αυτές τις στάσεις δεν βοηθά, ούτε στην ανακούφιση του παιδιού που βιώνει την κρίση, ούτε στον έλεγχο των ανεπιθύμητων συμπεριφορών.

Είναι ανάγκη όλοι οι εμπλεκόμενοι να κατανοήσουν ότι ένας/μια έφηβος/η σε κρίση υποφέρει και χρειάζεται βοήθεια προκειμένου

να κατορθώσει να ισορροπήσει ψυχοσυναισθηματικά και να μην χρειάζεται να καταφεύγει σε ακραίες συμπεριφορές-εκδηλώσεις των εσωτερικών του συγκρούσεων. Η αναζήτηση της βοήθειας ειδικού είναι προτιμότερο να μην είναι η ύστατη λύση, αλλά μια προληπτική κίνηση, η οποία μπορεί να γλιτώσει παιδιά και ενήλικες από πολλές επιπλοκές και πολύ σοβαρότερες καταστάσεις στο μέλλον.

Σε αρκετούς πολιτισμούς υπάρχουν τελετουργίες που μπορεί να σηματοδοτούν εκείνες το πέρασμα από το ένα αναπτυξιακό στάδιο στο άλλο. Ανάλογα με τον πολιτισμό κάθε παιδιού ενδέχεται, δηλαδή, να υπάρχουν διαφορετικές προσδοκίες σχετικά με το τι πρέπει να έχει καταφέρει ένα παιδί ανά ηλικία. Την ίδια στιγμή, ο πόλεμος, οι ένοπλες συγκρούσεις, η ανέχεια και άλλες αντιξοότητες μπορεί να επηρεάζουν τις κατακτήσεις των παιδιών ανά χρονικό ορόσημο, π.χ. μη-ανάπτυξη λόγου ή τρόπου σκέψης ή λεπτής κίνησης όπως θα αναμενόταν ηλικιακά. Ωστόσο, υπάρχουν και περιπτώσεις όπου τα παιδιά αντιμετωπίζουν συγκεκριμένα προβλήματα σωματικής ή/και ψυχικής υγείας που απαιτούν την παρέμβαση εξειδικευμένων επαγγελματιών.

8.2. Εκτίμηση ψυχοκοινωνικών αναγκών ασυνόδευτων παιδιών

Κύρια σημεία:

Τα ασυνόδευτα παιδιά ενδέχεται να έχουν πολλαπλούς παράγοντες κινδύνου για πιθανά προβλήματα ψυχικής υγείας, όπως τραύμα, αναγκαστική μετανάστευση και παράγοντες άγχους που σχετίζονται με την μετακίνηση. Οι έρευνες σε προσφυγές παιδιά και νέους αναφέρουν ποικίλη επικράτηση των συμπτωμάτων και των προβλημάτων ψυχικής υγείας, με εκτιμήσεις για διαταραχή μετατραυματικού στρες (PTSD) που κυμαίνεται από 3-94%, συμπτώματα κατάθλιψης / κατάθλιψης από 3 - 47% και συμπτώματα άγχους από 3 - 95% (IOM, UNICEF, UNHCR, 2017¹).

1. IOM, UNICEF & UNHCR (2017). Refugee and Migrant Children- Including Unaccompanied and Separated Children - in the EU Overview of Trends in 2016. Online πρόσβαση στις 10 Απριλίου 2017.

Τα παιδιά είναι ιδιαίτερα ευαίσθητα σε καταστάσεις όπως η αναγκαστική μετανάστευση και οι επιβλαβείς αναπτυξιακές επιπτώσεις δεν περιορίζονται σε μεμονωμένες διαγνώσεις ψυχικής υγείας, όπως το PTSD και η κατάθλιψη. Ένα ευρύτερο και πολυεπίπεδο σύνολο εκβάσεων πρέπει να συνυπολογίζεται όταν εργάζεστε με παιδιά που είναι πολύ πιθανό να έχουν πληγεί από μαζικό τραύμα και π.χ. μπορεί να αντιμετωπίζουν μη συγκεκριμένα εσωτερικά καθώς και εξωτερικά προβλήματα συμπεριφοράς, τα οποία σχετίζονται με την έκθεση σε εμπόλεμες συνθήκες και συγκρούσεις. Επιπρόσθετα, ο αντίκτυπος των τραυματικών εμπειριών από την παιδική ηλικία δεν περιορίζεται στην άμεση εκδήλωση του τραύματος αλλά έχει μακροπρόθεσμες επιπτώσεις και κατά την ενηλικίωση, π.χ. υψηλότερη συχνότητα διαταραχών άγχους και διάθεσης καθώς και δυσλειτουργίες που σχετίζονται με την ικανότητα στην εργασία, την εκτέλεση καθηκόντων στο σπίτι ή την διατήρηση στενών σχέσεων. Έτσι, μια αποτελεσματική ψυχοθεραπευτική παρέμβαση για ασυνόδευτα παιδιά μπορεί όχι μόνο να αποτρέψει τις ψυχοκοινωνικές δυσκολίες αλλά και να έχει σημαντικά μακροπρόθεσμα οφέλη στην ευημερία της ψυχικής τους υγείας και στη ζωή τους κατά την ενηλικίωση. Βέβαια, πρέπει να έχει κανείς κατά νου ότι τα παιδιά αυτά δεν είναι εξοικειωμένα με τη συμβουλευτική του δυτικού κόσμου και αναλόγως την περίπτωση και τις ανάγκες του παιδιού, να είναι πιο σημαντικό και βοηθητικό να επενδύσετε σε στοιχεία που μπορούν να ενισχύσουν την ανθεκτικότητά του, όπως είναι η ανάπτυξη υγιών διαπροσωπικών σχέσεων με συνομήλικους, με ομοεθνείς, με Έλληνες, με τον/την επίτροπο, η ενίσχυση της αυτοπεποίθησης του παιδιού με το να εμπλέκεται σε δραστηριότητες και να αισθάνεται ότι κάτι ολοκληρώνεται και τα έχει καταφέρει, η δημιουργία ρεαλιστικών σχεδίων για το μέλλον, η διατήρηση της καλής υγείας του παιδιού, η υιοθέτηση λειτουργικών στρατηγικών για τη διαχείριση αντιξοοτήτων. Σε όλα αυτά παίζει πολύ σημαντικό ρόλο η έκβαση της υπόθεσης ενός παιδιού σχετικά με το νομικό καθεστώς του στη χώρα ή την οικογενειακή επανένωση που μπορεί να αναμένει, και φυσικά οι ασφαλείς και αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης. Παιδιά

έχουν αναφέρει ότι ένιωσαν ότι υπάρχουν σε αυτή τη χώρα όταν εκδόθηκε θετική απόφαση στο αίτημα τους για διεθνή προστασία. Άλλα παιδιά έχουν αναφέρει ότι η πιο δύσκολη περίοδος της ζωής τους ήταν όταν ήταν σε ΚΥΤ στα νησιά – όχι μόνο λόγω των ακραίων συνθηκών διαβίωσης, αλλά και γιατί δεν έβλεπαν μέλλον, ένιωθαν ότι δεν υπήρχε καμία προοπτική.

Μια ουσιαστική ανταπόκριση στις ανάγκες του ασυνόδευτου παιδιού έχει ως σημείο αφετηρίας τη συνειδητοποίηση του περιβάλλοντος και του ιστορικού αυτού του παιδιού και την εξέταση των ιδιαίτερων περιστάσεων που αντιμετωπίζει (π.χ. ψυχικό τραύμα, ο αντίκτυπος του τραύματος που δεν έχει αντιμετωπιστεί για πολύ καιρό, ο χωρισμός από την οικογένεια και η διακοπή σχέσεων, κακές συνθήκες διαβίωσης στην Ελλάδα, η αλληλεπίδραση με το εθνικό σύστημα μετανάστευσης) που μπορεί να επηρεάσουν την ανάπτυξή του και την κατάσταση της ψυχικής υγείας του.

Κάποια ζητήματα στην ψυχική ευημερία των παιδιών που μπορούν να χιχτούν είναι τα εξής²:

- Διαταραχή μετατραυματικού στρες
- Χρήση ουσιών
- αυτραυματισμός
- Διατροφικές διαταραχές
- Διαταραχές αυτιστικού φάσματος
- ΔΕΠ-Υ
- Διακοπή σχολικής φοίτησης

2. Βλ. ASOP4G Έργο (2019). Εγχειρίδιο για τις πρότυπες διαδικασίες και κατευθύνσεις για επιτρόπους, Μέρος III, κεφ. 6 και παρουσιάσεις που συνοδεύουν τον παρόντα οδηγό, καθώς και Μέρμνα (2019). Αυτοτραυματισμός – Κατευθυντήριες οδηγίες για καλές πρακτικές: Στηρίζοντας τους ασυνόδευτους εφήβους πρόσφυγες και μετανάστες, ιδίως σ. 11-12.

8.3. Διαπολιτισμικά ζητήματα ανά ηλικιακή ομάδα & φύλο

Κύρια σημεία³:

Ιδιαίτερα, ο βίαιος αποχωρισμός από την οικογένεια, η έκθεση σε ακραίους κινδύνους κατά τη διάρκεια του ταξιδιού, οι ακατάλληλες συνθήκες διαβίωσης και σε κάθε περίπτωση η προσωρινή αλλά μακρόχρονη παραμονή στη χώρα υποδοχής ή και το ξεκίνημα νέας ζωής στη χώρα προορισμού, διαταράσσουν την πολιτισμική συνέχεια στη ζωή του ασυνόδευτου παιδιού. Αναμφίβολα, η προσαρμογή του παιδιού στα νέα δεδομένα συμβάλλει στην ανθεκτικότητά⁴,⁵ του, ενώ οι αλλαγές στην καθημερινότητά του και τα νέα δεδομένα σκέψης, αντίληψης και συμπεριφοράς υπό το πρίσμα μιας πρωτόγνωρης για εκείνο πραγματικότητας, αναπόφευκτα διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξή του. Συχνά, ένα παιδί ενώπιον μιας νέας πραγματικότητας στην οποία καλείται να προσαρμοστεί, βιώνει έντονο άγχος και φόβο ενώ διακατέχεται και από μια αίσθηση απώλειας ελέγχου της ίδιας του της ζωής. Η διαδικασία της μετανάστευσης συνολικά (πριν το ταξίδι, κατά τη διάρκεια, περίοδος προσαρμογής στη χώρα υποδοχής) αποτελεί, ειδικά για τα ασυνόδευτα παιδιά, μια ιδιαίτερα στρεσογόνο κατάσταση η οποία μπορεί να αποτελέσει πηγή έντονου άγχους και να επηρεάσει ακόμα και την ψυχική υγεία τους⁶. Την ίδια στιγμή, η επαφή του ασυνόδευτου παιδιού με ένα διαφορετικό πολιτισμό από το δικό του, της χώρας υποδοχής, είναι δυνατό να επηρεάσει την τυπική ψυχοκοινωνική ανάπτυξή του καθώς ζωτικά κομμάτια της ταυτότητάς του (γλώσσα, θρησκεία, δομή της οικογένειας, σύστημα αξιών και πεποιθήσεων, σχέσεις φύλων) αναπτύσσονται σε νέο πλαίσιο και

3. Βλ. και ASOP4G Έργο (2019). Εγχειρίδιο για τις πρότυπες διαδικασίες και κατευθύνσεις για επιτρόπους, Μέρος III, κεφ. 2.

4. CONNECT project (2014). A tool for guardians and other actors working for the best interest of the child, σ. 30

5. Separated Children in Europe Programme (SCEP) (2001). Training Guide. Διαθέσιμο στο: <http://scep.sitespirit.nl/images/17/246.pdf>

6. BABEΛ, 2010, Οδηγός επίγνωσης της πολιτισμικής ετερότητας: κατανοώντας την πολιτισμική ετερότητα στην ψυχική υγεία.

συχνά υπό τελείως διαφορετικούς όρους συγκριτικά με τη χώρα καταγωγής του.

Στην πράξη, ο/η επίτροπος μπορεί να κληθεί να αντιμετωπίσει κάποιες προκλήσεις στη συνεργασία του/της με το παιδί. Ακολουθούν κάποια ενδεικτικά παραδείγματα:

Οι επιλογές που θα κάνει το παιδί ενώ βρίσκεται σε μια ξένη χώρα μακριά από το στενό οικογενειακό και ευρύτερο κοινωνικό δίκτυο, ενδέχεται να μη γίνονται αποδεκτές από την οικογένειά του, με αποτέλεσμα τον κίνδυνο απόρριψής του από την ίδια του την οικογένεια, η οποία μπορεί να θεωρεί λιγότερο σημαντικό το ατομικό συμφέρον του παιδιού έναντι του οικογενειακού. Ενδεικτικά παραδείγματα τέτοιων «επίμαχων» επιλογών αποτελούν η σχολική φοίτηση, η εκμάθηση ελληνικών ή άλλων ξένων γλωσσών, η ένταξη σε επιμορφωτικές ή ψυχαγωγικές δραστηριότητες σημαντικές για την ανάπτυξη και εξέλιξη του παιδιού, ο σχεδιασμός ενός πλάνου ζωής και ενός άμεσου σχεδίου δράσης με αιώτερο σκοπό την επίτευξη στόχων που έχουν τεθεί μαζί με τον/την επίτροπο. Όλα τα παραπάνω, θα καθορίσουν σε πολύ μεγάλο βαθμό τη σχέση του ασυνόδευτου παιδιού με την οικογένεια που έχει αφήσει πίσω (αν υπάρχει) αλλά και τη γενικότερη στάση που πρόκειται να υιοθετήσει το παιδί στο παρόν και το μέλλον.

Ένα ποσοστό των ασυνόδευτων παιδιών που καταφθάνουν στην Ελλάδα έρχεται μετά από νουθεσίες και πίεση της οικογένειάς του, κυνηγώντας το “δυτικό” όνειρο και ένα καλύτερο μέλλον στην Ευρώπη. Η μεγαλύτερη προσδοκία συνοψίζεται στο ότι αρχικά το ίδιο το παιδί και εν συνεχεία ολόκληρη η οικογένειά του θα επωφεληθούν οικονομικά από την παραμονή του παιδιού στην Ευρώπη. Στις περιπτώσεις αυτές, ενδέχεται η οικογένεια του ασυνόδευτου παιδιού να το πιέζει να έχει ως αποκλειστικό στόχο την οικονομική ενίσχυσή της, απορρίπτοντας οποιαδήποτε ενέργεια του παιδιού η οποία τυχόν αποκλίνει από το στόχο αυτό, όπως είναι για παράδειγμα το να πάει σχολείο. Επιπλέον, τυχόν απορριπτική απόφαση κατά τη διαδικασία ασύλου δημιουργεί έντονα αρνητικά συναισθήματα στο παιδί το

οποίο μπορεί να αντιδράσει με επικίνδυνο τρόπο, πχ. φυγή από ξενώνα, προσέγγιση διακινητών για μετάβαση σε άλλη χώρα με παράνομο τρόπο ή αυτοτραυματισμός και απόσυρση. Τέτοιες αντιδράσεις υποκινούνται συνήθως από ένα αίσθημα ντροπής απέναντι στην οικογένειά του διότι απέτυχε να εκπληρώσει την επιθυμία των γονιών του⁷

Κάποια ενδέχεται να εξαναγκάζονται από το οικογενειακό τους περιβάλλον να απομακρυνθούν, ως τιμωρία για την ατίμωση της οικογένειας λόγω, παραδείγματος χάριν, του σεξουαλικού προσανατολισμού του παιδιού. Το ζήτημα της οικογενειακής τιμής⁸ αποτελεί μία από τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες που υπαγορεύονται από μια συντηρητική κουλτούρα και παραδόσεις, κάτι όχι άγνωστο στο παρελθόν της ελληνικής κοινωνίας. Ακόμη, η επαφή των ασυνόδευτων παιδιών με ανθρώπους και κοινωνικά συστήματα ευρωπαϊκών χωρών στις οποίες η οικογενειακή τιμή και το αξιακό σύστημα δεν υπαγορεύει αντίστοιχες πρακτικές, είναι δυνατό να θέσει τα παιδιά ενώπιον ενός θεωρητικού διλήμματος ως προς την υπεράσπιση της ιδέας της «οικογενειακής τιμής» ή την κατάρριψή της λόγω των προσωπικών του αναζητήσεων και επιλογών. Μερικά παιδιά δεν μιλούν στους γονείς τους για το πώς περνούν το χρόνο τους στην Ελλάδα από φόβο ότι θα τους απογοητεύσουν και θα τους κάνουν να νιώσουν ντροπή. Άλλωστε τα παιδιά που καταφθάνουν στην Ελλάδα μπορεί να κατάγονται από χώρες όπου το δικαίωμά τους στην έκφραση, την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας και τον αυτοπροσδιορισμό ενός ατόμου να περιορίζεται παραδοσιακά και συστηματικά, ιδίως όσον αφορά ανήλικα άτομα. Αυτό μπορεί να σχετίζεται μία κουλτούρα που προτάσσεται το «εμείς» σε σχέση με το «εγώ» που κυριαρχεί στο δυτικό κόσμο. Επίσης, παρατηρείται ότι τα παιδιά σε τέτοιες συλλογικές κοινωνίες τα παιδιά καταλαμβάνουν τη χαμηλότερη θέση στην οικογενειακή και την κοινωνική ιεραρχία και πρέπει να συμμορφώνονται με τις επιταγές της οι-

7. CONNECT project (2014). A tool for guardians and other actors working for the best interest of the child, κεφάλαιο 3.

8. Ο.π., σσ. 9, 37.

κογένειας σχετικά με τις επιλογές που έχουν και θα κάνουν, π.χ. για την εμφάνιση, τη σχολική φοίτηση, το γάμο και την εργασία. Ειδικότερα, τα κορίτσια αναμένεται να πετύχουν υψηλή σχολική επίδοση, για όσο διάστημα οι γονείς εγκρίνουν τη σχολική φοίτησή τους και να συνδράμουν στο νοικοκυριό, ενώ παράλληλα η δυνατότητα κυκλοφορίας τους είναι πολύ περιορισμένη, ιδίως σε σχέση με τα αγόρια της οικογένειας. Τα κορίτσια από μικρή ηλικία ενδέχεται να εξαναγκάζονται από την οικογένειά τους σε γάμο⁹, ενώ αγόρια και κορίτσια μπορεί να πρέπει να αποδεχθούν έναν κανονισμένο από τις οικογένειές τους αρραβώνα ή και γάμο. Τα δικαιώματα των παιδιών όπως αυτά θεμελιώνονται στη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού μπορεί να μη γίνονται ευρέως σεβαστά.

Επιπλέον, τα παιδιά ενδέχεται να εκφράζουν μία γενικευμένη δυσπιστία προς τους επαγγελματίες ή και το εθνικό σύστημα. Μία τέτοια περίπτωση αφορά και την υγεία και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Συγκεκριμένα, έχει παρατηρηθεί ότι παιδιά, όπως και ενήλικες που προέρχονται από μία κουλτούρα «υγείας» διαφορετική από αυτή της χώρας υποδοχής αντιμετωπίζουν με δυσπιστία τη δυτική υγειονομική περίθαλψη και το ιατρικό προσωπικό, ιδίως σε σχέση με την αναγκαιότητα περίθαλψης, τον τύπο φαρμακευτικής αγωγής, την τήρηση αυστηρής νηστείας ανεξαρτήτως των επιπτώσεων στην υγεία. Μία αντίστοιχη δυσπιστία ενδεχομένως να γίνεται φανερή και στην καθημερινή επαφή επιτρόπου - παιδιού και συχνά απορρέει από όσα υπαγορεύει ο πολιτισμός, η θρησκεία και οι κοινωνικές αντιλήψεις (π.χ. στερεότυπα για τα φύλα).

Ο ρόλος των φύλων είναι ένα ζήτημα που προκύπτει κατά την αλληλεπίδραση μεταξύ επιτρόπου και παιδιού, ιδιαιτέρως αν πρόκειται για γυναίκα επίτροπο. Τα παιδιά και κυρίως τα αγόρια μπορεί να διστάζουν να εμπιστευτούν μια γυναίκα άλλη από τη μητέρα τους ή τη θεία τους. Την ίδια στιγμή, κάποια έφηβα αγόρια μπορεί να είναι πολύ ντροπαλά στην αλληλεπίδραση με

9. Ο.π.

μία γυναίκα επίτροπο· για το λόγο αυτό, μπορεί να αποφεύγουν να κάνουν βλεμματική επαφή ή να δυσκολεύονται να μιλήσουν μπροστά της. Αντίστοιχα, τα κορίτσια μπορεί να ντρέπονται να εκφραστούν άνετα μπροστά σε έναν άνδρα επίτροπο. Παρόλα αυτά, αυτό είναι κάτι που μπορεί να ξεπεραστεί εξηγώντας με σαφήνεια τον ρόλο του/της επιτρόπου που είναι ο ίδιος σε κάθε περίπτωση. Αν βέβαια δεν ευδοκιμεί η συνεργασία λόγω φύλου θα πρέπει να βρεθεί επίτροπος του ίδιου φύλου για να μπορεί το παιδί να εκφραστεί καλύτερα.

Ένας ακόμη παράγοντας που επηρεάζει σημαντικά τη διαμόρφωση του τρόπου ζωής του παιδιού, ορίζοντας την κοσμοθεωρία του και αναπόφευκτα και τη συμπεριφορά του, είναι η θρησκεία του. Ο/Η επίτροπος θα πρέπει να έχει πάντα κατά νου το θρησκευτικό υπόβαθρο του ασυνόδευτου παιδιού, καθώς αυτό θα τον/την βοηθήσει να αναγνωρίσει τις ανάγκες και τα κίνητρα της συμπεριφοράς του παιδιού, π.χ. σε σχέση με τη διατροφή του παιδιού ή σε σχέση με τις πιο κατάλληλες ώρες για συνάντηση (όχι όταν πάει στο τζαμί, όχι πρωινή ώρα όταν κάνει ραμαζάνι)· ή ότι ένα κορίτσι δεν νιώθει άνετα να βγάλει το χιτζάμπ μπροστά σε αγόρια ή άνδρες στο νοσοκομείο ή σε πολύ ζεστές μέρες· ή που ένα πολύ μικρό αγόρι μόλις είδε μια διαφήμιση με γυναίκες με μπικίνι μαγιά σε δημόσιο χώρο τρόμαξε και ούρλιαξε ασυναίσθητα.

Διαπολιτισμική επικοινωνία¹⁰

Ο πολιτισμός είναι δυναμικός και η γνώση για τις διάφορες κουλτούρες δεν επαρκεί για τη βελτίωση της επικοινωνίας. Μπορείτε μόνο να αποκτήσετε γνώση για τον συνάνθρωπό σας μέσω επαφών, αλληλεπίδρασης και διαλόγου. Αυτό απαιτεί να μπορείτε να μπείτε στη θέση του άλλου, να ενδιαφέρεστε για το ποιο είναι και να σέβεστε τα όριά τους.

10. CONNECT project 2014. Διαθέσιμο στο: http://www.connectproject.eu/PDF/CONNECT-NLD_Tool2.pdf

Είναι σημαντικό να δείτε τη συνάντηση ως ασφαλή και η πρόθεση της συζήτησης πρέπει να είναι σαφής: συμφωνείτε στο πλαίσιο και συζητάτε τις πληροφορίες. Εάν πρέπει να αντιμετωπίσετε κάποιο ψυχικό τραύμα ή υπάρχουν δύσκολα θέματα ή μυστικά, συμφωνήστε για το τι θα συζητηθεί ή δεν θα συζητηθεί ή αποφασίστε τότε ακριβώς θα σταματήσει η συζήτηση.

Κάνοντας ανοιχτές ερωτήσεις (ποιος, τι, πώς, πότε), το άλλο πρόσωπο καλείται να μοιραστεί προσωπικές πληροφορίες. Δώστε την ευκαιρία στον άλλο να κάνει ερωτήσεις και να γνωρίσει τη στάση σας απέναντι σε διαφορετικούς πολιτισμούς καθώς και στο δικό σας. Η τάση να ευνοείται η αφομοίωση στην κυρίαρχη κουλτούρα είναι συχνά μεγαλύτερη από ό, τι γνωρίζουν πολλοί άνθρωποι. Συνδεθείτε με το άλλο άτομο μέσω μιας ανοιχτής και διερευνητικής προσέγγισης και αξιολογήστε το επίπεδο ανάπτυξης των παιδιών. Η ενεργή ακρόαση απαιτεί να εξετάσει περαιτέρω το τι λέει το άλλο άτομο. Αυτό είναι δυνατό μόνο όταν δεν είστε προσκολλημένοι στην ατζέντα σας και τα χρονοδιαγράμματα σας.

Στη διαπολιτισμική επικοινωνία, μπορεί να προκύψουν προβλήματα επειδή οι άνθρωποι ερμηνεύουν διαφορετικά τη συμπεριφορά. Με βάση τη μέθοδο 3-Βημάτων μπορούμε να πετύχουμε αποτελεσματικότερη διαπολιτισμική επικοινωνία. Τα πρώτα δύο βήματα μας διδάσκουν να κοιτάζουμε και από τις δύο όψεις (αυτό του ίδιου του ατόμου και του άλλου) και στο Βήμα 3, ενδεχόμενες διαφορές μπορεί να ενδείκνυνται και για τις δύο κουλτούρες.

Βήμα 1: Αναγνωρίστε τα πρότυπα, τις αξίες και τους κώδικες συμπεριφοράς σας.

Βήμα 2: Μάθετε τα πρότυπα, τις αξίες και τους κώδικες συμπεριφοράς του παιδιού (συγκεκριμένα για τον πολιτισμό του), κάνοντας διαχωρισμό μεταξύ απόψεων και γεγονότων. Ρωτήστε για ό,τι δεν καταλαβαίνετε. Μετά από αυτά τα πρώτα δύο βήματα, αποκαλύπτονται και οι δύο οπτικές.

Βήμα 3: Κατά τη διαχείριση των διαφορών, καθορίστε τον τρόπο με τον οποίο το άλλο πρόσωπο αντιμετωπίζει τις διαφορές στη δεδομένη κατάσταση. Προσδιορίστε τα όριά σας ως προς την προσαρμογή και την αποδοχή του άλλου προσώπου. Αυτά τα όρια εξηγούνται στο άλλο πρόσωπο κατά τρόπο που ταιριάζει στους πολιτισμικούς κώδικες επικοινωνίας του.

8.4. Συνεργασία με διερμηνέα/πολιτισμικό διαμεσολαβητή

Κύρια σημεία:

Σκοπός του θέματος αυτού είναι να παρέχει στους επιτρόπους συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την αποτελεσματική συνεργασία με τους διερμηνείς/πολιτισμικούς διαμεσολαβητές μέσω της εφαρμογής βέλτιστων πρακτικών κατά τη συζήτηση με το ασυνόδευτο παιδί. Με σεβασμό στο δικαίωμα των παιδιών να εκφράζουν ελεύθερα τις απόψεις τους, να ακούγονται και να λαμβάνουν τις απαραίτητες πληροφορίες για τις συνθήκες διαβίωσής τους, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και τις επιλογές που έχουν για να τα αντιμετωπίσουν, το νομικό τους καθεστώς και τις μελλοντικές ευκαιρίες τους, πραγματοποιείται κοινή προσπάθεια για τη διασφάλιση του βέλτιστου συμφέροντος των παιδιών με το διερμηνέα ή/και πολιτισμικό διαμεσολαβητή, ξεπερνώντας έτσι τα πολιτισμικά εμπόδια, πάντα με σεβασμό στο πολιτισμικό υπόβαθρο του παιδιού¹¹.

Με την πολύτιμη βοήθεια ενός επαγγελματία διερμηνέα και όχι ενός συγγενή του παιδιού, ούτε μέλος της κοινότητάς του, φίλου ή υπαλλήλου, ο/η επίτροπος είναι δυνατόν να δημιουργήσει ένα φιλικό περιβάλλον εμπιστοσύνης προς το παιδί, επικοινωνώντας έτσι με το παιδί και οικοδομώντας μια αληθινή σχέση μαζί του.

11. UNHCR and IRC, (2011). Field Handbook for the Implementation of the UNHCR BID Guidelines, σ. 94. Διαθέσιμο στο: <https://www.refworld.org/pdfid/4e4a57d02.pdf>

Προσόντα που πρέπει να έχει ένας διερμηνέας¹²:

- Πιστοποιητικό επαγγελματικών προσόντων διερμηνείας ή/και αντίστοιχης εκπαίδευσης¹³
- Γνώση των δικαιωμάτων των παιδιών και της προστασίας των παιδιών
- Γνώση επικοινωνίας με παιδιά που βρίσκονται σε κίνδυνο
- Κατανόηση του πολιτισμικού υποβάθρου του παιδιού.
- Εμπιστευτικότητα, η οποία θα μπορούσε να διασφαλιστεί με την υπογραφή σχετικής φόρμας συγκατάθεσης¹⁴.

Τι πρέπει να κάνουν οι επίτροποι για την εξασφάλιση αποτελεσματικής συνεργασίας με τον διερμηνέα¹⁵:

Πριν από τη συζήτηση:

- Ενημερώστε τον διερμηνέα για τους στόχους της συνέντευξης και την πιθανότητα να ρωτήσετε προσωπικές, ευαίσθητες ερωτήσεις με συναισθηματικά φορτισμένο περιεχόμενο
- Παρέχετε στον διερμηνέα πληροφορίες σχετικά με συγκεκριμένα σημεία που θα απευθύνονται στο παιδί.
- Ενημερώστε τον διερμηνέα για το εκπαιδευτικό επίπεδο του παιδιού και το επίπεδο γνώσεων του, αν έχετε αυτή την πληροφορία ήδη, και συζητήστε μαζί του σχετικά με τη χρήση ειδικών γλωσσικών εκφράσεων (π.χ. νόμων ή ιατρικών όρων).

12. Ό.π. .

13. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. την ιστοσελίδα του Upper Midwest Translators & Interpreters Association (USA), κεφάλαιο «How to work with an interpreter: essential guidelines for working effectively with interpreters». Διαθέσιμο στο: <https://umtia.org/how>

14. IOM (2017). Field Handbook on unaccompanied and separated children. Interagency Working Group on unaccompanied and separated children, σ.147-148

15. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. την ιστοσελίδα του Refugee Health Technical Assistance Center (USA), κεφάλαιο Πρόσβαση στη φροντίδα, υποκεφάλαιο: «Best Practices for Communicating through an Interpreter». Διαθέσιμο στο: <https://refugeehealthta.org/access-to-care/language-access/best-practices-communicating-through-an-interpreter/>

- Ζητήστε από τον διερμηνέα να σας ενημερώσει για οποιεσδήποτε πολιτισμικές ανησυχίες σχετικά με το υπό συζήτηση θέμα.
- Υπολογίστε περισσότερο χρόνο από το συνηθισμένο γι' αυτή τη συζήτηση/συνάντηση, διότι η διερμηνεία διαρκεί περισσότερο από μια συζήτηση μεταξύ ανθρώπων που μιλάνε την ίδια γλώσσα.
- Η θέση του διερμηνέα πρέπει να βρίσκεται πίσω ή στο πλάι του παιδιού.

Κατά τη διάρκεια της συζήτησης:

- Συστήστε εσάς και τον διερμηνέα, και εξηγήστε τους ρόλους σας.
- Απευθυνθείτε απευθείας στο παιδί και κρατήστε οπτική επαφή μαζί του, όχι με τον διερμηνέα
- Μιλήστε με σαφήνεια, σωστή προφορά και έκφραση.
- Διατηρήστε μια χροιά που υποβοηθά την καθοδήγηση του όλου τόνου της ομιλίας.
- Μιλήστε με ένα ρυθμό άνετο για τον διερμηνέα και κάντε παύσεις όταν σας το ζητάει.
- Υπενθυμίστε στον διερμηνέα να σας μεταφράσει ό, τι λέει το παιδί, χωρίς εξαιρέσεις, ακόμη και αν καταλάβετε ότι το παιδί επαναλαμβάνεται ή χρησιμοποιεί ακατάλληλη γλώσσα π.χ. χρησιμοποιεί χυδαιολογία.
- Ζητήστε από τον διερμηνέα να επαναλάβει τις βασικές πληροφορίες για να επιβεβαιώσετε ότι έχετε καταλάβει.
- Ενθαρρύνετε τον διερμηνέα να σας πει εάν μια ερώτηση ή μια απάντηση του παιδιού είναι δύσκολο να μεταφραστεί
- Σημειώστε τις εκφράσεις του προσώπου και τη γενική μη-λεκτική επικοινωνία μεταξύ του διερμηνέα και του παιδιού.
- Λαμβάνετε υπόψη τη γνώμη του διερμηνέα εάν μια ερώτηση μπορεί να είναι ακατάλληλη για λόγους κουλτούρας ή είναι γλωσσολογικά παρεξηγημένη.

Θα ήταν επίσης χρήσιμο, όταν συζητάει με ένα παιδί και ιδίως με την βοήθεια διερμηνέα, ο/η επίτροπος να αποφεύγει να:

- Ρωτάει πολλαπλές ερωτήσεις ή να κάνει χρήση πολλών δευτερευουσών προτάσεων. Να είναι υπομονετικός/η δίνοντας στον διερμηνέα το χρόνο να καταλάβει την ερώτηση και να την μεταφέρει στο παιδί.
- Χρησιμοποιεί αργκό, ιδιάζουσα ομιλία, ακρωνύμια, δύσκολο λεξιλόγιο και περίπλοκη δομή στις προτάσεις του.

Μετά τη συζήτηση¹⁶:

- Ζητήστε από τον διερμηνέα τις δικές του προσωπικές απόψεις σχετικά με την ειλικρίνεια και τη γενική «επικοινωνιακή» απόδοση του παιδιού, ή και το μορφωτικό επίπεδο του παιδιού.
- Συζητήστε για τυχόν διφορούμενα σημεία που μπορεί να μην έχουν μεταφραστεί αποτελεσματικά.
- Εάν είναι δυνατόν και εάν η ερμηνεία ήταν ικανοποιητική, σχεδιάστε μελλοντικές συνεντεύξεις και συζητήσεις με τον ίδιο διερμηνέα / πολιτιστικό διαμεσολαβητή.

Πάντα να έχετε κατά νου ότι ο διερμηνέας είναι εκείνος που διευκολύνει την επικοινωνία με το παιδί, ένα βασικό μέσο για την επικοινωνία, αλλά δεν είναι ο τελικός παραλήπτης. Εκτός από τη συνδρομή του στην επικοινωνία, δεν είναι υπεύθυνος να δώσει λύσεις σε οποιοσδήποτε πολιτισμικές διαφορές, αλλά μπορεί να βοηθήσει στην εξάλειψη κάθε παρεξήγησης μεταξύ του/της επιτρόπου και του παιδιού, για παράδειγμα σε περίπτωση περιορισμένης επαφής με τα μάτια ή ακατάλληλων χειρονομιών. Περιττό να πούμε ότι όλες οι συζητήσεις πρέπει να διεξάγονται με την παρουσία του/της επιτρόπου. Επίσης, ο διερμηνέας δεν πρέπει να μένει μόνος του με το παιδί, για να γνωρίζει ο/η επίτροπος ακριβώς τι συζητείται μεταξύ τους.

16. Διαθέσιμο στο: <http://www.cmaj.ca/content/183/12/E959.full>

9. Χτίσιμο σχέσης εμπιστοσύνης με το παιδί

Ενότητα 9: Χτίσιμο σχέσης εμπιστοσύνης με το παιδί		Ενδεικτική διάρκεια: 1,5 ώρα
Θέμα 1	Κατευθυντήριες οδηγίες για την επικοινωνία και συνεργασία με τα παιδιά – βασικές αρχές, διαχείριση συγκρούσεων, ματαίωσης και τραύματος	
Θέμα 2	Επίδραση προσωπικών πεποιθήσεων του επιτρόπου στην εργασία του	
Θέμα 3	Καθορισμός ορίων και διευκρίνιση ρόλων στη σχέση επιτρόπου – παιδιού	
Θέμα 4	Πώς θα πρέπει να αντιδράσει ο επίτροπος; (παιχνίδι ρόλων)	

Εκπαιδευτικοί στόχοι

Οι συμμετέχοντες/-ουσες ολοκληρώνοντας την 9^η ενότητα θα πρέπει να είναι σε θέση να:

- Επικοινωνούν σωστά με το παιδί και να δημιουργούν μια υγιή σχέση ενεργώντας ως συνήγοροί του, χωρίς να το βλάπτουν, να είναι ουδέτεροι και να μην κάνουν διακρίσεις, να ενισχύουν την ανθεκτικότητα και να διευκολύνουν τη συμμετοχή των παιδιών.
- Αναγνωρίζουν τις δικές τους αντιλήψεις και πώς αυτές μπορεί να επηρεάσουν τη δουλειά ή τη στάση τους.
- Κατανοούν τους βασικούς καθοριστικούς παράγοντες και τις συνθήκες που επιτρέπουν την ενεργή ακρόαση και αλληλεπίδραση με το παιδί.

Λέξεις κλειδιά: επικοινωνία, συμμετοχή, ενεργητική ακρόαση παιδιού, ρόλος του/της επιτρόπου, όρια, προσωπικές πεποιθήσεις, επιπτώσεις, επικοινωνιακές δεξιότητες, σχέση επιτρόπου και παιδιού, οικοδόμηση σχέσης, βασικές αρχές, κατευθυντήριες γραμμές.

9.1. Κατευθυντήριες οδηγίες για την επικοινωνία και συνεργασία με τα παιδιά – βασικές αρχές, διαχείριση συγκρούσεων, ματαίωσης και τραύματος

Κύρια σημεία:

Κατά τη διάρκεια κάθε επικοινωνίας με το παιδί, ο επίτροπος πρέπει να έχει κατά νου και να εφαρμόζει ορισμένες βασικές αρχές που διευκολύνουν την επικοινωνία¹⁷:

Do	Don't
Εξηγήστε ξεκάθαρα τους ρόλους, τους κανόνες, τα όρια	Μην παίρνετε τίποτε ως δεδομένο
Διδάξτε με το παράδειγμά σας και «προπονήστε» το παιδί	Μην κάνετε «κήρυγμα»
Μοιραστείτε το σχέδιο δράσης σας	Μην υπόσχεστε τίποτε αν δεν είστε βέβαιοι ότι θα μπορείτε να τηρήσετε την υπόσχεσή σας
Βάλτε τα δυνατά σας	Μην γίνετε «σωτήρες»
Να είστε σταθεροί/ές	Μην επιτρέπετε την παραβίαση των προσωπικών σας ορίων
Εστιάστε στα θετικά και τις ισχυρές πλευρές του ατόμου και του συστήματος	Μην επιμένετε στις αδυναμίες και τα «λάθη»
Να είστε παρόντες/ούσες & διαθέσιμοι/ες	Μη γίνετε πειστικοί/ές
Αναλάβετε την ευθύνη για τις πράξεις σας	Μην αναλαμβάνετε ευθύνη για τις πράξεις ή/και τα συναισθήματα του παιδιού
Απαιτήστε σεβασμό και ευγένεια	Μην κρίνετε τις σκέψεις και τα συναισθήματα του παιδιού
Καλλιεργήστε και διατηρήστε θετικό θυμικό κλίμα	Μη χρησιμοποιείτε θυμικά φορτισμένες λέξεις όπως «καλό-κακό», «δίκαιο-άδικο», «σωστό-λάθος»

¹⁷. ASOP4G Έργο (2019). Εγχειρίδιο για τις πρότυπες διαδικασίες και κατευθύνσεις για επιτρόπους.

Παρατηρείστε και περιγράψτε	Μην υπέρ-ερμηνεύετε
Αναγνωρίστε τις πολιτισμικές διαφορές και τις προκλήσεις που θέτουν	Μην επικρίνετε τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, τις αξίες και τις πεποιθήσεις του παιδιού
Έχετε πάντα κατά νου το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού	Μην προσπαθείτε απλώς να ικανοποιήσετε το παιδί

Οι επίτροποι πρέπει να¹⁸:

- ➔ Είναι σε θέση να νιώθουν άνετα με τα παιδιά και να επικοινωνούν με τρόπο φιλικό προς αυτά.
- ➔ Είναι σε θέση να χρησιμοποιούν γλώσσα και έννοιες κατάλληλες για την ηλικία του παιδιού και το αναπτυξιακό του επίπεδο.
- ➔ Αποδέχονται και κατανοούν ότι τα παιδιά που είχαν δυσάρεστες εμπειρίες μπορεί να είναι δύσκολο ή αδύνατο να εμπιστευτούν έναν άγνωστο ενήλικα.
- ➔ Αναγνωρίζουν τότε πρέπει να χρησιμοποιούν μια άλλη μεθοδολογία όταν συζητούν με το παιδί.
- ➔ Κατανοούν ότι τα παιδιά μπορούν να δουν την κατάστασή τους με τρόπους πολύ διαφορετικούς από αυτούς των ενηλίκων.
- ➔ Λαμβάνουν σοβαρά τις σκέψεις και τα συναισθήματα των παιδιών.
- ➔ Πιστεύουν ότι τα παιδιά και οι νέοι έχουν ίσα ανθρώπινα δικαιώματα.
- ➔ Γνωρίζουν τις δικές τους αντιλήψεις όταν συζητούν με τα παιδιά και να αναγνωρίζουν ότι αυτές οι αντιλήψεις, οι οποίες βασίζονται στις δικές τους ιδέες, συναισθήματα, εμπειρίες και

18. Βασισμένο στο κεφ. "6.3.Interviewer requirements, 6.3.1.Basic skills" του UNHCR and IRC (2011). Field Handbook for the Implementation of the UNHCR BID Guidelines, p.93. Διαθέσιμο στο: <https://www.refworld.org/pdfid/4e4a57d02.pdf>

κοινωνικοπολιτιστικό πλαίσιο, μπορούν να επηρεάσουν τον τρόπο κατανόησης και εκτίμησης μιας κατάστασης. Πρέπει να είναι ανοιχτοί σε διαφορετικές απόψεις και να είναι έτοιμοι να αλλάξουν την αντίληψή τους για τους άλλους¹⁹.

→ Να είναι διαθέσιμοι και προσβάσιμοι στο παιδί.

Μερικές ενδιαφέρουσες και αποτελεσματικές μέθοδοι επικοινωνίας, όταν η απλή συζήτηση αποτυγχάνει, περιλαμβάνουν:

Παιχνίδι ρόλων/δράμα	Το παιχνίδι ρόλων μπορεί να δώσει μια εικόνα για τις εμπειρίες του παιδιού και να βοηθήσει το παιδί να εκφράσει τα συναισθήματά του.
Διήγηση ιστοριών	Τα πραγματικά γεγονότα μπορούν να γίνουν ιστορίες για να βοηθήσουν τα παιδιά να ανακαλέσουν καταστάσεις, τόπους και ανθρώπους.
Τραγούδι	Η μουσική μπορεί να βοηθήσει να χαλαρώσει η ατμόσφαιρα, επιτρέποντας στα παιδιά να εκφράσουν τα συναισθήματά τους, και επιτρέποντας παράλληλα στους εργαζόμενους να κάνουν παρατηρήσεις των συναισθημάτων σε μια μη απειλητική ατμόσφαιρα
Δημιουργικό εργαστήριο	Για παράδειγμα, σχέδιο ή ζωγραφική (χρησιμοποιώντας διαθέσιμα υλικά).
Παιχνίδι	Κατά τη διάρκεια του οργανωμένου παιχνιδιού και του αθλητισμού, τα παιδιά συχνά αποκαλύπτουν σημαντικές πληροφορίες σχετικά με καταστάσεις, χώρους και άτομα στους επαγγελματίες που είναι παρόντες.

9.2. Επίδραση προσωπικών πεποιθήσεων του/της επιτρόπου στην εργασία του

Οδηγίες: Ο/Η εκπαιδευτής/τρια πρέπει να καλέσει τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να σκεφτούν τις προσωπικές τους πεποιθήσεις σχετικά με τους ασυνόδετους ανήλικους και να ξεκινήσουν μια εποικοδομητική συζήτηση. Πρέπει να τονιστεί ότι οι

19. Ό.π. .

προσωπικές πεποιθήσεις του/της επιτρόπου συχνά τείνουν να επηρεάζουν πολύ το έργο τους και τον τρόπο με τον οποίο το αποδίδουν.

Οι ερωτήσεις που θα μπορούσαν να τεθούν είναι οι εξής:

- Τι πιστεύετε για τους ασυνόδευτους ανηλίκους; Τους θεωρείτε ευάλωτα πρόσωπα, θύματα εμπορίας ανθρώπων, τραυματισμένα, ικανά να αντιμετωπίσουν καταστάσεις, σε κίνδυνο, χειραγωγούς, επικίνδυνους, ως κάτι άλλο;
- Γιατί επιλέξατε να δουλέψετε με ασυνόδευτους ανηλίκους;
- Τι πιστεύετε ότι μπορείτε να τους προσφέρετε με την εργασία σας;
- Τι νομίζετε ότι χρειάζονται;
- Πώς φαντάζεστε το μέλλον τους;
- Τι σας αρέσει στο έργο σας; (σε περίπτωση που οι συμμετέχοντες/ουσες ήδη εργάζονται με ασυνόδευτους ανηλίκους)

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι επίτροποι, όπως πολλοί επαγγελματίες που εργάζονται με παιδιά, μερικές φορές αναμένουν ένα «αντάλλαγμα» για το έργο που κάνουν, π.χ. να νιώσουν την ευγνωμοσύνη του παιδιού που το βοηθούν, ενώ δεν πρέπει. Πρέπει να θυμούνται ότι είναι επαγγελματίες.

9.3. Καθορισμός ορίων και διευκρίνιση ρόλων στη σχέση επιτρόπου – παιδιού

Κύρια σημεία:

Η σχέση του/της επιτρόπου με τον ανήλικο είναι, και χρειάζεται να διαφυλάσσεται ως τέτοια, μια ιδιαίτερη σχέση, διακριτή και διαφοροποιημένη από όλες τις άλλες σχέσεις στη ζωή και των δύο. Είναι εξαιρετικά σημαντικό ο/η επίτροπος κατ' αρχήν να κατανόησει και στη συνέχεια να δώσει στο παιδί να καταλάβει ότι:

- Ο/Η επίτροπος δεν είναι γονέας

- Ο/Η επίτροπος δεν είναι φίλος
- Ο/Η επίτροπος δεν είναι θεραπευτής,

παρόλο που η σχέση του/της με το παιδί μπορεί να έχει στοιχεία και από τις τρεις αυτές κατηγορίες σχέσεων. Είναι πολύ σημαντικό ο/η επίτροπος, με τη στάση του, να «διδάξει» εξ' αρχής στο παιδί ποιο είναι το επιθυμητό και αποδεκτό πρότυπο στη σχέση τους, προκειμένου η συνεργασία τους να μπορεί να είναι λειτουργική και αποτελεσματική.

Τα ασυνόδευτα παιδιά ενδέχεται να μην έχουν θετικές σχέσεις με τους ενήλικες, ειδικά άγνωστους για αυτούς και γι' αυτό η σχέση που θα δημιουργηθεί ανάμεσα στον/στην επίτροπο και το παιδί είναι πολύτιμη. Μια τέτοια σχέση θα πρέπει να έχει θετικό αντίκτυπο στη ζωή του παιδιού και να μην είναι επιβλαβής με κανέναν τρόπο. Οι σαφείς ρόλοι, οι καθορισμένες προσδοκίες και τα όρια θα βοηθήσουν τους επιτρόπους να ορίσουν το σωστό έδαφος για αυτή τη σχέση. Αναμφισβήτητα, είναι αδιανόητο ένα άτομο που εργάζεται με παιδιά να εκμεταλλεύεται την ευαλωτότητα ή να καταχράται τη θέση εξουσίας του. Ωστόσο, ποια είναι η αποδεκτή επαγγελματική συμπεριφορά, τι πρέπει και δεν πρέπει, είναι δυνατόν να ποικίλλουν με την πάροδο του χρόνου και μεταξύ των χωρών.

Ακολουθούν μερικές απλές οδηγίες:

- Μην κολακεύεται το παιδί για την εμφάνισή του.
- Προσέχετε τα φυσικά όρια σας: Μην αγκαλιάζετε ούτε να αγγίζετε ένα παιδί με κανένα τρόπο που θα μπορούσε να παρερμηνευθεί.
- Μην μοιράζετε προσωπικά δεδομένα όπως οικονομικά προβλήματα ή σχέσεων.
- Μη δανείτε χρήματα στα παιδιά ή να δανείτε από αυτά.
- Μη τα συναντάτε έξω από το χώρο εργασίας.
- Μην εξοικειωθείτε, για παράδειγμα, παίρνοντας ένα παιδί στο σπίτι σας.

- Μην τους αγοράζετε δώρα.
- Μην δείξετε εξοικείωση σε μεγάλο βαθμό.

9.4. Πώς θα πρέπει να αντιδράσει ο/η επίτροπος; (παιχνίδι ρόλων);

Οδηγίες: Ο/Η εκπαιδευτής θα πρέπει να διαθέτει διαφορετικά σενάρια περιπτώσεων και να συζητά με τους/τις συμμετέχοντες/ουσες τους πιθανούς τρόπους αλληλεπίδρασης με τα παιδιά, τη διασφάλιση των δικαιωμάτων τους ή την αντιμετώπιση κρίσης. Έτσι, θα είναι καλό να ζητήσει από τους συμμετέχοντες να αναφέρουν μία δύσκολη συνεργασία ή στιγμή που μοιράστηκαν με ένα παιδί και να την προβάρουν με την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτή/τριας ή και του κοινού.

10. Αρχικές συναντήσεις

Ενότητα 10: Αρχικές συναντήσεις (πρακτικές ασκήσεις βασισμένες στη θεωρία της 9 ^{ης} ενότητας)		Ενδεικτική διάρκεια: 1,5 ώρα
Θέμα 1	Παρουσιάζοντας το ρόλο του/της επιτρόπου σε ένα παιδί	
Θέμα 2	Ενημέρωση παιδιού σχετικά με δικαιώματά του, υποχρεώσεις και νομικές επιλογές του	
Θέμα 3	Συζητώντας με το παιδί για την προσωπική ιστορία του	

Εκπαιδευτικοί στόχοι

Οι συμμετέχοντες/ουσες ολοκληρώνοντας τη 10^η ενότητα θα πρέπει να είναι σε θέση να:

- α) Εξηγούν στο παιδί το ρόλο τους και τις προσδοκίες που μπορεί να έχει το παιδί από αυτούς.
- β) Εξηγούν στο παιδί ποια είναι τα δικαιώματά του και οι νομικές επιλογές του.

γ) Συζητούν με το παιδί σχετικά με την προσωπική του ιστορία του βάσει δεοντολογικών αρχών.

Λέξεις κλειδιά: συζήτηση φιλική προς το παιδί, εμπιστευτικότητα, συγκατάθεση, αρχικές συναντήσεις, ενημέρωση του παιδιού.

10.1. Παρουσιάζοντας το ρόλο του/της επιτρόπου σε ένα παιδί

Κύρια σημεία

Ο/Η επίτροπος θα πρέπει να μιλήσει στο παιδί σε ένα εμπιστευτικό περιβάλλον. Για να μπορεί να συμμετάσχει ένα παιδί, θα πρέπει να έχει λάβει επαρκείς πληροφορίες. Αυτή είναι μια προϋπόθεση για την:

- ➔ εκπλήρωση του δικαιώματος του παιδιού να συμμετέχει πλήρως σε όλες τις διαδικασίες και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και να εισακουστούν οι απόψεις του και να τους δίδεται η δέουσα σημασία·
- ➔ εξασφάλιση ότι το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού γίνεται σεβαστό·
- ➔ προώθηση της ευημερίας του παιδιού.
- ➔ δημιουργία σχέσης εμπιστοσύνης και αμοιβαίας κατανόησης και σεβασμού με το παιδί. Οι πληροφορίες πρέπει να παρέχονται κατά τρόπο φιλικό προς το παιδί.

Ανάλογα με την ηλικία του παιδιού ο/η επίτροπος θα πρέπει να διαμορφώσει το λεξιλόγιο του σε σχέση με τις πληροφορίες που δίνει. Μερικές φορές μπορεί να βοηθά τα παιδιά να λάβουν ένα έντυπο στη μητρική τους γλώσσα για το τι είναι επίτροπος και να έχουν το χρόνο τους να επεξεργαστούν την πληροφορία. Όμως πρέπει να έχει υπόψη του/της ότι το παιδί μπορεί να μην ξέρει ανάγνωση στη μητρική γλώσσα του. Ο/Η επίτροπος θα πρέπει να βεβαιωθεί ότι το παιδί κατανοεί και μπορεί να ανακαλέσει τις πληροφορίες που του παρέχονται. Η χρήση πολιτισμικών διαμεσολαβητών μπορεί να είναι ανεκτίμητη και πρέπει να ενθαρρύνεται, όπου χρειάζεται.

Είναι σημαντικό για το παιδί να κατανοήσει τι είναι ο/η «επίτροπος», τι αναμένεται να κάνει αυτός/η για το παιδί και για ποιους λόγους έχει διοριστεί για τις υποθέσεις του παιδιού (π.χ. «επειδή είσαι κάτω από 18 ετών και δεν έχεις τους γονείς σου μαζί, το κράτος ανέθεσε σε μένα να σε βοηθήσω σε όλες στις διαδικασίες που πρέπει να γίνουν τώρα που βρίσκεσαι στην Ελλάδα. Είμαι εδώ για να δούμε μαζί ποιο είναι το καλύτερο για σένα και θέλω να είμαι σίγουρος/η ότι γνωρίζεις τα δικαιώματά σου και τις επιλογές που έχεις»). Ένα παιδί μέχρι εκείνη τη στιγμή μπορεί να έχει συναντήσει πολλούς άγνωστους ενήλικες, γι' αυτό το να εξηγήσει ο/η επίτροπος το ρόλο του/της σε απλή γλώσσα συμβάλλει αφενός στο να νιώσει το παιδί ότι διατηρεί λίγο περισσότερο τον έλεγχο στην καινούργια πραγματικότητά του και αφετέρου να αισθανθεί ασφαλέστερο γνωρίζοντας ότι κάποιο πρόσωπο έχει οριστεί για τη δική του υπόθεση. Επίσης, γνωρίζοντας τι κάνει ένας/μία επίτροπος, το παιδί συνειδητοποιεί και τι δεν μπορεί να κάνει ένας/μία επίτροπος κι έτσι μπορεί να σχηματίσει ρεαλιστικές προσδοκίες. Θα πρέπει να πει στο παιδί για πόσο καιρό θα μπορεί να είναι ο/η επίτροπός του λαμβάνοντας υπόψη την ενηλικίωση του παιδιού, το ενδεχόμενο λήξης σύμβασης του/της επιτρόπου ή ότι κάποιος από τους δύο μπορεί να αλλάξει τόπο διαμονής κ.λπ. Ο/Η επίτροπος πρέπει να είναι ξεκάθαρος/η σχετικά με το ρόλο του/της και να βοηθήσει το παιδί να καταλάβει ότι είναι ο/η σύμμαχός του και πρέπει να πράττει με βάση το βέλτιστο συμφέρον του. Ενδεχομένως αυτό να χρειαστεί να ειπωθεί αρκετές φορές τον πρώτο καιρό της συνεργασίας τους.²⁰

Οδηγίες: Σε αυτό το σημείο, ο/η εκπαιδευτής θα προσκαλέσει τους εκπαιδευόμενους να συμμετέχουν σε τουλάχιστον δύο σε-νάκια για να υποδυθούν αυτή την αρχική συνομιλία-γνωριμία επιτρόπου – παιδιού (π.χ. κορίτσι 15 ετών συνελήφθη στο αεροδρόμιο προσπαθώντας να ταξιδέψει με πλαστό διαβατήριο σε χώρα όπου βρίσκεται η αδερφή του και τώρα μεταφέρθηκε σε

20. ASOP4G Έργο (2019). Εγχειρίδιο για τις πρότυπες διαδικασίες και κατευθύνσεις για επιτρόπους, Μέρος II: πρότυπες διαδικασίες και κατευθύνσεις για επιτρόπους

νοσοκομείο παιδών μέχρι να βρεθεί θέση σε ξενώνα, αγόρι 17 ετών που διαμένει σε ξενώνα). Θα πρέπει να εξηγηθεί ότι στην επιμόρφωση έχουν έρθει όλοι για να πάρουν και να δώσουν γνώσεις, οπότε δεν είναι κανείς εκεί για να κρίνει τον άλλο αλλά όλοι για να μάθουμε. Θα εξηγηθεί ακόμη ότι ο/η εκπαιδευτής θα θελήσει μετά να κάνει σχόλια σε αυτό που διαδραματίζεται και ότι αν και κάποιος από τους λουπούς συμμετέχοντες έχει να παρατηρήσει κάτι θα είναι χρήσιμο να ακουστεί. Ο/Η εκπαιδευτής θα ευχαριστεί όποιον/α συμμετέχοντα/ουσα παίζει αυτό τον «ρόλο» και θα κάνει ευγενικά σχόλια για να ενθαρρύνει τον/την επίτροπο να σκεφτεί διαφορετικά και αν θα άλλαζε κάτι στον τρόπο του/της ή σε αυτά που θα έλεγε στο παιδί, σε περίπτωση που αντιλαμβάνεται ότι κάποια σημεία στην υποτιθέμενη συνομιλία με το παιδί ήταν προβληματικά ή έστω για να γίνεται σαφές σε όλους ποιο ήταν το θετικό σε αυτή τη συνομιλία.

10.2. Ενημέρωση παιδιού σχετικά με δικαιώματά του, υποχρεώσεις και νομικές επιλογές του

Κύρια σημεία:

Ο/Η επίτροπος πρέπει να κατανοήσει ότι πρέπει να δίνει μόνο έγκυρες και επίκαιρες πληροφορίες. Αν κάτι δεν γνωρίζει πρέπει να το πει, π.χ. «θα ρωτήσω ένα δικηγόρο και θα σου πω» κι όχι να δώσει εσφαλμένες πληροφορίες.

Οδηγίες: Αφού οι συμμετέχοντες έχουν λάβει πληροφορίες από όλες τις προηγούμενες ενότητες για τις νομικές επιλογές που έχει ένα παιδί και τα δικαιώματά του, τώρα είναι ευκαιρία ο/η εκπαιδευτής/τρια να καλέσει τους εκπαιδευόμενους να συμμετάσχουν σε παιχνίδι ρόλων για τουλάχιστον δύο ή τρία σενάρια, όπου θα προσπαθήσουν με τα υποθετικά σενάρια να εξηγήσουν στα παιδιά αυτές τις πληροφορίες (π.χ. είναι αγόρι 15 ετών από τη Συρία, είναι κορίτσι 17 ετών που βρισκόταν ήδη σε νησί 6 μήνες και εσύ το ανέλαβες τώρα, είναι αγόρι 10 ετών από το Πακιστάν). Θα πρέπει να εξηγηθεί ότι στην επιμόρφωση έχουν έρθει όλοι για να πάρουν και να δώσουν γνώσεις, οπότε δεν είναι

κανείς εκεί για να κρίνει τον άλλο αλλά όλοι για να μάθουμε. Θα εξηγηθεί ακόμη ότι ο/η εκπαιδευτής θα θελήσει μετά να κάνει σχόλια σε αυτό που διαδραματίζεται και ότι αν και κάποιος από τους λοιπούς συμμετέχοντες έχει να παρατηρήσει κάτι θα είναι χρήσιμο να ακουστεί.

Ο/Η εκπαιδευτής θα ευχαριστεί όποιον/α συμμετέχοντα/ουσα παίζει αυτό τον «ρόλο» και θα κάνει ευγενικά σχόλια για να ενθαρρύνει τον/την επίτροπο να σκεφτεί διαφορετικά και αν θα άλλαζε κάτι στον τρόπο του/της ή σε αυτά που θα έλεγε στο παιδί, σε περίπτωση που αντιλαμβάνεται ότι κάποια σημεία στην υποτιθέμενη συνομιλία με το παιδί ήταν προβληματικά ή έστω για να γίνεται σαφές σε όλους ποιο ήταν το θετικό σε αυτή τη συνομιλία. Για παιδί καλό είναι να επιλέγεται άτομο που έχει εργαστεί με ασυνόδευτα παιδιά ήδη. Αν δεν υπάρχει στο κοινό, τότε θα πρέπει ο/η εκπαιδευτής/τρια που αναμένεται να έχει αυτή την εμπειρία να το κάνει εκείνος/η.

10.3. Συζητώντας με το παιδί για την προσωπική ιστορία του

Κύρια σημεία:

Είναι πολύ σημαντικό ο/η επίτροπος να λάβει πληροφορίες για το ιστορικό του παιδιού, τόσο από το ίδιο όσο και από άλλους επαγγελματίες ή οι υπηρεσίες που έχουν ήδη συνεργαστεί μαζί του και το γνωρίζουν. Πάντα θα πρέπει να τηρείται η εμπιστευτικότητα μεταξύ των επαγγελματιών έναντι τρίτων και επίσης θα πρέπει να διαμοιράζονται πληροφορίες μόνο απολύτως απαραίτητες και χρήσιμες για την υποστήριξη του παιδιού και της υπόθεσής του. Οι πληροφορίες αυτές χρησιμεύουν για την καλύτερη υποστήριξη του παιδιού, την κατάλληλη ανταπόκριση στις ανάγκες του και στη διαχείριση της υπόθεσής του τόσο σε ζητήματα που αφορούν την ψυχοκοινωνική και σωματική ανάπτυξή του, όσο και σε νομικά ζητήματα. Αν μία τέτοια συζήτηση είναι στοχευμένη, π.χ. για τη λήψη ιστορικού ή την αξιολόγηση του βέλτιστου συμφέροντός του, ο/η επίτροπος θα πρέπει να ενημερώσει το παιδί σε απλή και κατάλληλη γλώσσα για ποιο λόγο θα

ήθελε να λάβει απαντήσεις σε κάποιες ερωτήσεις που χρειάζεται να του κάνει, πώς θα αξιοποιηθούν αυτές οι πληροφορίες και με ποιους θα μοιραστούν. Θα μιλήσει για την εμπιστευτικότητα όλων των παριστάμενων (επίτροπος, διερμηνέας) προς τρίτους και θα ρωτήσει το παιδί αν συμφωνεί με τη διαδικασία. Πολύ βοηθητική σε αυτή την περίπτωση είναι και η Φόρμα Αξιολόγησης του Βέλτιστου Συμφέροντος του Παιδιού, όπου περιλαμβάνει πολλές ενδεικτικές ερωτήσεις.

Οδηγίες: Σε αυτό το σημείο, ο/η εκπαιδευτής θα καλέσει και πάλι τους εκπαιδευόμενους προκειμένου να συμμετάσχουν σε παιχνίδι ρόλων για να δώσουν μια εικόνα πώς μπορεί να ξεκινήσει μια τέτοια συζήτηση ο/η επίτροπος. Μπορούν να χρησιμοποιούν τη φόρμα αξιολόγησης του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού σε σχέση με τη διατύπωση συγκεκριμένων ερωτήσεων. Σημαντικό είναι ο/η επίτροπος να δημιουργήσει ένα φιλικό κλίμα συνεργασίας και όχι ένα πιο άβολο που θα κάνει το παιδί να αισθάνεται ότι μιλά π.χ. σε δικαστή.

11. Τα εργαλεία του/της επιτρόπου

Ενότητα 11: Τα Εργαλεία του/της επιτρόπου		Ενδεικτική διάρκεια: 1,5 ώρα
Θέμα 1	Εργαλείο ελέγχου ευαλωτότητας (χρήση μελετών περιπτώσεων)	
Θέμα 2	Τυποποιημένες διαδικασίες λειτουργίας για επιτρόπους: Κατάλογος ελέγχου (χρήση μελετών περιπτώσεων)	
Θέμα 3	Αξιολόγηση βέλτιστου συμφέροντος	
Θέμα 4	Χρονοδιάγραμμα συναντήσεων επιτρόπου	

Εκπαιδευτικοί στόχοι

Συμμετέχοντας σε αυτή την εκπαιδευτική συνεδρία, οι συμμετέχοντες/ουσες πρέπει να είναι σε θέση να:

- α) Χρησιμοποιήσουν εργαλεία για τη στρατηγική οργάνωση της εργασίας τους, τα οποία θα τους βοηθήσουν να εντοπίσουν τις ανάγκες του παιδιού.
- β) Χρησιμοποιήσουν ένα εργαλείο ελέγχου για να εντοπίσουν τους δείκτες ευαλωτότητας που αφορούν το παρελθόν, τις εμπειρίες και την τρέχουσα κατάσταση του παιδιού.
- γ) Διεξάγουν αξιολόγηση του βέλτιστου συμφέροντος λαμβάνοντας υπόψη όλες τις σημαντικές πτυχές της ζωής ενός παιδιού.

Λέξεις κλειδιά: εργαλεία επιτρόπου, πρότυπες διαδικασίες λειτουργίας για επιτρόπους, εργαλείο ανίχνευσης ευαλωτότητας, αξιολόγηση βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού

Οδηγίες: Για την Ενότητα 11, ο/η εκπαιδευτής/τρια θα πρέπει να εξοικειώσει τους/τις συμμετέχοντες/ουσες με το σύνολο του σχετικού υλικού που αναπτύχθηκε από το πρόγραμμα ASOP4G και να το εξηγήσει διεξοδικά με τη βοήθεια σχετικών σεναρίων και παιχνιδιών ρόλων²¹.

11.1. Εργαλείο ανίχνευσης ευαλωτότητας (χρήση μελετών περιπτώσεων)

Χρησιμοποιήστε το Παράρτημα 3

11.2. Πρότυπες διαδικασίες λειτουργίας για επιτρόπους: Λίστα ελέγχου (χρήση μελετών περιπτώσεων)

Χρησιμοποιήστε το Παράρτημα 4

11.3. Αξιολόγηση Βέλτιστου Συμφέροντος

Χρησιμοποιήστε το Παράρτημα 5

21. ASOP4G Έργο (2019). Εγχειρίδιο για τις πρότυπες διαδικασίες και κατευθύνσεις για επιτρόπους.

Ομαδική εργασία

Ενθαρρύνετε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να επιλέξουν ένα σενάριο περιπτώσεων εντός της ομάδας τους και να αναθέσουν τους ρόλους παιδιού, επιτρόπου και παρατηρητή. Ο/Η επίτροπος μπορεί να χρησιμοποιεί μία από τις φόρμες που παρέχονται π.χ. το Εργαλείο Ανίχνευσης Ευαλωτότητας. Σε σχέση ιδίως με αυτό, είναι πολύτιμο θα έχουν στα χέρια τους οι εκπαιδευόμενοι το Εγχειρίδιο για τις πρότυπες διαδικασίες και κατευθύνσεις όπου στο Μέρος III, Κεφάλαιο 8 μπορούν να βρουν πάλι ενδεικτικές ερωτήσεις που μπορούν να διατυπωθούν προς διευκόλυνση της ομαλής διερεύνησης αν υφίσταται κάποιος παράγοντας ευαλωτότητας. Ο παρατηρητής μπορεί να κρατήσει σημειώσεις για το παιχνίδι ρόλων σχετικά με το τι πήγε καλά και τι όχι και στη συνέχεια ακολουθεί συζήτηση με την υπόλοιπη ομάδα.

Ολοκλήρωση Επιμόρφωσης

Ερωτηματολόγιο μετά την εκπαίδευση και Αξιολόγηση επιμόρφωσης

Χρόνος: 15 λεπτά

Υλικά: Ερωτηματολόγιο μετά την εκπαίδευση (3η μέρα) και Έντυπο Αξιολόγησης Εκπαίδευσης

Οδηγίες: Μετά την ολοκλήρωση της κατάρτισης ο/η εκπαιδευτής/τρια μοιράζει στους/στις συμμετέχοντες/ουσες το Ερωτηματολόγιο μετά την παρέμβαση (γνώσεις, δεξιότητες) και το Έντυπο αξιολόγησης της τριήμερης επιμόρφωσης (βαθμός ικανοποίησης από τη διοργάνωση, δομή και περιεχόμενο της εκπαίδευσης). Συνιστάται ο/η εκπαιδευτής/τρια να ζητήσει μετά προφορικές παρατηρήσεις από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες σχετικά με την κατάρτιση σε μια προσπάθεια να κλείσει ο κύκλος αυτής της επιμόρφωσης έχοντας όλοι οι συμμετέχοντες ακουστεί.

Παραρτήματα

Παράρτημα 1: Προτεινόμενο πρόγραμμα εκπαίδευσης

Μέρος Α – Το παιδί - 1^η Ημέρα

Ενότητα	Διάρκεια	Χρόνος	Περιεχόμενα
Ερωτηματολόγιο πριν την παρέμβαση Επισκόπηση της κατάρτισης Ενότητα 1: Τα δικαιώματα των παιδιών ως ένα ολοκληρωμένο σύστημα αξιολόγησης και προώθησης του βέλτιστου συμφέροντός τους	120 λεπτά	09:00–11:00	Θέμα 1: Παρουσίαση Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και των βασικών αρχών της Θέμα 2: Ανάγκες και Δικαιώματα παιδιών: ενδυναμώνοντας τα παιδιά να κατανοήσουν τις ανάγκες τους και η μετουσίωσή των αναγκών αυτών σε δικαιώματα Θέμα 3: Η ΔΣΔΠ ως σημείο αναφοράς για τη διασφάλιση της ευημερίας και της προστασίας του παιδιού στο πλαίσιο της επιτροπείας
ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ	30 λεπτά	11:00–11:30	

Ενότητα 2: Ασυνό- δευτα Παιδιά	60 λεπτά	11:30- 12:30	Θέμα 1: Ορισμός ασυνόδευτου ανηλίκου (βάσει νομοθεσίας) Θέμα 2: Η σημασία του να έχει επίτροπο κάθε παιδί (νομοθετικό πλαίσιο και διασφάλιση μερίζονος συμφέροντος) Θέμα 3: Προφίλ παιδιών που βρίσκονται στη χώρα (εθνικότητα, εθνοτική καταγωγή, ομιλούμενες γλώσσες/ διάλεκτοι, φύλο, ηλικία, απόκτηση ασύλου)
Ενότητα 3: Κατανό- ση του μεταναστευ- τικού πλαισίου	60 λεπτά	12:30- 13:30	Θέμα 1: Λόγοι μετανάστευσης και αποχωρισμού από την οικογένεια (εξαναγκασμένη και μη μετανάστευση) Θέμα 2: Η πορεία του ασυνόδευτου παιδιού στη χώρα υποδοχής από το σημείο άφιξης του κι έπειτα
ΦΑΓΗΤΟ	60 λεπτά	13:30- 14:30	
Ενότητα 3: Κατανό- ση του μεταναστευ- τικού πλαισίου	60 λεπτά	14:30- 15:30	Θέμα 3: Επίδραση του αποχω- ρισμού και της μετανάστευσης στο παιδί: ευαλωτότητα και στρατηγικές αντιμετώπισης Θέμα 4: Αρχές της ΔΣΔΠ και παιδιά σε κίνηση
Ενότητα 4: Εθνικό νομοθετικό πλαίσιο σχετικά με τα παιδιά και τη μετανάστευση	60 λεπτά	15:30- 16:30	Θέμα 1: Νομοθετικές προβλέ- ψεις για: υποδοχή, καταγραφή, αναγνώριση ως ασυνόδευτο παιδί, εκτίμηση ανηλικότητας Θέμα 2: Νομικό καθεστώς διαμονής (διεθνής προστασία, ανθρωπιστική προστασία)

Μέρος Β – Ο/Η Επίτροπος - 2^η Ημέρα

Ενότητα	Διάρκεια	Χρόνος	Περιεχόμενα
Ενότητα 5: Ο ρόλος του/της Επιτρόπου	120 λεπτά	09:00–11:00	Θέμα 1: Ο ρόλος του/της επιτρόπου και τα βασικά καθήκοντά του Θέμα 2: Υποχρεώσεις και δικαιώματα του/της επιτρόπου βάσει νομοθεσίας Θέμα 3: Η επιτροπεία στην πράξη (επίτροπος που θα μοιραστεί τις εμπειρίες του/της με τους/τις συμμετέχοντες/ουσες)
ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ	30 λεπτά	11:00–11:30	
Ενότητα 6: Διαχείριση υπόθεσης	180 λεπτά	11:30–14:30	Θέμα 1: Μελέτη περιπτώσεων: Τι πρέπει να κάνει ο/η επίτροπος; Θέμα 2: Περιγραφή των πρότυπων διαδικασιών που πρέπει να ακολουθεί ο/η επίτροπος και διαφοροποιήσεις αναλόγως το πλαίσιο διαμονής/φροντίδας του ασυνόδευτου παιδιού Θέμα 3: Διαδικασία λήψης αποφάσεων - συμμετοχή του παιδιού και άλλων επαγγελματιών, διαχείριση ηθικών διλημμάτων
ΦΑΓΗΤΟ	60 λεπτά	14:30–15:30	

Ενότητα 7: Σύστημα Παραπομπής	120 λεπτά	15:30-17:00	Θέμα 1: Σύστημα υπηρεσιών και επαγγελματιών που περιβάλλουν τα ασυνόδευτα παιδιά σε συνάρτηση με τις ανάγκες και τα δικαιώματα του παιδιού: Αρμοδιότητες και καθήκοντα των φορέων/τομέων/επαγγελματιών Θέμα 2: Ενίσχυση και καθιέρωση συνεργασίας μεταξύ οργανισμών – Προώθηση της διεπιστημονικής συνεργασίας (παιχνίδι ρόλων)
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	30 λεπτά	17:00-17:30	ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ-ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ Περίληψη 2ης μέρας

ΜΕΡΟΣ Γ – Η ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ – 3^η ΜΕΡΑ

Ενότητα	Διάρκεια	Χρόνος	Περιεχόμενα
Ενότητα 8: Αναπτυξιακά στάδια παιδιών και διαπολιτισμικότητα	90 λεπτά	09:00–10:30	Θέμα 1: Ανάπτυξη παιδιών: τι πρέπει να γνωρίζει ο/η επίτροπος, έμφαση στους εφήβους Θέμα 2: Εκτίμηση ψυχοκοινωνικών αναγκών ασυνόδευτων παιδιών Θέμα 3: Διαπολιτισμικά ζητήματα ανά ηλικιακή ομάδα & φύλο Θέμα 4: Συνεργασία με διερμηνέα/διαπολιτισμικό μεσολαβητή
ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ	30 λεπτά	10:30-11:00	

Ενότητα 9: Χτίσιμο σχέσης εμπιστοσύνης με το παιδί	90 λεπτά	11:00-12:30	Θέμα 1: Κατευθυντήριες οδηγίες για την επικοινωνία και συνεργασία με τα παιδιά – βασικές αρχές, διαχείριση συγκρούσεων, ματαίωσης και τραύματος Θέμα 2: Επίδραση προσωπικών πεποιθήσεων του επιτρόπου στην εργασία του Θέμα 3: Καθορισμός ορίων και διευκρίνιση ρόλων στη σχέση επιτρόπου – παιδιού Θέμα 4: Πώς θα πρέπει να αντιδράσει ο/η επίτροπος;
ΦΑΓΗΤΟ	60 λεπτά	12:30-13:30	
Ενότητα 10: Τυποποίηση των αρχικών συναντήσεων (πρακτικές ασκήσεις βασισμένες στη θεωρία της 9ης ενότητας)	90 λεπτά	13:30-15:00	Θέμα 1: Παρουσιάζοντας το ρόλο του/της επιτρόπου σε ένα παιδί Θέμα 2: Ενημέρωση παιδιού σχετικά με δικαιώματά του, υποχρεώσεις και νομικές επιλογές του Θέμα 3: Συζητώντας με το παιδί για την προσωπική ιστορία του
Ενότητα 11: Τα Εργαλεία του/της Επιτρόπου	90 λεπτά	15:00-16:30	Θέμα 1: Εργαλείο ελέγχου πρωτότητας (χρήση μελετών περιπτώσεων) Θέμα 2: Τυποποιημένες διαδικασίες λειτουργίας για επιτρόπους: Κατάλογος ελέγχου (χρήση μελετών περιπτώσεων) Θέμα 3: Αξιολόγηση βέλτιστου συμφέροντος Θέμα 4: Χρονοδιάγραμμα συναντήσεων επιτρόπου
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - Αξιολόγηση Κατάρτισης	30 λεπτά	16:30-17:00	ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ-ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ Περίληψη 3ης μέρας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

Η διεθνής σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού – κάρτες

Άρθρο 1 Ένα παιδί είναι κάθε άτομο κάτω των 18 ετών	Άρθρο 2 Απαγόρευση Διακρίσεων	Άρθρο 3 Βέλτιστο συμφέρον του παιδιού	Άρθρο 4 Οι κυβερνήσεις πρέπει να χρησιμοποιήσουν όλους τους διαθέσιμους πόρους για την εφαρμογή όλων των δικαιωμάτων της ΔΣΔΠ	Άρθρο 5 Οι γονείς και οι οικογένειες πρέπει να κατευθύνουν και να καθοδηγούν τα παιδιά ανάλογα με την ηλικία του
Άρθρο 6 Δικαίωμα στη ζωή, την επιβίωση και την ανάπτυξη	Άρθρο 7 Δικαίωμα στη γέννηση, ονομασία και εθνικότητα	Άρθρο 8 Δικαίωμα να διατηρεί το όνομα και την εθνικότητά του	Άρθρο 9 Δικαίωμα να ζει με τους γονείς του εκτός αν είναι επιβλαβές για το παιδί	Άρθρο 10 Δικαίωμα εισόδου ή εξόδου οποιασδήποτε χώρας για επανένωση με την οικογένεια
Άρθρο 11 Δικαίωμα να προστατεύεται από την απαγωγή και τη μεταφορά του από τη χώρα	Άρθρο 12 Δικαίωμα να λέει τι σκέφτεται και να ακούγεται από τους ενήλικες όταν λαμβάνουν αποφάσεις που τα επηρεάζουν	Άρθρο 13 Δικαίωμα να λαμβάνει πληροφορίες και να εκφράζει τι σκέφτεται, εκτός αν είναι εναντίον των δικαιωμάτων των άλλων	Άρθρο 14 Δικαίωμα να σκέφτεται ό,τι θέλει και να έχει η θρησκεία που θέλει, με την καθοδήγηση των γονιών του	Άρθρο 15 Δικαίωμα να συναντά άλλους και να γίνει μέλος ή να ιδρύσει συλλόγους, εκτός αν είναι εναντίον των δικαιωμάτων άλλων

Άρθρο 16 Δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή	Άρθρο 17 Δικαίωμα ενη- μέρωσης. Οι πληροφορίες (ραδιόφωνο, εφημερίδες, βιβλία, τηλεό- ραση) πρέπει να είναι χρήσιμες για το παιδί και να μην είναι επιβλαβείς	Άρθρο 18 Το δικαίωμα να μεγαλώνει από τους γονείς του, αν είναι δυνατόν	Άρθρο 19 Δικαίωμα στην προστασία από βλάβη, βία, κακοποίηση και παραμέληση	Άρθρο 20 Δικαίωμα ειδι- κής φροντίδας και προστασίας αν δεν μπορεί να ζήσει με τους γονείς του
Άρθρο 21 Δικαίωμα να έχει την καλύτε- ρη φροντίδα εάν πρόκειται να ιοθετηθεί	Άρθρο 22 Δικαίωμα στην ειδική προστασία και βοήθεια αν είναι πρόσφυ- γας	Άρθρο 23 Δικαίωμα σε ειδική φροντίδα και εκπαίδευ- ση για να το βοηθήσουν να αναπτύξει και να διάγει μια πλήρη ζωή εάν έχει κάποια αναπηρία	Άρθρο 24 Δικαίωμα στην καλύτερη δυνατή υγεία και στην ιατρική περίθαλψη	Άρθρο 25 Δικαίωμα να ελέγχεται ο νέος χώρος διαμονής σας αν ζείτε μακριά από το σπίτι σας
Άρθρο 26 Δικαίωμα βοήθειας από την κυβέρνηση αν είναι άπορο ή σε ανάγκη	Άρθρο 27 Δικαίωμα σε ένα αρκετά καλό επίπεδο διαβίωσης για να αναπτυχθεί σωστά	Άρθρο 28 Δικαίωμα στην εκπαίδευση	Άρθρο 29 Δικαίωμα στην εκπαίδευση που προσπαθεί να αναπτύξει όσο το δυνατόν περισσότερο την προσωπικότητα και τις ικανότη- τές του και το ενθαρρύνει να σέβεται τα δι- καιώματα και τις αξίες των άλλων ανθρώπων	Άρθρο 30 Δικαίωμα να χρησιμοποιεί τη δική του γλώσσα και να ασκεί τον δικό του πολιτισμό και θρησκεία

Άρθρο 31 Δικαίωμα στο παιχνίδι και τον ελεύθερο χρόνο	Άρθρο 32 Δικαίωμα προστασίας από εργασία που είναι επιβλαβής για την υγεία ή την εκπαίδευσή του	Άρθρο 33 Δικαίωμα προστασίας από λήψη, παρασκευή και πώληση επικίνδυνων φαρμάκων/ ναρκωτικών	Άρθρο 34 Δικαίωμα προστασίας από σεξουαλική κακοποίηση	Άρθρο 35 Το δικαίωμα να μην απαχθεί ή να πωληθεί
Άρθρο 36 Δικαίωμα προστασίας από οποιοδήποτε άλλο είδος εκμετάλλευσης	Άρθρο 37 Δικαίωμα να μην τιμωρείται με τρόπο σκληρό ή να βασανίζεται. Να μην τεθεί σε φυλακή με ενήλικες	Άρθρο 38 Το δικαίωμα να μην είναι σε έναν στρατό ή να πολεμά σε έναν πόλεμο πριν την ηλικία των 15 ετών. Εάν έχει πληγεί από τον πόλεμο, πρέπει να είναι προστατευμένο	Άρθρο 39 Δικαίωμα για βοήθεια εάν έχετε πληγωθεί, παραμεληθεί ή κακομεταχειριστεί	Άρθρο 40 Δικαίωμα να βοηθηθεί στην υπεράσπιση του εαυτού του και να ληφθεί υπόψη η ηλικία του, εάν είναι κατηγορούμενος για παραβίαση νόμου
Άρθρο 41 Δικαίωμα σε οποιοδήποτε νόμο στη χώρα του ή σε διεθνές επίπεδο που του δίνει καλύτερα δικαιώματα από αυτά				

Παράρτημα 3

Εργαλείο ανίχνευσης Ευαλωτότητας

Το εργαλείο μπορεί να συμπληρωθεί είτε ακολουθώντας τη μορφή συνέντευξης είτε σε διαφορετικά χρονικά σημεία μέσα από τη συζήτηση παιδιού και επιτρόπου, αλλά και άντληση πληροφοριών από άλλες πηγές.

Εισαγωγή		Έγινε;	
Επίτροπος, διερμνέας και οποιοσδήποτε άλλος παρών συστήθηκαν			
Σκοπός και διάρκεια της συνέντευξης εξηγήθηκαν			
Η εμπιστευτική φύση της συνέντευξης εξηγήθηκε			
Ανάγκη για ειλικρίνεια του ερωτώμενου παιδιού εξηγήθηκε			
Ελευθερία του ερωτώμενου παιδιού να σταματήσει τη συνέντευξη ανά πάσα στιγμή εξηγήθηκε			
Προσδοκίες / αποτέλεσμα για τη συνέντευξη εξηγήθηκαν			
Συγκατάθεση του παιδιού για τη συνέντευξη αποκτήθηκε			
Προσωπικά στοιχεία του παιδιού			
Ονοματεπώνυμο			
Ημ/νία Γέννησης (μμ/μμ/εε)		Φύλο Α Θ	
Αριθμός μητρώου ανηλίκου			
Χώρα προέλευσης			
Εθνοτική ομάδα			
Τόπος & χώρος τωρινής διαμονής			
Δείκτες ευαλωτότητας		Παρελθόν	Παρόν
1	Χωρισμένος ανήλικος/η (χωρίς γονείς, αλλά με συγγενείς στο ίδιο κέντρο προσφύγων ή στην ίδια περιοχή)		

2	Ασυνόδευτο παιδί (που ζει μόνος/η ή σε προσωρινό κατάλυμα σε ανοιχτό κέντρο φιλοξενίας ή στην κοινότητα)		
3	Ορφανό παιδί/έφηβος		
4	Γονέας έφηβος/η		
5	Παιδί αρχηγός νοικοκυριού/οικογένειας (π.χ. 16χρονος φροντίζει τα μικρότερα αδέρφια του – όλα ασυνόδευτα)		
Ζητήματα σωματικής και ψυχικής υγείας και ευημερίας			
6	Άτομο με χρόνια ασθένεια (πάθηση, η οποία απαιτεί μακροπρόθεσμη θεραπεία και αγωγή ή/και παρακολούθηση από γιατρό· π.χ. διαβήτης, ασθένεια του αναπνευστικού συστήματος, καρκίνος, φυματίωση, Ηπατίτιδα, HIV ή καρδιακή πάθηση)		
7	Άτομο με άλλη πάθηση, η οποία έχει σοβαρή επίπτωση στην ικανότητα της αυτοεξυπηρέτησης ή σε δραστηριότητες της καθημερινότητας		
8	Ψυχική ασθένεια (π.χ. κατάθλιψη, έντονη ψυχική καταπόνηση (stress), διαταραχή, ψύχωση)		
9	Χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών		
10	Αυτοκτονικός ιδεασμός		
11	Αυτοτραυματισμοί		
12	Άστεγο παιδί		
13	Επισφαλής διαβίωση με μέλη της οικογένειας		
14	Επισφαλής διαβίωση με μέλη εκτός της οικογένειας (π.χ. σε ιδρυματική φροντίδα ή αγνώστους ενήλικες)		
15	Έλλειψη φαγητού, νερού, στέγης ή άλλων βασικών αναγκών		
16	Παιδί σχολικής ηλικίας και δεν έχει παρακολουθήσει/παρακολουθεί σχολείο		
17	Ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (που δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν σε κανονική τάξη ή χωρίς παράλληλη στήριξη και δεν σχετίζονται με τη μη γνώση ελληνικών)		

Ζητήματα προστασίας			
18	Απόρριψη ή θυματοποίηση από την κοινότητα που ανήκει (π.χ. λόγω παραβίασης κοινωνικών κανόνων)		
19	Σε κίνδυνο ή θύμα κακοποίησης ή παραμέλησης από μέλος της οικογένειας		
20	Σε κίνδυνο ή θύμα σεξουαλικής εκμετάλλευσης και / ή σεξουαλικής κακοποίησης από άτομα εκτός οικογένειας		
21	Σε κίνδυνο βίας λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού και / ή της ταυτότητας του φύλου (LGBTI: λεσβίες, ομοφυλόφιλοι, αμφιφυλόφιλα, διεμφυλικά και διαφυλικά άτομα)		
22	Θύμα εμπορίας ανθρώπων (π.χ. εξώθηση σε πορνεία, άλλες μορφές σεξουαλικής εκμετάλλευσης, δουλεία, εξαναγκασμένη εργασία, αφαίρεση οργάνων) – διευκρινίστε ποιας μορφής στις παρατηρήσεις		
23	Συμμετοχή σε σεξουαλικές πράξεις για λόγους επιβίωσης ή διασφάλισης επιπλέον χρημάτων		
24	Γάμος όντας παιδί		
25	Εγκυμοσύνη		
26	Μάρτυρας δολοφονίας άλλων ή/και βίας σε άλλους		
27	Στρατολόγηση ως παιδί στρατιώτης		
28	Εξαναγκασμένος/η να κάνει κακό σε άλλους ή να διαπράττει αδικήματα		
29	Χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα		
30	Ανιθαγενής		
31	Σε κίνδυνο απέλασης ή επαναπροώθησης		
32	Σε κράτηση, φυλάκιση ή σε αιχμαλωσία		
33	Κάτω από την ηλικία των 18 ετών και φερόμενος, κατηγορούμενος ή καταδικασμένος ως παραβάτης		
34	Άλλο:		

Κλείνοντας τη συνέντευξη	Έγινε;
Το παιδί ερωτήθηκε αν θέλει να προσθέσει κάτι;	
Ερωτήσεις για τις οποίες το παιδί θέλει απαντήσεις ή η ανάγκη για παρακολούθηση (για ζητήματα που δεν είχαν τεθεί) έχουν σημειωθεί στο μέρος «παρατηρήσεις» παρακάτω	
Το παιδί έχει ενημερωθεί για επόμενα βήματα και τυχόν παραπομπές	

Αξιολόγηση ευαλωτότητας/κινδύνου		
Υψηλή	Μεσαία	Χαμηλή
Σοβαρή ευαλωτότητα είναι εμφανής. Σοβαρός άμεσος κίνδυνος στην προσωπική ασφάλεια που απαιτεί άμεση παρέμβαση ή/και παρακολούθηση εντός λίγων ημερών	Πιθανότητα σοβαρής ευαλωτότητας αν δεν ληφθούν υποστηρικτικά μέτρα. Πιθανότητα σοβαρού κινδύνου στην προσωπική ασφάλεια που απαιτεί επείγουσα παρέμβαση ή/και παρακολούθηση εντός 4-5 εβδομάδων	Δεν εντοπίζεται ακόμη σημαντικός παράγοντας ευαλωτότητας. Μικρή πιθανότητα σοβαρού κινδύνου στην προσωπική ασφάλεια αλλά ενδέχεται να χρειάζεται παρέμβαση για συγκεκριμένες ανάγκες
Παρατηρήσεις:		

Ζητήματα που εγείρουν ανη- συχία/ ζητήματα που χρήζουν παραπομπής	Προτεραιό- τητα			Όνομα ή τύπος φορέα για μελλοντική ή παρούσα παραπομπή
Προστασία/ ασφάλεια	Υ	Μ	Χ	
Νομική προστασία (ποινικά αδικήματα)	Υ	Μ	Χ	
Νομιμοποιητικά έγγραφα/ καθε- στώς διεθνούς προστασίας	Υ	Μ	Χ	
Ιατρικά	Υ	Μ	Χ	
Ψυχοκοινωνικά/ συμβουλευτική	Υ	Μ	Χ	
Υποστήριξη θυμάτων	Υ	Μ	Χ	
Μετεγκατάσταση/μεταφορά σε άλλο κράτος-μέλος της ΕΕ	Υ	Μ	Χ	

Παράρτημα 4

Πρότυπες διαδικασίες λειτουργίας για επιτρόπους: λίστα ελέγχου

Λίστα ελέγχου (checklist) - Οδηγία: για καθεμία από τις παρακάτω ενέργειες/διαδικασίες, σημειώστε ✓ όταν ολοκληρωθεί, συμπληρώστε την ημερομηνία και σχόλια όπου χρειάζεται.				
Ενέργεια/ Διαδικασία	Έλεγχος	Ημερομ.	Σχόλια	
Διορισμός επιτρόπου από την Εισαγγελία Ανηλίκων/ Πρωτοδικών.				
Ενημέρωση της δομής φιλοξενίας για το διορισμό του/της επιτρόπου για τις υποθέσεις του συγκεκριμένου παιδιού.				
Συνάντηση με το προσωπικό της δομής φιλοξενίας για να συζητηθεί η υπόθεση του παιδιού.				
Συνάντηση με τον/την σσυνόδευτο/ή ανήλικο/ή (με ή χωρίς την παρουσία διερμηνέα), ανταλλαγή στοιχείων επικοινωνίας· προσδιορισμός εθνικότητας και ομιλούμενης γλώσσας παιδιού· (παράδοση ενημερωτικού φυλλαδίου για το ρόλο του/της επιτρόπου σε γλώσσα που καταλαβαίνει το παιδί).				

Εντός 72 ωρών

Εντός 1ης εβδομάδας	Βραχεία εκτίμηση βασικών αναγκών ανηλίκου/ης και αναγνώριση πρώτων στοιχείων ευαλωτότητας.					
	Υποβολή αίτησης για θέση σε ξενώνα ασυνόδευτων ανηλίκων ή άλλη δομή/κατάλληλο πλαίσιο προστασίας, σε περίπτωση που δεν έχει ήδη γίνει· διερεύνηση περίπτωσης τοποθέτησης του παιδιού σε ανάδοχη οικογένεια· και διενέργεια απαραίτητων ιατρικών εξετάσεων για την τοποθέτησή του σε πλαίσιο φιλοξενίας.					
	Ενημέρωση Υπηρεσίας Ασύλου για το διορισμό επιτρόπου για τη συγκεκριμένη υπόθεση ασυνόδευτου παιδιού, εάν ο/η ανήλικος/η έχει ήδη καταγραφεί.					
	Προγραμματισμός εβδομαδιαίων συναντήσεων με το παιδί και με τη βοήθεια διερμνείας, με στόχο το χτίσιμο σχέσης εμπιστοσύνης, τη λήψη πληροφοριών για το ιστορικό και την παρούσα κατάσταση του παιδιού καθώς και την ενημέρωσή του για τα δικαιώματά, τις υποχρεώσεις και τις επιλογές που έχει.					

Ενός 2ης – 5ης εβδομάδας				
Ενέργεια/ Διαδικασία	Έλεγχος	Ημερομ.	Σχόλια	
Εντοπισμός και επικοινωνία με τους γονείς ή άλλους συγγενείς του παιδιού.				
Αξιολόγηση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού και σχεδιασμός των επόμενων ενεργειών για την υπόθεσή του (στέγαση, νομικό καθεστώς, εκπαίδευση, υγεία, ψυχολογική υποστήριξη, άλλες δραστηριότητες).				
Καταγραφή αιτήματος διεθνούς προστασίας (αναλόγως την υπόθεση, αίτηση για οικογενειακή επανένωση) και υποβολή σχετικών εγγράφων ταυτοποίησης στο αρμόδιο ΠΓΑ ή ΑΚΑ.				
Σε περίπτωση οικογενειακής επανένωσης, διερεύνηση σχέσης και συνθηκών διαβίωσης των συγγενών του παιδιού και συλλογή των απαραίτητων αποδεικτικών εγγράφων και υποστήριξη παιδιού και συγγενή στη λήψη DNA, αν κρίνεται απαραίτητη.				
Εάν η περίπτωση του παιδιού επιπίπτει στις διατάξεις για άδεια διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους, θα πρέπει να υποβληθεί αίτηση στην αρμόδια Δ/ση Αλλοδαπών και Μετανάστευσης των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων σε συνεργασία με τους εμπλεκόμενους φορείς.				
Αξιολόγηση του παρόντος πλαισίου διαμονής και των διαθέσιμων και πιο κατάλληλων επιλογών σχετικά με την τοποθέτηση του παιδιού σε εναλλακτικό πλαίσιο φροντίδας.				
Υποστήριξη του παιδιού στην έκδοση ΑΜΚΑ ή άλλου αριθμού ασφάλισης και βιβλιαρίου υγείας παιδιού.				

Ενέργεια/ Διαδικασία	Έλεγχος	Ημερομ.	Σχόλια
Σε τακτική βάση / όταν απαιτείται:			
Μέριμνα για τη διενέργεια προγραμματισμένων εξετάσεων για την ανίχνευση συμπτωμάτων.			
Μέριμνα για αιματολογικές και άλλες εξετάσεις και εμβολιασμούς στο πλαίσιο τακτικών ελέγχων.			
Επικοινωνία και συνεργασία με ιατρικό προσωπικό προκειμένου να υπάρξει γνώση της υγείας του αθλητικού.			
Παραπομπή σε ψυχολόγο ή παιδοψυχίατρο για τη διάγνωση συμπτωμάτων ή/και τη θεραπεία, αν κρίνεται απαραίτητο.			
Σε περίπτωση που το παιδί παρουσιάζει κάποιου είδους αναπηρία, π.χ. αισθητηριακή, κινητική, νοητική, μόνιμη ή παροδική, παραπομπή στις απαραίτητες υπηρεσίες υγείας για τη διαπίστωση της κατάστασης και σχεδιασμό κατάλληλης τοποθέτησης, φροντίδας και αποκατάστασης.			
Σε περίπτωση επείγοντος περιστατικού σωματικής ή ψυχικής υγείας, μέριμνα ότι το παιδί θα συνοδεύεται από επαγγελματία κατά την εισαγωγή του για νοσηλεία.			
Εγγραφή στο σχολείο και κοινοποίηση διορισμού επιτρόπου.			
Εγγραφή παιδιού σε επιπλέον μαθήματα ελληνικής γλώσσας.			
Εγγραφή παιδιού σε συνεργασία με τη δομή φιλοξενίας σε εξωσχολικές δραστηριότητες ή/και άλλης γλώσσας			
Μηνιαίες (ή διμηνιαίες) συναντήσεις με το διδακτικό προσωπικό του σχολείου και λήψη σχολικού ελέγχου.			
Έγγραφο για τη δικαιολόγηση απουσιών από τη σχολική τάξη λόγω επίσκεψης σε δημόσιες υπηρεσίες.			

Σωματική και ψυχική υγεία

Εκπαίδευση / Δραστηριότητες

Νομική εκπροσώπηση και υποστήριξη				
Ενέργεια/ Διαδικασία	Έλεγχος	Ημερομ.	Σχόλια	
Υποστήριξη παιδιού στη διαδικασία εκτίμησης ανηλικότητας και διασφάλιση ότι όλες οι διαδικασίες είναι σύμφωνες και με σεβασμό στην αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα του παιδιού.				
Συνοδεύει παιδιού στην Υπηρεσία Ασύλου για την ανανέωση του δελτίου αιτούντος διεθνούς προστασίας (αναγραφόμενη ημερομηνία πάνω δεξιά στο εσωτερικό του δελτίου).				
Γνωστοποίηση στις Αρχές σχετικά με οποιαδήποτε αλλαγή στη διεύθυνση κατοικίας του παιδιού.				
Προετοιμασία του παιδιού για την προσωπική συνέντευξη ενώπιον της Υπηρεσίας Ασύλου σε συνεργασία με δικηγόρο και παράσταση κατά τη διενέργειά της				
Συνεργασία με δικηγόρο για τη σύνταξη απαραίτητων εγγράφων σε περίπτωση απορριπτικής απόφασης εν όψει διαδικασίας οικογενειακής επανένωσης ή σε κάθε άλλη περίπτωση που απαιτείται σύνταξη νομικού εγγράφου εν όψει της διαδικασίας ασύλου (υπόμνημα μετά τη συνέντευξη, προσφυγή ή υπόμνημα επί της προσφυγής, αίτηση ακύρωσης ενώπιον του αρμόδιου Διοικητικού Πρωτοδικείου) προκειμένου να υποβληθεί εντός της οριζόμενης από το νόμο προθεσμίας – διευκόλυνση της πρόσβασης στα απαραίτητα έγγραφα				
Υποστήριξη του παιδιού στη διαδικασία υποβολής αίτησης για την έκδοση άδειας διαμονής (Α.Δ.Ε.Τ.) και ταξιδιωτικών εγγράφων				
Σε περίπτωση που ο/η ανήλικος/ή φέρεται να έχει διαπράξει κάποιο αδίκημα, συνεργασία με την Εισαγγελία Ανηλίκων ή πρωτοδικών ή τον αρμόδιο Ανακριτή και την Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων για το συμφέρον του παιδιού.				
Σε περίπτωση εξαφάνισης, μέριμνα να γίνει εγκαίρως δήλωση εξαφάνισης ενώπιον του αρμόδιου Α.Τ. – Τμήμα Ασφάλειας				

Ενέργεια/ Διαδικασία	Έλεγχος	Ημερομ.	Σχόλια
Μηνιαίες συναντήσεις με το πρόσωπο αναφοράς του παιδιού στη δομή φιλοξενίας			
Τήρηση αρχείου με τα έγγραφα του παιδιού από κάθε στάδιο της υπόθεσής του (αντίγραφο καταγραφής, αντίγραφο πρακτικού συνέντευξης - γραπτό και ηχητικό, αντίγραφο αποφάσεων των Αρχών, διορισμός επιτρόπου, αντίγραφο δελτίου αιτούντος διεθνούς προστασίας, αντίγραφο άδειας διαμονής, αντίγραφο ταξιδιωτικών εγγράφων, ιατρικά έγγραφα, αντίγραφο εγγγραφής στο σχολείο, βιβλιάριο υγείας, εισαγγελικές εντολές, κτλ.)			
Περιοδική επικαιροποίηση αξιολόγησης βέλτιστου συμφέροντος και σχεδίου δράσης για το παιδί			

Προστασία του παιδιού			
Σε περίπτωση που υπάρχει υποψία ότι το παιδί μπορεί να κακοποιείται ή παραμελείται, τότε ο/η επίτροπος και με την υποστήριξη του συντονιστικού γραφείου θα πρέπει να παραπέμψει την υπόθεση στο Εποπτικό Συμβούλιο για τον καθορισμό του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού και σε αρμόδιο φορέα για να γίνει επαρκής διερεύνηση και να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα.			
Σε περίπτωση που υπάρχει υποψία ότι παιδί είναι θύμα εμπορίας ανθρώπων, τότε ο/η επίτροπος θα πρέπει να παραπέμψει την υπόθεση στο Εποπτικό Συμβούλιο και να ενημερώσει τον Εθνικό Μηχανισμό Αναφοράς για την προστασία των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων μέσω του συντονιστικού γραφείου επιτροπείας.			
Για τα θύματα βασανιστηρίων, εφόσον αυτό εξυπηρετεί το βέλτιστο συμφέρον τους, μπορούν να παραπέμπονται στη διαδικασία πιστοποίησης θυμάτων βασανιστηρίων.			

Ανάδοχη φροντίδα - Βραχυρόθεση				
Διαφοροποίηση διαδικασιών βάσει του πλαισίου φροντίδας και διαμονής	Έλεγχος	Ημερομ.	Σχόλια	
Ενέργεια/ Διαδικασία				
Συνεργασία και τακτική επικοινωνία με τον/την υπεύθυνο/η κοινωνικό/η λειτουργό που εποπτεύει την ανάδοχή.				
Ενημέρωση του παιδιού σχετικά με την επικείμενη τοποθέτησή του σε ανάδοχη οικογένεια και τι σημαίνει αυτό (προσωρινή φιλοξενία για την πραγματική φροντίδα του παιδιού, τήρηση ανωνυμίας και μη αποκάλυψη της διεύθυνσης της ανάδοχης οικογένειας σε τρίτους ή συγγενείς του παιδιού)				
Επικοινωνία με τη βιολογική οικογένεια του παιδιού προκειμένου να ενημερωθεί για την τοποθέτησή του σε ανάδοχη οικογένεια και τους όρους συνεργασίας (με την καθοδήγηση του/ης υπεύθυνου/ης κοινωνικού/ης λειτουργού)				
Διαμεσολάβηση μεταξύ παιδιού και ανάδοχης οικογένειας προκειμένου να υπάρξει μια ομαλή μετάβαση και προσαρμογή στο καινούργιο πλαίσιο διαμονής, και ιδίως αν το παιδί έχει ήδη αναπτύξει μία σχέση εμπιστοσύνης με τον/την επίτροπο.				
Διασφάλιση της ασφαλείας τοποθέτησης και διαμονής του παιδιού στην οικογένεια				
Υποστήριξη του παιδιού σε σχέση με τις νομικές διαδικασίες (περιγράφονται ανωτέρω) και συνεργασία μεταξύ επιτρόπου και δικηγόρου (οργανώσεων που προσφέρουν δωρεάν νομική στήριξη) – διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ παιδιού και δικηγόρου και της πρόσβασης στα απαραίτητα έγγραφα				
Ανάλογα με την ηλικία του παιδιού και με την προϋπάρχουσα σχέση μεταξύ παιδιού και επιτρόπου, είναι δυνατόν να οργανώνονται έξοδοι με το παιδί				
Μέριμνα για την εκπαίδευση του παιδιού και την υγεία του - τα σχετικά ζητήματα ρυθμίζονται σε συνεργασία με τον/ην υπεύθυνο κ/λ.				

Ενέργεια/ Διαδικασία		Έλεγχος	Ημερομ.	Σχόλια
Συνεργασία και επικοινωνία με τον/την υπεύθυνο/η κοινωνικό/η λειτουργικό που εποπτεύει την αναδοχή.				
Διασφάλιση ότι το εν λόγω μέτρο προστασίας (αναδοχή) εξακολουθεί να είναι κατάλληλο για το παιδί				
Υποστήριξη στις νομικές διαδικασίες του ανηλίκου (ό.π. περιγράφονται αναλυτικά) & συνεργασία του/της επιτρόπου με δικηγόρο (φορέων που παρέχουν νομική στήριξη) – διευκόλυνση επικοινωνίας μεταξύ δικηγόρου και παιδιού και πρόσβασης σε έγγραφα				

Ανδόκη φροντίδα-μακροπρόθεσμα

Ενέργεια/ Διαδικασία	Έλεγχος	Ημερομ	Σχόλια
Μέριμνα ότι ο αρμόδιος φορέας φροντίδας έχει κάνει παραπομπή στο ΕΚΚΑ για την κατάλληλη διαμονή του παιδιού και επικαιροποίηση Μητρώου Ασυνόδευτων Ανηλίκων			
Ενημέρωση παιδιού για το λόγο που βρίσκεται υπό προστατευτική κράτηση σε χώρο προσωρινής φιλοξενίας (νοσοκομείο/ κέντρο κράτησης μεταναστών- ΠΡΟΚΕΚΑ/ κέντρο υποδοχής και ταυτοποίησης) και τι αναμένεται να συμβεί στη συνέχεια (π.χ. τοποθέτηση σε ανάδοχη οικογένεια ή σε ξενώνα ή σε ξενοδοχείο ή αλλού)			
Εξασφάλιση των βασικών αναγκών του παιδιού – συνεργασία με φορείς (π.χ. ΜΚΟ, κρατικές υπηρεσίες) και προσωπικό πλαισίου διαμονής για την κάλυψη αυτών (τρόφιμα, ρούχα, υγιεινή, ασφάλεια)			
Διασφάλιση διερμηνείας (δια ζώσης ή τηλεφωνική) για την κατάλληλη ενημέρωση του παιδιού ή για οποιαδήποτε ιατρικά θέματα ή για τη λήψη ιστορικού, σε περίπτωση που το πλαίσιο δεν έχει μεριμνήσει ήδη			
Λήψη σύντομου ιστορικού για την ανανώριση ευαλωτότητας, προκειμένου να γίνουν οι απαραίτητες παρατηρήσεις και να γίνει μια πρώτη διερεύνηση των νομικών αναγκών του παιδιού			
Πραγματοποίηση τακτικών επισκέψεων στο παιδί καθώς συχνά στερείται μιας φυσιολογικής καθημερινότητας και υπάρχει έλλειψη δραστηριοτήτων, επικοινωνίας και απασχόλησης.			
Συνεργασία μεταξύ επιτρόπου και δικηγόρου (οργανισμοί που παρέχουν δωρεάν νομική συνδρομή) – διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ παιδιού και δικηγόρου και πρόσβασης σε έγγραφα			
Καταγραφή αιτίματος διεθνούς προστασίας			

Προστατευτική ή υψίστης ανάγκης φιλία σε χώρο προσωρινής φιλοξενίας

Ενέργεια/ Διαδικασία	Έλεγχος	Ημερομ.	Σχόλια
Επιβεβαίωση ότι έχει καταχωρηθεί αίτημα στέγαστος στο αρμόδιο τμήμα του ΕΚΚΑ ή υποβολή αιτήματος και λήψη κάθε δυνατής δράσης για εξεύρεση στέγης			
Εξασφάλιση βασικών αναγκών του παιδιού – συνεργασία με φορείς για την κάλυψη αυτών (διατροφή, ρουχισμός, υγιεινή)			
Συνοδεία και υποστήριξη σε περίπτωση που το παιδί χρήζει ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης			
Εξασφάλιση διερμνεύας (δια ζώσης ή τηλεφωνική) ώστε το παιδί να έχει την ευκαιρία να εκφραστεί στη μητρική γλώσσα του για όλα τα ζητήματα που το απασχολούν και να κατανοήσει τις επιλογές που έχει			
Λήψη σύντομου ιστορικού, δημιουργία φακέλου καταχώρισης για το συγκεκριμένο παιδί στο Μητρώο Ανηλίκων που τηρείται στο ΕΚΚΑ και ενημέρωση του αιτήματος στέγαστος στο ΕΚΚΑ			
Υποστήριξη στον εντοπισμό φορέων που παρέχουν σίτιση, ρουχισμό, υγιεινή (διευθύνσεις, τηλέφωνα) - τηλέφωνα έκτακτης ανάγκης			
Διερεύνηση των νομικών αναγκών του παιδιού			
Καταγραφή αιτήματος διεθνούς προστασίας			

Αοτέγιο

Παράρτημα 5

Αξιολόγηση Βέλτιστου Συμφέροντος

Α. Ενημερωμένη συναίνεση παιδιού

Β. Συμπλήρωση της φόρμας βάσει πληροφοριών που συλλέγονται από όλες τις διαθέσιμες πηγές

Γ. Επικαιροποίηση της φόρμας με την απόκτηση νέων πληροφοριών (αρχείο ημερομηνιών)

Δ. Οι ερωτήσεις που περιλαμβάνονται είναι προτεινόμενες και ενδεικτικές.

Στοιχεία Υπόθεσης	
Αριθμός μητρώου ασυνόδευτου ανηλίκου: 	Συνδεόμενες υποθέσεις:
Αριθμός υπόθεσης σε Υπηρεσία Ασύ-λου ή ΚΥΤ (αν έχει υποβληθεί αίτηση διεθνούς προστασίας) 	Παραπομπή από:
Στοιχεία διορισμένου Επίτροπου (ονο-ματεπώνυμο και αριθμός μητρώου): 	Ημ/νίες συμπλήρωσης φόρμας/ανα-θεώρησης:
Προηγούμενος/η/οι επίτροπος/οι: 	Άλλα πρόσωπα αναφοράς για την υπόθεση (ονοματεπώνυμο, ιδιότητα, φορέας, στοιχεία επικοινωνίας):

Καθεστώς Παιδιού	Σκοπός Αξιολόγησης
Ασυνόδευτος/η	Εξεύρεση βιώσιμης λύσης
Χωρισμένος/η από γονείς	Λήψη μέτρων φροντίδας
Ορφανός/η	Απομάκρυνση από οικογενειακό περιβάλλον στην Ελλάδα
Άλλο (προσδιορίστε)	Άλλο (προσδιορίστε)
.....	
.....	

Προτεραιότητα Περίπτωσης (αναφέρετε λόγους)	
Επείγουσα	Εξηγήστε:
Κανονική	
Ειδικές ανάγκες του παιδιού:	

I. Βασικές πληροφορίες

Προσωπικά στοιχεία παιδιού (βλ. και φόρμα καταγραφής αιτήματος διεθνούς προστασίας – σε περίπτωση διαφορών επισήμανση του τι ισχύει)	
Να αναφερθεί εάν η πληροφορία βασίζεται σε εκτίμηση	
Ονοματεπώνυμο	
Ψευδώνυμο/ υποκοριστικό	
Ηλικία	
Φύλο	
Ημερομηνία γέννησης	
Τόπος γέννησης (πόλη/χωριό, χώρα)	
Ονοματεπώνυμο μητέρας	
Ονοματεπώνυμο πατέρα	

Όνοματεπώνυμο αδερφού/ης/ ών ηλικίες και φύλο	
Ημερομηνία άφιξης στη χώρα	
Ημερομηνία άφιξης στην τωρινή διαμονή/τοποθεσία	
Υπηκοότητα	
Εθνοτική ομάδα	
Εθνοτική ομάδα κάθε γονέα ξεχωριστά	
Θρησκεία	
Θρησκεία κάθε γονέα ξεχωριστά	
Ομιλούμενη/ες γλώσσα/ες (διευκρινίστε ποια είναι η μητρική)	
Επίπεδο εκπαίδευσης (ολοκλη- ρωμένα έτη και τάξεις που αντι- στοιχούν, στη χώρα καταγωγής)	
Τύπος τρέχουσας στέγασσης του παιδιού: Κέντρο Υποδοχής & Ταυτοποί- ησης/ Ξενοδοχείο/ ασφαλής ζώνη ανοικτού κέντρου φιλοξε- νίας προσφύγων/ Ξενώνας ανη- λίκων / ημιαυτόνομη διαβίωση/ ανάδοχη οικογένεια/ αστεγία/ άλλο (προσδιορίστε)	
Διεύθυνση τρέχουσας διαμονής	
Εγγεγραμμένη διεύθυνση στην τελευταία κάρτα αιτούντα άσυλο	
Σχετιζόμενες υποθέσεις	

II. Οικογενειακό περιβάλλον και ιστορικό χωρισμού από τους γονείς

Με ποιον ζούσες πίσω [στη χώρα καταγωγής]; (Διευκρινίστε για κάθε πρόσωπο ξεχωριστά προκειμένου να υπάρχει ολοκληρωμένη εικόνα –μπτέρα, πατέρας, αδέρφια (όνομα, φύλο, ηλικία). Τώρα που βρίσκονται, γνωρίζεις; (Να είναι ξεκάθαρο για ποιον μιλάτε κάθε φορά και ποιος είναι πού) Πού πιστεύεις ότι βρίσκονται; Πού τους είδες τελευταία φορά; Πότε ήταν αυτό; Έχεις στοιχεία επικοινωνίας τους; Θα μπορούσες να μου τα δώσεις και μένα; Θα ήθελα να τους μιλήσω κάποια στιγμή, πρώτα θα σε ενημερώσω φυσικά και θα μου πεις αν συμφωνείς. Τους μιλάς; [Αν όχι,] Γιατί; [Αν ναι,] Συχνά; Δηλαδή; (Εδώ που μένεις έχεις τη δυνατότητα να μιλάς στην οικογένειά σου;)

Πίσω [στη χώρα καταγωγής] πώς περνούσες τη μέρα σου; Ένωθες καλά εκεί; Αν το παιδί έχει ζήσει περισσότερα χρόνια σε άλλο τόπο διαμονής ρωτήστε το για την κατάσταση εκεί.

Πώς χωρίστηκες από την οικογένειά σου; Με ποιον τρόπο έγινε αυτό; (Υπόδειξη χρόνου, τόπου αλλά και αιτιών του χωρισμού). Έφυγες μόνος/ή σου; Το αποφάσισες εσύ ή κάποιος άλλος; Υπήρχε κάποιος λόγος που το αποφάσισες/ατε αυτό; Με ποιον τρόπο έφτασες στην Ελλάδα; (Αναφέρετε τρόπο και δρόμο που ακολουθήθηκε κατά το ταξίδι, ονόματα που πιθανόν τον/την βοήθησαν και σχέση μαζί τους). Πότε έφτασες στην Ελλάδα; Έχεις κάποιους συγγενείς ή φίλους στην Ελλάδα ή σε άλλη χώρα της Ευρώπης; [Αν ναι,] Θέλεις να μου πεις τα ονόματά τους; Τι σχέση είχες μαζί τους; Μιλάς μαζί τους με κάποιο τρόπο; Υπάρχει κάτι άλλο που θα ήθελες να αναφέρεις σε σχέση με το ταξίδι σου;

III. Αξιολόγηση αναγκών προστασίας και υποστήριξης

Πλαίσιο διαμονής

Με ποιον ζεις σήμερα; (Σημειώστε τα ονόματα, ηλικίες, φύλο). Υπάρχει ενήλικας (όνομα τοποθεσίας στην Ελλάδα) που σε φροντίζει; (Σημειώστε το όνομα, τη σχέση, τις πληροφορίες επικοινωνίας.) Πώς βρήκες αυτό το μέρος για να μείνεις; Πώς είναι η σχέση σου με το φροντιστή σου ή/και τους συγκατοίκους; Ποιες είναι οι δουλειές/τα καθήκοντα σου στο «σπίτι» (στο νοικοκυριό); Ποιες είναι οι δουλειές/καθήκοντα των άλλων παιδιών στο νοικοκυριό; Αισθάνεσαι ότι σου συμπεριφέρονται ίδιο με τα άλλα παιδιά; Σου αρέσει να μένεις με [αυτή την οικογένεια/ παρέα/ αυτούς τους ανθρώπους]; Είσαι ευχαριστημένος/η εδώ; [αν όχι.] Έχει συμβεί κάτι συγκεκριμένο που δεν σου άρεσε;

Πριν πού έμενες; Μόνος σου αποφάσεις/ζήτησες να αλλάξεις μέρος; Έγινε κάτι και έπρεπε να φύγεις;

Ασφάλεια

Νιώθεις ασφαλής σε αυτό το μέρος; [Εάν όχι.] ποιοι είναι οι λόγοι; Έχει συμβεί κάτι που σε έκανε να νιώσεις άβολα ή ότι κινδυνεύεις; [Εάν ναι.] θέλεις να μου πεις περισσότερα γι' αυτό;

Μπορείς να περιγράψεις το μέρος που μένεις; (Σημειώστε τον αριθμό των δωματίων, τις συνθήκες και τον αριθμό των ανθρώπων που ζουν εκεί, κ.λπ.)

Υγεία και πρόσβαση στην ιατρική περίθαλψη

Αισθάνεσαι καλά στην υγεία σου; [Αν όχι,] θέλεις να μου εξηγήσεις πώς αισθάνεσαι / ή να μου πεις τι έχεις, αν γνωρίζεις. [Αν το παιδί αναφέρει ότι κάτι έχει,] Πήγες σε γιατρό και σου είπε ότι κάτι έχεις;/ξέρεις τι; Είχες στο παρελθόν κάποιο πρόβλημα υγείας; Μπορείς/μπορούσες να πας σε γιατρό/νοσοκομείο/ να αγοράσεις φάρμακα; Αν όχι, γιατί δεν μπορείς/μπορούσες;

Πρόσβαση σε φαγητό

Έχεις φαγητό κάθε μέρα (Η ερώτηση αφορά ιδίως καταστάσεις επισφαλούς διαμονής); Πόσες φορές τρως μέσα στη μέρα; Πιστεύεις ότι έχεις αρκετό φαγητό; [Εάν όχι,] θέλεις να μου εξηγήσεις. Τι έφαγες εκθές; Ποιος σας παρέχει το φαγητό;/ ξέρεις κάποιο μέρος που μπορείς να φας δωρεάν, όποτε χρειάζεται;

Πρόσβαση σε νερό* και υγιεινή

**η πρόσβαση στο νερό μπορεί να ισχύει κυρίως για ΚΥΤ, ΠΡΟΚΕΚΑ και χώρους κράτησης*

Έχεις πρόσβαση σε καθαρό νερό που πίνεται; Πόσο μακριά είναι το σημείο που μπορείς να πεις καθαρό νερό; Υπάρχουν τουαλέτες και ντουζιέρες εκεί που μένεις; Είναι καθαρά; Νιώθεις ασφάλεια να πας εκεί (για πόσιμο νερό και υγιεινή)/ πιστεύεις ότι είναι επικίνδυνα; Κλειδώνουν ώστε να μην ανησυχείς ότι θα μπει κάποιος όσο είσαι μέσα;

Εκπαίδευση

Πηγαίνεις στο σχολείο ή/και σε κάποια εκπαιδευτική δραστηριότητα; (Ζητείστε πληροφορίες για ονομασία του σχολείου/του κύκλου μαθημάτων, κανονικότητα της συμμετοχής, κλπ.). [Αν όχι,] θέλεις να μου εξηγήσεις γιατί. Πήγαίνεις στο σχολείο πριν χωριστείς από τους γονείς σου; Σου αρέσει να πηγαίνεις στο σχολείο; [Εάν ναι,] τι σου αρέσει περισσότερο στο σχολείο; [Αν όχι,] θέλεις να μου εξηγήσεις γιατί. Αντιμετωπίζεις δυσκολίες όταν είσαι εκεί ή για να πας σχολείο (ή σε άλλα μαθήματα); Θέλεις να μου εξηγήσεις; Τα άλλα παιδιά στο «σπίτι» πηγαίνουν στο σχολείο;

Καθημερινές Δραστηριότητες Παιδιού

Τι κάνεις συνήθως κάθε μέρα; Παίζεις με άλλα παιδιά; Αν ναι, τι κάνετε και πού; Πόσες ώρες την ημέρα;

Εργάζεσαι για να κερδίσεις χρήματα; Αν ναι, τι κάνεις; Πόσες ώρες την ημέρα; Τι κάνεις με τα χρήματα που κερδίζεις;

Προστασία και ψυχοκοινωνική ευημερία

Πού/ σε ποιον πηγαίνεις για να συζητήσεις όταν σε απασχολεί κάτι ή να ζητήσεις βοήθεια; Έχεις υποστήριξη από [τη μονάδα στην οποία κατοικείς]; Έχεις κάποιον άλλο με τον οποίο μπορείς να μιλήσεις; [Αν ναι,] Από ποιον και τι είδος υποστήριξης λαμβάνεις; [Αν όχι,] θέλεις να μου εξηγήσεις;.. Νιώθεις ασφαλής; Έχεις κάποιες ιδιαίτερες ανησυχίες; Κοιμάσαι καλά? Έχεις εφιάλτες; Εάν ναι, πόσο συχνά; Το πρωί μπορείς να ξυπνήσεις;

Αναζήτηση οικογένειας

Θα ήθελες βοήθεια για να βρεις τα μέλη της οικογένειάς σου; Εάν ναι, σημειώστε ποιους θα ήθελε να εντοπίσει το παιδί και τις πληροφορίες που έχει το παιδί σχετικά με την τοποθεσία των συγγενών. Εάν όχι, ποιοι είναι οι λόγοι για τους οποίους δεν θέλεις να βρεις τους συγγενείς σου; Ξέρεις αν κάποια οργάνωση έχει ξεκινήσει να ψάχνει τα μέλη της οικογένειας σου; [Εάν ναι,] από ποια υπηρεσία/οργάνωση; Έχεις ενημερωθεί για τα αποτελέσματα; Σου έχουν δώσει κάποιον αριθμό για την υπόθεσή σου;

Νομικό καθεστώς (αν ισχύει)

Έχεις μιλήσει με κάποιον δικηγόρο για να σε βοηθήσει με τις νομικές υποθέσεις σου; [Αν ναι,] ξέρεις το όνομα του/της και πώς λέγεται η οργάνωση που δουλεύει; Πώς μπορεί να του/της μιλήσω; Έχεις μαζί σου κάποια έγγραφα σχετικά με εσένα/την οικογένειά/την υπόθεσή σου;

Σχέδιο παιδιού, (αν μπορεί να εφαρμοστεί)

Επισυνάψτε στη φόρμα αξιολόγησης και το σχέδιο του παιδιού σε περίπτωση που κρίνεται ότι κάτι τέτοιο βοηθάει το ίδιο το παιδί και το έργο σας. Ένα παιδί μπορεί να ζωγραφίσει την οικογένειά του ή το σπίτι που έμενε στο χώρο καταγωγής. Θα μπορούσαν να προσδιορίσουν τα δωμάτια του σπιτιού και ποιος έμενε πού. Αυτό θα μπορούσε να βοηθήσει στην κατανόηση των οικογενειακών

σχέσεων του παιδιού. Το παιδί επίσης θα μπορούσε να ζωγραφίσει το χωριό του, την παλιά γειτονιά ή πόλη του ή και σημαντικά κτίρια όπως το σχολείο που φοιτούσε ή τον ιερό χώρο που επισκεπτόταν. Επίσης μπορεί να ζωγραφίσει κάτι άλλο που θα τον/την εξέφραζε τη δεδομένη στιγμή. Συζητείστε με το παιδί τι ζωγράφησε και αν υπάρχει κάποιο συναίσθημα ή συμβολισμός στο σχέδιο του. Μην προβαίνετε σε ερμηνείες μόνοι σας, αν δεν διαθέτετε την κατάλληλη μετεκπαίδευση και ειδικότητα.

Άλλο

Υπάρχει κάτι άλλο που θα ήθελες να μοιραστείς μαζί μου σήμερα; Θέλεις να με ρωτήσεις κάτι;

IV. Επισκέψεις στο πλαίσιο διαμονής

Παρατηρήσεις επιτρόπου για το πλαίσιο διαμονής και ενδεικτικές ερωτήσεις σε περίπτωση που η συνέντευξη μέχρι τώρα είχε λάβει χώρα σε άλλο χώρο.

Σημειώστε το όνομα, την ηλικία και το φύλο των ατόμων που βρίσκονται στο πλαίσιο διαμονής κατά την επίσκεψη. Ποιος ζει σήμερα μαζί σου σε αυτό το σπίτι/ξενώνα/...; (Σημειώστε ονόματα, ηλικίες, φύλο.) Πόσο καιρό ζείτε εδώ; Ποιος ετοιμάζει το φαγητό; Πόσο συχνά τρως? Ποιο είδος φαγητού τρώτε; Πού κοιμάσαι; Πώς περνάς τον χρόνο σου? Τι σου αρέσει να κάνεις; Πώς νιώθεις που ζεις εδώ; Είσαι ευχαριστημένος/η εδώ;

V. Πληροφορίες που πρέπει να συμπληρωθούν από τον αξιολογητή/ επίτροπο

Προτεινόμενες ερωτήσεις: Το παιδί φαίνεται υγιές; Αν όχι, εξηγήστε. Το παιδί έχει προβλήματα διατροφής; Υπάρχουν (επείγουσες) ιατρικές ανάγκες; Εάν ναι, εξηγήστε. Το παιδί έχει αρκετά ρούχα ή κατάλληλα για την εποχή ή κατάλληλα για το ίδιο ώστε να νιώθει άνετα; Περιγράψτε τις εντυπώσεις σας για το πλαίσιο διαμονής. Το παιδί σας φαίνεται φοβισμένο/ αποσυρμένο/ δυστυχισμένο (παρακαλείσθε να δώσετε λεπτομέρειες); Υπάρχουν (επείγουσες) ανάγκες προστασίας ή κίνδυνοι που πρέπει να αντιμετωπιστούν (δώστε λεπτομέρειες);

Το παιδί φαίνεται να κατανοεί αυτά που του λέτε; Πώς το κρίνετε αυτό; (π.χ. χρειάζεται να επανέλθετε πολλές φορές στο ίδιο θέμα κι ακόμη φαίνεται να μην έχει καταλάβει τη διαδικασία)

VI. Συνέντευξη με ενήλικο φροντιστή/ συνεπίτροπο ή με την ανάδοχη οικογένεια (αν υπάρχει) για επιβεβαίωση πληροφοριών

Όνομα φροντιστή/τριας:

Φύλο:

Ηλικία:

Εθνικότητα:

Σχέση με το παιδί

Όνομα μητέρας του παιδιού:

Όνομα πατέρα του παιδιού:

Προτεινόμενες ερωτήσεις: Πού ζούσε το παιδί; (Ενημερωθείτε για το όνομα της επαρχίας, του χωριού.) Πώς χωρίστηκε το παιδί από την οικογένειά του; Ποιες πληροφορίες έχετε σχετικά με το παιδί και τη ζωή του/της; Πότε συναντήσατε για πρώτη φορά το παιδί; Πόσο καιρό ζει το παιδί μαζί σας; Πώς ήρθε να ζήσει μαζί σας; Είστε σε επαφή με τους γονείς του ή άλλους συγγενείς; Αν ναι, θα ήθελα να σας παρακαλέσω να μου δώσετε τα στοιχεία επικοινωνίας. Πώς είναι η σχέση σας με το παιδί; Είστε σε θέση να συνεχίσετε τη φροντίδα του/της; Είναι το παιδί υγιές; Υπάρχουν άλλες πληροφορίες που θα θέλατε να μοιραστείτε μαζί μου σήμερα;

VII. Περίληψη και Προτάσεις

Περίληψη υπόθεσης - αναγνωρισμένες ανάγκες - παρατηρήσεις

Συνιστώμενες ενέργειες παρακολούθησης υπόθεσης/ παραπομπές

Ασφαλές κατάλυμα	Άλλη ειδική βοήθεια που χρειάζεται το παιδί (προσδιορίστε):
Προστασία	
Ιατρική βοήθεια	
Ψυχοκοινωνική υποστήριξη	
Συμβουλευτική/Ψυχιατρική παρακολούθηση	
Προσδιορισμός καθεστώτος πρόσφυγα	
Τροφή	
Νερό/ υγιεινή	
Δομή φιλοξενίας	
Εναλλακτική Φροντίδα	
Εκπαίδευση	
Δραστηριότητες ψυχαγωγίας	

Τακτικές επισκέψεις στο πλαίσιο διαμονής	
Ανάγκη καθορισμού βέλτιστου συμ- φέροντος/ παραπομπής στο Εποπτικό Συμβούλιο	

VIII. Σχέδιο Παρέμβασης (με σειρά προτεραιότητας)

Παρέμβαση/ Παρακολούθηση που απαιτείται	Φορέας Παροχής Υπηρεσίας	Ενέργειες που έγιναν ή θα γίνουν & Ημερο- μηνία	Στάδιο υλοποί- ησης

Παράρτημα 6

Ερωτηματολόγιο πριν την εκπαίδευση

Αγαπητέ/ή κύριε/κυρία,

Σας ευχαριστούμε για τη συμμετοχή σας στην εκπαίδευση των επιτρόπων η οποία στοχεύει να ενισχύσει το έργο των επιτρόπων με γνώσεις και δεξιότητες, οι οποίες θα τους βοηθήσουν να προσπίσουν τα δικαιώματα των ασυνόδευτων παιδιών.

Το παρόν ερωτηματολόγιο είναι το **πρώτο** από μία σειρά ερωτηματολογίων τα οποία έχουν αναπτυχθεί για την αξιολόγηση της συγκεκριμένης εκπαίδευσης. Η γνώμη σας είναι ιδιαίτερα σημαντική για εμάς και θα συμβάλλει στην αξιολόγησή της.

Δεν υπάρχουν σωστές ή λάθος απαντήσεις, μας ενδιαφέρει μόνο η γνώμη σας.

Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για τη συνεργασία!

Σημείωση: Προσωπικός κωδικός

Η συμπλήρωση της φόρμας αξιολόγησης είναι **ΑΝΩΝΥΜΗ**. Κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης, ωστόσο, θα σας ζητηθεί να συμπληρώσετε μία σειρά από τρία **3 ερωτηματολόγια αξιολόγησης**. Προκειμένου να μπορούμε να αντιστοιχίσουμε μεταξύ τους τις απαντήσεις του ίδιου ατόμου, είναι απαραίτητος ένας προσωπικός κωδικός. Για τη δημιουργία του κωδικού αυτού παρακαλείστε να ακολουθήσετε τις οδηγίες που ακολουθούν (ο κωδικός σας θα είναι ο ίδιος και στα 3 ερωτηματολόγια).

Προσωπικός Κωδικός:

Δημιουργείστε τον κωδικό σας βάσει των παρακάτω:

α	β	γ	γ	δ	δ

- α. 2^ο γράμμα ονόματος πατρός
- β. 3^ο γράμμα ονόματος μητρός
- γ. γενέθλιος μήνας (01-12)
- δ. 2 τελευταία ψηφία του κινητού τηλεφώνου

Δημογραφικά στοιχεία

1. Φύλο: ☐ άντρας ☐ γυναίκα

2. Ηλικία: ετών

3. Εκπαίδευση και επαγγελματική εμπειρία

Εκπαιδευτικό υπόβαθρο:

Ειδικότητα (αν υπάρχει):

Επαγγελματική εμπειρία με ανηλίκους: Ναι ☐ Όχι ☐

Εργάζομαι ως επίτροπος από (αν ισχύει): (μήνας-έτος)

Μέγιστος αριθμός ασυνόδευτων ανηλίκων με τα οποία έχω εργαστεί:

4. Προηγούμενες εκπαιδεύσεις

Έχετε συμμετάσχει στο παρελθόν σε εκπαιδεύσεις σχετικά με την προστασία των παιδιών;

☐ Όχι ☐ Ναι

Αν ναι, παρακαλώ προσδιορίστε το αντικείμενο των εκπαιδεύσεων:

Προηγούμενη γνώση και προσδοκίες

5. Προηγούμενη γνώση σχετικά με την επιτροπεία

A. Παρακαλούμε βαθμολογείτε καθεμία από τις ακόλουθες προτάσεις βάσει ποσοστιαίας κλίμακας όπου 0=καθόλου (ελάχιστη αξιολόγηση) και 100=απόλυτα (μέγιστη αξιολόγηση)

0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Γνωρίζω		Βαθμολογία
1	tis νομοθετικές προβλέψεις για τα ασυνόδευτα παιδιά	
2	πώς να διαχειρίζομαι την υπόθεση ενός ασυνόδευτου ανηλίκου	
3	πού να παραπέμψω ένα παιδί βάσει των αναγκών του (σε ποιο φορέα, επαγγελματία κ.λπ.)	
4	ποια είναι τα αναπτυξιακά στάδια του παιδιού	
5	πώς να συνεργαστώ με διερμηνέα ή διαπολιτισμικό μεσολαβητή	
Νιώθω σίγουρος/η να		Βαθμολογία
1	οργανώσω την υπόθεση ενός ασυνόδευτου ανηλίκου	
2	αξιολογήσω το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού	
3	διαχειριστώ την υπόθεση ενός παιδιού που βρίσκεται σε κίνδυνο	
4	ανταποκριθώ σε ένα επείγον περιστατικό σχετικό με το παιδί	
5	χτίσω μία σχέση εμπιστοσύνης με τα παιδιά	

Β. Για καθεμία από τις παρακάτω ερωτήσεις επιλέξτε τη σωστή απάντηση:

1. Οι τέσσερις κατευθυντήριες αρχές οι οποίες διατρέχουν τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι:

- α)** το δικαίωμα του παιδιού στην επιβίωση, την εκπαίδευση, το παιχνίδι και την πληροφόρηση
- β)** το δικαίωμα του παιδιού στην ίση μεταχείριση, να λαμβάνεται το βέλτιστο συμφέρον του πρωτίστως υπόψη, την επιβίωση και τη δυνατότητα να εκφράζει τη γνώμη του και αυτή να λαμβάνεται υπόψη
- γ)** το δικαίωμα του παιδιού στην ίση μεταχείριση, να λαμβάνεται το βέλτιστο συμφέρον πρωτίστως υπόψη, να ζει με τους γονείς του και να είναι προστατευμένο από οποιασδήποτε μορφής κακοποίηση και εκμετάλλευση

2. Τα ασυνόδευτα παιδιά είναι υπήκοοι τρίτων χωρών ή ανιθαγενή κάτω των 18 ετών:

- α)** των οποίων οι γονείς ή άλλοι ενήλικοι υπεύθυνοι για τη φροντίδα τους, βάσει νόμου, δεν είναι εν ζωή
- β)** τα οποία ταξίδεψαν μόνα τους μέχρι να φτάσουν στην Ελλάδα
- γ)** τα οποία έφτασαν στην Ελλάδα χωρίς τους γονείς τους ή άλλον ενήλικο υπεύθυνο για τη φροντίδα τους βάσει νόμου ή τα οποία έμειναν ασυνόδευτα μετά την είσοδό τους στη χώρα

3. Τα ασυνόδευτα παιδιά:

- α)** υποφέρουν όλα από βαρύ τραύμα λόγω των συνθηκών κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους και του αποχωρισμού από την οικογένειά τους
- β)** έχουν αποκτήσει αυτοπεποίθηση λόγω του ταξιδιού τους και γι' αυτό δεν διατρέχουν κάποιο κίνδυνο που μπορεί να τα κάνει ευάλωτα

- γ) είναι πιθανόν να έχουν τραυματιστεί ψυχολογικά λόγω των συνθηκών κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους και του αποχωρισμού από τους γονείς/συγγενείς τους, παρόλα αυτά αναπτύσσουν στρατηγικές αντιμετώπισης

4. Το νομικό πλαίσιο που ρυθμίζει τα σχετικά με τα ασυνόδευτα παιδιά ζητήματα αποτελείται από νόμους που αφορούν:

- α) την επιτροπεία
- β) το άσυλο και τη μετανάστευση
- γ) το άσυλο, τη μετανάστευση και την παιδική προστασία

5. Ο επίτροπος είναι:

- α) αρμόδιος να ενεργεί ως δικηγόρος του παιδιού
- β) ένα σημαντικό πρόσωπο που ενεργεί προς το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού
- γ) ένα πρόσωπο που υποστηρίζει οποιαδήποτε απόφαση λαμβάνει το παιδί

6. Ο επίτροπος:

- α) λαμβάνει από μόνος του αποφάσεις για το παιδί
- β) υλοποιεί τις αποφάσεις των υπηρεσιών μετανάστευσης/ασύλου
- γ) συζητάει με άλλους εμπλεκόμενους φορείς και επαγγελματίες και με το παιδί, για οποιαδήποτε απόφαση

7. Σε περίπτωση που οι υπηρεσίες ενός φορέα ή οργανισμού δεν παρέχονται αποτελεσματικά, ο επίτροπος:

- α) διαπληκτίζεται με τον υπάλληλο ώστε να διασφαλίσει ότι το παιδί θα εξυπηρετηθεί
- β) προσπαθεί να επιλύσει τη διαφωνία με διπλωματικό τρόπο με στόχο να προασπίσει το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού

- γ) αποχωρεί από την υπηρεσία και δεν κάνει τίποτα για την υπόθεση του παιδιού

8. Η “κρίση ταυτότητας” κατά τη διάρκεια της εφηβείας είναι ένα φαινόμενο το οποίο εντοπίζεται κυρίως σε:

- α) ανεπτυγμένες δυτικές κοινωνίες
- β) κλειστές παραδοσιακές κοινωνίες
- γ) οικογένειες χαμηλού μορφωτικού επιπέδου

9. Για να χτίσει σχέση εμπιστοσύνης με τον ανήλικο, ο επίτροπος πρέπει να:

- α) τον αντιμετωπίζει σαν δικό του παιδί
- β) είναι ξεκάθαρος σχετικά με το ρόλο του
- γ) φέρεται στο παιδί σαν να είναι φίλος του

10. Αν το παιδί αντιδρά αρνητικά στις προτάσεις του επιτρόπου, εκείνος πρέπει να:

- α) σεβαστεί τη γνώμη του παιδιού και να την ακολουθήσει
- β) συζητήσει με το παιδί τους λόγους για τους οποίους προτείνει τη συγκεκριμένη επιλογή, αφού πρώτα συμβουλευτεί και άλλους εξειδικευμένους επαγγελματίες
- γ) τις παρουσιάσει ως μοναδική λύση και υποχρεωτικές ως προς την εφαρμογή τους

11. Κατά την πρώτη συνάντηση με το παιδί, ο επίτροπος πρέπει να:

- α) συγκεντρώσει όλες τις πληροφορίες για την έως τώρα ζωή του παιδιού
- β) εξηγήσει καλά το ρόλο του
- γ) παραμένει σιωπηλός και να αφήσει το παιδί να μιλήσει, αν το επιθυμεί

6. Προσδοκίες από την εκπαίδευση

Παρακαλούμε βαθμολογείτε καθεμία από τις ακόλουθες προτάσεις βάσει ποσοστιαίας κλίμακας όπου 0=καθόλου (ελάχιστη αξιολόγηση) και 100=απόλυτα (μέγιστη αξιολόγηση)

0	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100

Προσδοκώ ότι η εκπαίδευση αυτή θα με πληροφορήσει επαρκώς σχετικά με:		Βαθμολογία
1	το νομικό πλαίσιο για τα ασυνόδευτα παιδιά	
2	τις πρότυπες διαδικασίες που ένας επίτροπος πρέπει να ακολουθεί	
3	τον αντίκτυπο της μετανάστευσης στα παιδιά	
4	τους τρόπους ανάπτυξης σχέσης εμπιστοσύνης με τα παιδιά	
5	την αξιολόγηση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού	

Σας ευχαριστούμε πολύ για το χρόνο σας!

Ερωτηματολόγιο μετά την εκπαίδευση

Αγαπητέ/ή κύριε/κυρία,

Το παρόν ερωτηματολόγιο είναι το **δεύτερο** από μία σειρά ερωτηματολογίων τα οποία έχουν αναπτυχθεί για την αξιολόγηση της συγκεκριμένης εκπαίδευσης.

Η γνώμη σας είναι ιδιαίτερως σημαντική για εμάς και θα συμβάλλει στην αξιολόγησή της.

Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για τη συνεργασία!

Σημείωση: Προσωπικός κωδικός

Η συμπλήρωση της φόρμας αξιολόγησης είναι **ΑΝΩΝΥΜΗ**. Κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης, ωστόσο, θα σας ζητηθεί να συμπληρώσετε μία σειρά από τρία **3 ερωτηματολόγια αξιολόγησης**. Προκειμένου να μπορούμε να αντιστοιχίσουμε μεταξύ τους τις απαντήσεις του ίδιου ατόμου, είναι απαραίτητος ένας προσωπικός κωδικός. Για τη δημιουργία του κωδικού αυτού παρακαλείστε να ακολουθήσετε τις οδηγίες που ακολουθούν (ο κωδικός σας θα είναι ο ίδιος και στα 3 ερωτηματολόγια)

Προσωπικός Κωδικός:

Δημιουργείστε τον κωδικό σας βάσει των παρακάτω:

α	β	γ	γ	δ	δ

- α.** 2^ο γράμμα ονόματος πατρός
- β.** 3^ο γράμμα ονόματος μητρός
- γ.** γενέθλιος μήνας (01-12)
- δ.** 2 τελευταία ψηφία του κινητού τηλεφώνου

1. Γνώση για την επιτροπεία

A. Παρακαλούμε βαθμολογήστε καθεμία από τις ακόλουθες προτάσεις βάσει ποσοστιαίας κλίμακας όπου 0=καθόλου (ελάχιστη αξιολόγηση) και 100=απόλυτα (μέγιστη αξιολόγηση)

0	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100

Γνωρίζω		Βαθμολογία
1	τις νομοθετικές προβλέψεις για τα ασυνόδευτα παιδιά	
2	πώς να διαχειρίζομαι την υπόθεση ενός ασυνόδευτου ανηλίκου	
3	πού να παραπέμψω ένα παιδί βάσει των αναγκών του (σε ποιο φορέα, επαγγελματία κ.λπ.)	
4	ποια είναι τα αναπτυξιακά στάδια του παιδιού	
5	πώς να συνεργαστώ με διερμηνέα ή διαπολιτισμικό μεσολαβητή	
Νιώθω σίγουρος/η να		Βαθμολογία
1	οργανώσω την υπόθεση ενός ασυνόδευτου ανηλίκου	
2	αξιολογήσω το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού	
3	διαχειριστώ την υπόθεση ενός παιδιού που βρίσκεται σε κίνδυνο	
4	ανταποκριθώ σε ένα επείγον περιστατικό σχετικό με το παιδί	
5	χτίσω σχέση εμπιστοσύνης με τα παιδιά	

Β. Για καθεμία από τις παρακάτω ερωτήσεις επιλέξτε τη σωστή απάντηση:

1. Οι τέσσερις κατευθυντήριες αρχές οι οποίες διατρέχουν τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι:

- α)** το δικαίωμα του παιδιού στην επιβίωση, την εκπαίδευση, το παιχνίδι και την πληροφόρηση
- β)** το δικαίωμα του παιδιού στην ίση μεταχείριση, να λαμβάνεται το βέλτιστο συμφέρον του πρωτίστως υπόψη, την επιβίωση και τη δυνατότητα να εκφράζει τη γνώμη του και αυτή να λαμβάνεται υπόψη
- γ)** το δικαίωμα του παιδιού στην ίση μεταχείριση, να λαμβάνεται το βέλτιστο συμφέρον του πρωτίστως υπόψη, να ζει με τους γονείς του και να είναι προστατευμένο από οποιασδήποτε μορφής κακοποίηση και εκμετάλλευση

2. Τα ασυνόδευτα παιδιά είναι υπήκοοι τρίτων χωρών ή ανιθαγενή κάτω των 18 ετών:

- α)** των οποίων οι γονείς ή άλλοι ενήλικοι υπεύθυνοι για τη φροντίδα τους, βάσει νόμου, δεν είναι εν ζωή
- β)** τα οποία ταξίδεψαν μόνα τους μέχρι να φτάσουν στην Ελλάδα
- γ)** τα οποία έφτασαν στην Ελλάδα χωρίς τους γονείς τους ή άλλον ενήλικο υπεύθυνο για τη φροντίδα τους βάσει νόμου, ή τα οποία έμειναν ασυνόδευτα μετά την είσοδό τους στη χώρα

3. Τα ασυνόδευτα παιδιά:

- α)** υποφέρουν όλα από βαρύ τραύμα λόγω των συνθηκών κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους και του αποχωρισμού από την οικογένειά τους
- β)** έχουν αποκτήσει αυτοπεποίθηση λόγω του ταξιδιού τους και γι' αυτό δεν διατρέχουν κάποιο κίνδυνο που μπορεί να τα κάνει ευάλωτα

- γ) είναι πιθανόν να έχουν τραυματιστεί ψυχολογικά λόγω των συνθηκών κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους και του αποχωρισμού από τους γονείς/συγγενείς τους, παρόλα αυτά αναπτύσσουν στρατηγικές αντιμετώπισης

4. Το νομικό πλαίσιο που ρυθμίζει τα σχετικά με τα ασυνόδευτα παιδιά ζητήματα αποτελείται από νόμους που αφορούν:

- α) την επιτροπεία
- β) το άσυλο και τη μετανάστευση
- γ) το άσυλο, τη μετανάστευση και την παιδική προστασία

5. Ο επίτροπος είναι:

- α) αρμόδιος να ενεργεί ως δικηγόρος του παιδιού
- β) ένα σημαντικό πρόσωπο που ενεργεί προς το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού
- γ) ένα πρόσωπο που υποστηρίζει οποιαδήποτε απόφαση το παιδί λαμβάνει

6. Ο επίτροπος:

- α) λαμβάνει από μόνος του αποφάσεις για το παιδί
- β) υλοποιεί τις αποφάσεις των υπηρεσιών μετανάστευσης/ασύλου
- γ) συζητάει με άλλους εμπλεκόμενους φορείς και επαγγελματίες και με το παιδί, για οποιαδήποτε απόφαση

7. Σε περίπτωση που οι υπηρεσίες ενός φορέα ή οργανισμού δεν παρέχονται αποτελεσματικά, ο επίτροπος:

- α) διαπληκτίζεται με τον υπάλληλο ώστε να διασφαλίσει ότι το παιδί θα εξυπηρετηθεί
- β) προσπαθεί να επιλύσει τη διαφωνία με διπλωματικό τρόπο με στόχο να προασπίσει το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού

- γ) αποχωρεί από την υπηρεσία και δεν κάνει τίποτα για την υπόθεση του παιδιού

8. Η “κρίση ταυτότητας” κατά τη διάρκεια της εφηβείας είναι ένα φαινόμενο το οποίο εντοπίζεται κυρίως σε:

- α) ανεπτυγμένες δυτικές κοινωνίες
- β) κλειστές παραδοσιακές κοινωνίες
- γ) οικογένειες χαμηλού μορφωτικού επιπέδου

9. Για να χτίσει σχέση εμπιστοσύνης με τον ανήλικο, ο επίτροπος πρέπει να:

- α) τον αντιμετωπίζει σαν δικό του παιδί
- β) είναι ξεκάθαρος σχετικά με το ρόλο του
- γ) φέρεται στο παιδί σαν να είναι φίλος του

10. Αν το παιδί αντιδρά αρνητικά στις προτάσεις του επιτρόπου, εκείνος πρέπει να:

- α) σεβαστεί τη γνώμη του παιδιού και να την ακολουθήσει
- β) συζητήσει με το παιδί τους λόγους για τους οποίους προτείνει τη συγκεκριμένη επιλογή, αφού πρώτα συμβουλευτεί και άλλους εξειδικευμένους επαγγελματίες
- γ) τις παρουσιάσει ως μοναδική λύση και υποχρεωτικές ως προς την εφαρμογή τους

11. Κατά την πρώτη συνάντηση με το παιδί, ο επίτροπος πρέπει να:

- α) συγκεντρώνει όλες τις πληροφορίες για την πρότερη και τωρινή ζωή του παιδιού
- β) εξηγεί καλά το ρόλο του
- γ) παραμένει σιωπηλός και να αφήσει το παιδί να μιλήσει, αν το επιθυμεί

Σας ευχαριστούμε πολύ για το χρόνο σας!

Έντυπο Αξιολόγησης εκπαίδευσης

Ανάπτυξη ικανοτήτων επιτρόπων με σκοπό την προώθηση και προάσπιση των δικαιωμάτων των ασυνόδευτων παιδιών

Αγαπητέ/ή κύριε/κυρία,

Το παρόν ερωτηματολόγιο είναι το **τρίτο** από μια σειρά ερωτηματολογίων που έχουν αναπτυχθεί για την αξιολόγηση της συγκεκριμένης εκπαίδευσης. Η γνώμη σας είναι πολύ σημαντική και θα συμβάλει στην αναγνώριση των δυνατών και αδύναμων στοιχείων της εκπαίδευσης και παράλληλα θα βοηθήσει εμάς να βελτιωθούμε.

Δεν υπάρχουν σωστές ή λάθος απαντήσεις, μας ενδιαφέρει μόνο η γνώμη σας.

Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για τη συνεργασία!

Σημείωση: Προσωπικός κωδικός

Η συμπλήρωση της φόρμας αξιολόγησης είναι **ΑΝΩΝΥΜΗ**. Κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης, ωστόσο, θα σας ζητηθεί να συμπληρώσετε μία σειρά από τρία **3 ερωτηματολόγια αξιολόγησης**. Προκειμένου να μπορούμε να αντιστοιχίσουμε μεταξύ τους τις απαντήσεις του ίδιου ατόμου, είναι απαραίτητος ένας προσωπικός κωδικός. Για τη δημιουργία του κωδικού αυτού παρακαλείστε να ακολουθήσετε τις οδηγίες που ακολουθούν (ο κωδικός σας θα είναι ο ίδιος και στα 3 ερωτηματολόγια).

Προσωπικός Κωδικός:

Δημιουργείστε τον κωδικό σας βάσει των παρακάτω:

α	β	γ	γ	δ	δ

- α. 2^ο γράμμα ονόματος πατρός
- β. 3^ο γράμμα ονόματος μητρός
- γ. γενέθλιος μήνας (01-12)
- δ. 2 τελευταία ψηφία του κινητού τηλεφώνου

A. ΟΡΓΑΝΩΣΗ

Παρακαλούμε βαθμολογήστε καθεμία από τις προτάσεις βάσει 1 1-βάθμιας κλίμακας όπου 0=καθόλου (ελάχιστη αξιολόγηση) και 10=απόλυτα (μέγιστη αξιολόγηση).

Πόσο ικανοποιημένος/η μένате από	Βαθμολόγηση
1 την οργάνωση της εκπαίδευσης	
2 τις πληροφορίες που δόθηκαν	
3 τους ομιλητές	
4 το κλίμα μεταξύ των εκπαιδευομένων	
5 το κλίμα μεταξύ εκπαιδευτών και εκπαιδευομένων	
6 τη διάρκεια της εκπαίδευσης	
7 τη διάρκεια των διαλειμμάτων	
8 τα διαθέσιμα φαγητά και αναψυκτικά	
9 το χώρο της εκδήλωσης και τη διάταξη στην αίθουσα	

Β. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΚΑΙ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Παρακαλούμε βαθμολογήστε καθεμία από τις προτάσεις βάσει 1 1-βάθμιας κλίμακας όπου 0=καθόλου (ελάχιστη αξιολόγηση) και 10=απόλυτα (μέγιστη αξιολόγηση).

Το περιεχόμενο της εκπαίδευσης:		Βαθμολόγηση
1	ήταν χρήσιμο	
2	ήταν ενδιαφέρον	
3	ήταν κατανοητό	
4	κάλυψε επαρκώς το ζήτημα της επιτροπείας	
5	ανταποκρίθηκε στις επαγγελματικές ανάγκες του επιτρόπου	
6	περιελάμβανε πληροφορίες σχετικές με την καθημερινή εργασία	
7	είναι προσαρμόσιμο στο εθνικό πλαίσιο	
8	ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες μου	
Το υλικό της εκπαίδευσης (π.χ. παρουσιάσεις, παραδοτέα):		Βαθμολόγηση
9	Ήταν επαρκώς ενημερωμένο	
10	διευκόλυνε την εκπαιδευτική διαδικασία	
Οι ασκήσεις (παιχνίδι ρόλων, μελέτες περίπτωσης) ήταν:		Βαθμολόγηση
11	βοηθητικές στην κατανόηση του εκπαιδευτικού περιεχομένου	
12	χρήσιμες για την καθημερινή πρακτική μου	

Γ. ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟΨΗ ΣΑΣ...

Ποια ήταν η πιο σημαντική
θεματική ενότητα η οποία
καλύφθηκε;

Τι σας άρεσε περισσότερο;

Τι σας άρεσε λιγότερο;

Υπάρχει κάτι άλλο που θα
θέλατε να περιλαμβάνεται
στην εκπαίδευση;

Έχετε κάποια άλλη πρόταση;

Σας ευχαριστούμε πολύ για το χρόνο σας!

Συντονιστής Έργου

Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, Ελλάδα

Εταίροι Έργου

Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, Κύπρος

Kazimieras Simonavičius University, Λιθουανία

Defence for Children International-Italia, Ιταλία

Το παρόν έγγραφο συγχρηματοδοτήθηκε από το Πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια» (2014-2020).

Το περιεχόμενό του αντιπροσωπεύει αποκλειστικά και μόνο τις απόψεις των συγγραφέων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν φέρει καμία ευθύνη για την ενδεχόμενη χρήση των πληροφοριών που εμπεριέχονται στο παρόν υλικό.

Με τη συγχρηματοδότηση του Προγράμματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια» (2014-2020)

ISBN: 978-960-9766-32-6

9 789609 766326